

Migrációs narratívák a hagyományos, az online és a közösségi médiában

Magyarország

Bognár Éva, Kerényi Péter, Sik Endre, Surányi Ráchel és Szabolcsi Zsolt

2023. június

BRIDGES Working Papers 30

This project has received funding from the
European Union's Horizon 2020 research and innovation
programme under grant agreement No 101004564

Szerzők

Bognár Éva a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézetének (TK) tudományos munkatársa, valamint a Közép-európai Egyetem (CEU) Demokrácia Intézet Média, Adat és Társadalom Központjának vezető programfelelőse és kutatója. Részt vett az EU által finanszírozott projektekben, amelyek az erőszakos online politikai szélsőségekkel, a médiapluralizmussal, a sajtó- és médiaszabadsággal foglalkoztak; valamint az Open Society Foundation által finanszírozott projektekben, amelyek a magyar médiatörvényeket Európában, a félretájékoztatást és a magyar médiatulajdonlást vizsgálták.

Kerényi Péter a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézetének (TK) tudományos segédmunkatársa. A University College London alapszakos hallgatója, ahol politikát, szociológiát és kelet-európai tanulmányokat tanul: egy interdiszciplináris kurzus, amely Közép- és Kelet-Európa társadalmainak és politikai rendszereinek tanulmányozására összpontosít. Kutatási érdeklődése elsősorban a politikai és társadalomelmélet, különösen az igazságosság és az elidegenedés elmélete, valamint a kvalitatív (diskurzus és tematikus) társadalomkutatás körül forog.

Sik Endre a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet - Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) kutatóprofesszora, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem emeritus professzora. Az MTA doktora (2006) a szociológia területén. Az MTA Szociológiai Bizottságának elnökhelyettese és a Magyar Szociológiai Társaság elnöke is volt. Tagja az IMISCOE Maria Baganha Bizottságának. Több TK és a Magyar Tudományos Kutatási Alap által támogatott projekt kutatásvezetője, valamint részt vett olyan uniós finanszírozású projektekben, mint a CEASEVAL, STYLE, Concordia Discourse, Euborderregions, Workcare Synergy.

Surányi Ráchel a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet - Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) tudományos munkatársa. Szociológiából doktorált, amelyben az Izraelben élő(k) magyarok identifikációját és integrációját vizsgálta. Több EU által finanszírozott, identitással, kisebbségekkel (ENRI-EAST, EUBORDERREGION) és a menekültválsággal (CEASAVAL) foglalkozó projektben vett részt. Érdeklődik a migráció és a zsidó tanulmányok iránt, és a kvalitatív kutatási módszerekre specializálódott. Jelenleg a Political Capitalnál dolgozik elemzőként.

Szabolcsi Zsolt a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet - Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) tudományos munkatársa. A budapesti Közép-európai Egyetemen szerzett MA diplomát nacionalizmus tanulmányokból, jelenleg az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karának Interdiszciplináris Társadalomkutatási Programjában doktorjelölt. Szakterülete a politikai pszichológia, különös tekintettel a primeing, és kutatásai középpontjában a média által kiváltott asszociációk véleményformálást kiváltó hatása áll.

Az angol változatot lektorálta

Marcello Maneri és Ferruccio Pastore

Tartalom

1. Bevezetés.....	5
2. Esettanulmány I.: Áldozatkeresés: László Petra története a magyar médiában	8
2.1. László Petra története.....	8
2.2. A kontextus: Röszke	10
2.3. László Petra történetének kvantitatív tartalomelemzése.....	10
2.4. László Petra történetének kvalitatív elemzése.....	12
2.4.1. Az online médiában megjelenő főbb narratívák és keretek.....	13
2.4.2. Főbb narratívák és keretek a televíziós hírműsorokban.....	19
2.5. Közösségi média elemzés.....	22
2.5.1. Időbeli eloszlás: az aktivitás csúcsai és mélypontjai	22
2.5.2. A szereplők	24
2.5.3. Narratívák	26
2.5.4. Keretek.....	29
2.5.5. Következtetések.....	29
2.6. A nem kormányzati szereplők narratívái és stratégiái.....	30
2.7. Következtetés	31
3. Esettanulmány II: „Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról” (NKBT)	33
3.1. A nemzeti konzultáció fogalmáról.....	33
3.2. A nemzeti konzultáció magyar változata	35
3.3. Az NKBT kvantitatív tartalomelemzése	36
3.4. Az NKBT kvalitatív elemzése	37
3.4.1. Az online médiában megjelenő főbb narratívák és keretek.....	38
3.5. A nem kormányzati szereplők narratívái és stratégiái – szakértői interjúk	56
3.6. Következtetés	57
4. Véggövetkeztetések.....	58
4.1. Ki?	59
4.1.1. Hozzáférés a médiához.....	59
4.1.2. Stratégiák és felelősségek.....	59
4.2. Mitől lesz sikeres egy elbeszélés?	60
4.3. Hol: A helyszínekkel kapcsolatos sikertényezők.....	61
4.4. Mikor: az időzítéssel kapcsolatos sikertényezők	61
Irodalomjegyzék.....	62
Melléletek.....	68

1. Bevezetés

Az, ahogyan a világot értelmezzük, egy összetett folyamat, amelyben a média kulcsszerepet játszik. Az ábrázolási módok tudatos vagy tudattalan meg- és kiválasztása révén részt vesznek a jelentésalkotásban, és hozzájárulnak a valóság megalkotásához. A narratívák fontos elemei ennek a folyamatnak, mivel a kognitív elemek társításával struktúrát és jelentést teremtenek, és úgy fogalmazzák meg a történetet, hogy az érthetővé és a közönség számára érzelmileg átélhetővé válik, és erkölcsi töltetet kap. A narratíva az eseményeket és a szereplőket okozati viszonyba helyezi, ám egyszersmind

... a narratívák produktív szerepet is játszanak, lehetővé téve a befolyásolás vagy manipuláció erőteljes formáit. A társadalmi szereplők stratégiaileg manipulálhatják a társadalmi jelentéseket, például bizonyos csoportokat méltatlanul, vagy deviánsnak mutatnak be. (Boswell et al. 2021, 8. o.)

Bizonyos társadalmi kontextusban a jelentésalkotásért, a „szívért és elméért” folytatott harc hevessebbé válik, ami átláthatóvá teszi a hatalmi harc természetét. Azt állítjuk, hogy Magyarország e tekintetben különleges eset, amennyiben a 2015-ös „menekültválság” idején a migrációról szóló közbeszédet a kormány foglyul ejtette, a médiát pedig arra használta, hogy a közvéleményt a saját ízlésére formálja és ezt fenntartsa. Ezt a fajta hatalmi technikát morális pánikgombnak (MPG) hívjuk (Barlai–Sik 2017, Gerő–Sik 2020, Bognár et al. 2022b)¹.

Az MPG fogalmának kiindulópontja a morális pánik elmélete (Cohen 2011), de az MPG jóval több egy morális pániknál, amennyiben:

- (1) feltételezi a média erős kormányzati ellenőrzését (közvetlenül vagy „baráti oligarchákon” [azaz kiválasztott és szigorúan ellenőrzött ügyfeleken] keresztül);
- (2) a tömegmédiá határain messze meghaladó eszközöket (pl. nemzeti konzultáció, népszavazás, választás) is használ narratíváinak terjesztésére;
- (3) folyamatosan új bűnbakokat választ/jelöl ki (miközben a korábbiakat is megtartja), és ezeket a kombinációkat a félelemkeltés hatékonyságának maximalizálására használja (az üzenet finomhangolásával a lakosság jól megcélzott szegmensei felé);
- (4) erős keretezési technikákat alkalmaz (pl. egyszerűsített üzenetek monoton ismétlése, hamis és félretájékoztató felhasználása az ellenség megalázására és nevetségessé tételére, karaktergyilkosság stb.);
- (5) ellenőrizhetetlenül és korlátlanul használja az állami költségvetést, és

¹ Részletesebb elemzésért ld. Sik et al. 2022. A tanulmány bizonyos fejezetei a MILAB projekt keretében (<https://milab.tk.hu/en>) készültek és ez alatt az idő alatt Sik Endre a HWK (<https://hanse-ias.de/>) ösztöndíjasa volt.

(6) rugalmasan bevonja (gyakran nem hivatalosan) a kormánypárti szereplőket, például agytrösztöket, nem kormányzati (egyházi, sport, civil) szervezeteket, önkormányzatokat és (a klientúra tulajdonában lévő) profitorientált cégeket stb., amelyek a kormányzat irányítása alatt állnak.

Az MPG a migrációs diskurzust használta központi témájaként, és különböző technikákat alkalmaz, hogy egy tények utáni (post-truth) világot építsen köré. Az MPG célja mindig is az volt, hogy növelje a kormánypárti üzenetek kizárólagos láthatóságát a lakosság körében, és ezáltal mobilizálja a Fidesz szimpatizánsait (és potenciális szavazóit).

Az MPG hatékonyságának szükséges, és a tanulmány szempontjából elengedhetetlen feltétele a média feletti kormányzati kontroll. A magyar média 2015 óta az állam hegemon uralma alatt áll: a médiumok jelentős része, beleértve a közszolgálati műsorszolgáltatókat is, a Fidesz és szövetségesei közvetlen vagy közvetett befolyása alatt áll. Ez a szegmens a kormány szemszögéből tudósít az eseményekről, és a kormánypárti üzenetek propagandacsatornájaként működik. Független média csak a néhány hetilap által kiszolgált visszhang kamrában és az online térben, valamint kisszámú televíziós csatorna esetében létezik. Ebben a torz médiastruktúrában a lakosság jelentős része (különösen a vidéki és szegényebb rétegei) a kormánypropagandának van kiszolgáltatva.

A következőkben két esettanulmányon keresztül mutatjuk be a magyar médiában megjelenő, migrációval kapcsolatos narratívákat. Megvizsgáljuk a különböző narratívák és azok keretezésének jellemzőit az online média hírekben, a televíziós hírekben és a közösségi médiában (Facebook), a különböző csatornák közötti kapcsolatot, valamint a szereplők reflexióit a vizsgált eseményekkel kapcsolatos tudósítási stratégiáikra.

Mivel elemzésünk középpontjában a narratívák állnak, és majdnem annyi definíció létezik, ahány tanulmány, azt a definíciót szeretnénk közölni, amelyet elemzésünk szempontjából a leghasznosabbnak találtunk:

„A narratíváknak a következő tulajdonságokkal kell rendelkezniük: 1. helyszín vagy kontextus; 2. időbeli dimenzióval rendelkező cselekmény (eleje, közepe, vége), amely meghatározza a szereplők, a helyszínek és az azonosított oksági mechanizmusok közötti kapcsolatokat; 3. hősök, gonosztevők és áldozatok; 4. a történet erkölcsi tartalma, és a lehetséges megoldások. (Boswell et al. 2021, 6. o.)

Kérdéseink a következők:

- Kiknek a hangja érvényesül a médiában, és ezek milyen narratívákat hoznak felszínre?
- Hol jelennek meg a narratívák a médiában, és milyen minták rajzolódnak ki az online média és a közösségi média közötti kapcsolatokban?
- Melyek az egymással versengő narratívák jellemzői, és milyen körülmények között jutnak versenyelőnyhöz bizonyos narratívák?

Írásunk két esettanulmányt tartalmaz (2. és 3. fejezet). Az első egy mindössze néhány másodpercig tartó incidens médiatudósítását követi nyomon: László Petra (operatőr)

menekülteket gáncsolt el, köztük gyerekeket, amikor ők – a 2015-ös magyarországi úgynevezett „menekültválságban”, a szerb határ közelében – a rendőrök elől menekültek. Ennek az esetnek az alapos vizsgálatán keresztül mutatjuk be, hogy egy kis esemény hogyan hordozza a magyar médiában zajló narratívaalkotás főbb jellemzőit: ahogy a migrációval kapcsolatos ellentétes és erősen polarizáló narratívák kialakulnak, vagyis hogy ki az „áldozat”.

A második eset a bevándorlásról és a terrorizmusról szóló nemzeti konzultáció (a továbbiakban NKBT), egy ál-közvélemény-kutatás (vagy, ahogy mi állítjuk, push-poll), amelyet a magyar kormány 2015-ben alkalmazott népszerűsítés és közpolitikájának legitimálása érdekében. Ennek az azóta is létező migránsellenes propagandának a tanulmányozásával azt szeretnénk bemutatni, hogyan működik az MPG a magyar környezetben. Az 1.1. táblázat tartalmazza a két esettanulmány alapvető jellemzőit.

1.1. táblázat: A két eset jellemzői

	László Petra, elkövető vagy áldozat?	Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról
Gyakoriság	Egyszeri	Ismétlődő
Kiterjedtség	Országos	Országos
Az érdeklődés időbeni alakulása	Gyors növekedés, lassú csökkenés és visszavisszatérő érdeklődés	Hónapokon keresztül szándékosan fenntartva, hogy az MPG következő megnyomásáig kitartson
Domináns keretek	Áldozat/felelősség, nemzetközi/nemzeti reakció, jogi, biztonság/terrorizmus	Szándék, jogi, pénzügyi, fenyegettség/biztonságos,
Érintettek	Rendőrség, média, emberi jogi aktivisták, civil szervezetek	Politikai pártok, kormányzati szervek

A két esettanulmányban összegyűjtöttük és elemeztük a kormánypárti és a független online médiumokban és két főműsoridős televíziós hírműsorban megjelent híreket/történeteket. Az adatokat kvantitatív módon is elemeztük, de a hangsúlyt a kvalitatív elemzésre helyeztük. Mindkét esettanulmány tartalmazza a módszertani leírást és a médiumok bemutatását.

Emellett elemeztük (kvantitatív és kvalitatív módszerekkel egyaránt) a történetek jelenlétét a közösségi médiában (Facebook).²

2. Esettanulmány I.: Áldozatkeresés: László Petra története a magyar médiában

Az esettanulmány az úgynevezett „2015-ös menekültválság” hónapjain belül néhány másodpercre koncentrálni fogunk, egy apró történetre, amely egyedi, viharos és nagyszabású események sorába tagozódik. Először is bemutatjuk a Magyarország déli határa mentén zajló viharos eseményeket, amelyekbe esettanulmányunk beágyazódik. A történet a priori politizálásának elkerülése érdekében megpróbáljuk ezeket az eseményeket kvantitatív és történelmi adatok segítségével csupán leírni, de nem elemezni. Ezután bemutatjuk a tartalomelemzés eredményeit, hogy megismerjük az eseményről szóló tudósításokban használt főbb narratívákat és kereteket, majd ezt követi a történettel kapcsolatos közösségi médiabejegyzések elemzése, valamint az érintettekkel készített interjúkból nyert meglátások elemzése (az interjúalanyokról lásd az 1. mellékletet).

2.1. László Petra története

László Petra története a magyar médiában a migrációról szóló narratívák előállításának lakmuszpapírpróbájaként szolgál. A László Petra-féle incidens 2015. szeptember 8-án történt a migránsok számára felállított ideiglenes tábor közelében Röszkén, egy, a magyar–szerb határtól mintegy három kilométerre fekvő faluban. László Petra akkoriban operatorként dolgozott az N1TV-nél, egy jobboldali nacionalista televíziós csatornánál, amely kapcsolatban állt az akkori szélsőjobboldali párttal, a Jobbikkal. Éppen egy migráns csoportot fényképeztek, akik a rendőrök elől próbáltak elszaladni, amikor (állítólag) elgáncsolt egy migráns édesapát, aki a fiával a karjában menekült, és aki ezt követően a földre zuhant. A férfi – a síró fiával a karjában] – felállt, és kiabálni kezdett László Petrával, aki tovább filmezte őt. A német RTL televíziós csatorna riportérének sikerült megörökítenie az esetet, és feltöltötte a Twitterre, ahonnan az egész nemzetközi médiában tovább terjedt. Az *Index* később megosztott egy külön videót,³ amelyen a nő két migránsgyereket rugdos.

² Magyarország esetében a Facebook tűnt a nyilvánvaló megoldásnak, mivel ez a leggyakrabban használt közösségi média-platform, főleg hírfogyasztásra, míg a Twitter a lakosságnak csak egy kisebb szegmense használja (59% és 4%; Bognár 2021).

³ Az esetről készült rövid videó itt érhető el: [VIDEO: Camerawoman for N1TV trips a refugee carrying a small child as he runs from police](https://index.hu/belfold/2015/10/21/laszlo_petra_beperelne_a_felrugott_menekultet/). Képek itt láthatók: https://index.hu/belfold/2015/10/21/laszlo_petra_beperelne_a_felrugott_menekultet/

1. kép: László Petra incidense

Az elesett férfi Oszama Abdel-Muhszin Al-Ghadab (a továbbiakban Al-Ghadab), egy szíriai futballerő volt, aki szülővárosából, Deir Ez-Zórból menekült el.⁴

A felvétel a közösségi médiában terjedt el, és nemzetközi felháborodást váltott ki, sokan elítélték László Petra tettét. A munkaadója azonnal felbontotta a szerződését. László Petra később levelet írt a *Magyar Nemzet*nek, amelyben kijelentette, hogy a kaotikus jelenetek miatt pánikba esett, ez vezetett ösztönös cselekedetéhez. Bár később bocsánatot kért, tetteinek széles körű elítélését boszorkányüldözésnek minősítette, és azt állította, hogy ő nem „egy szívtelen, rasszista, gyerekeket rugdosó operatőr” (*The Guardian*, 2015. szeptember 11.). Később azt tervezte, hogy beperli a Facebookot, amiért az nem cenzúrázta a közösségi médiában őt ért támadásokat (CBC, 2015. október 22.).

⁴ A háttértörténetéről szóló információknak különböző variánsai jelentek meg a médiatérben. Több hírportálban az szerepelt, hogy az ISIS elkapta és megkínozta Szíriában, míg a *Russia Today* egy kurd napilapból úgy vette át a történetet, hogy az Al-Kaida egy helyi csoportjának a tagja volt (ezt egyetlen médium sem erősítette meg). (*Index*, 2015. szeptember 22.) Miután kiderült, hogy futballerő, a spanyol Getafe felkínált neki egy állást és Spanyolországba költözött két fiával. Miután azonban a család egyesítési erőfeszítései sikertelenek voltak a dokumentumok hiánya miatt, visszaköltözött Törökországba. (*24.hu*, 2016. január 25.)

Egy évvel az incidens után László Petra ellen vádat emeltek garázdaság miatt, amelyet „antiszociális, erőszakos viselkedésként” definiáltak, amely „alkalmas arra, hogy felháborodást vagy riadalmat keltsen” (*Time*, 2016. szeptember 7.), azonban az ügyész kijelentette, hogy nincs ok feltételezni, hogy tettei a migránsokkal szembeni hozzáállásából eredtek (*NPR*, 2016. szeptember 7.). 2017 januárjában a Szegedi Járásbíróság rendbontásért három év próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztésre ítélte, amit később a magyar legfelsőbb bíróság hatályon kívül helyezett. A legfelsőbb bíróság kimondta, hogy bár cselekedetei törvénytelenek és erkölcstelenek voltak, azok csak társadalomellenes magatartásnak, azaz vétségnek minősültek, és az ügyét lezárták (*Hungary Today*, 2018. október 30.). Ezután a kormánypárti, radikális jobboldali *PestiSrácok*nál dolgozott. Polgári pert indított három médium ellen (Gaudi-Nagy Tamás jobboldali ügyvéd és politikus segítségével). Ezeket a pereket elutasították, ezért rágalmozás miatt az Alkotmánybírósághoz fordult (*PestiSrácok*, 2020. november 16.).

Az eseménynek számos eleme vált heves viták tárgyává, a megfigyelő politikai beállítottságától és nézőpontjától függően. Azért választottuk esettanulmányunk témájául ezt a „történetecskét” és az azt követő eseményeket, mert ami 2015. szeptember 8-án történt a röszkei táborhoz közeli mezőn, erősen vitatott jogi és politikai kérdéssé vált.

2.2. A kontextus: Röszke

Ahogy említettük, a László Petra-történet tágabb kontextusa, László Petra támadásának helyszíne, Röszke község, amely központi szerepet játszott a 2015-ös menekültválságban. A magyar–szerb határ mellett fekvő Röszke volt a balkáni útvonal magyarországi szakaszának belépési pontja. A magyar–szerb határ mentén, a 2015 szeptemberében felépített 110 mérföld hosszú pengésdrótkerítés (*The Guardian*, 2015. június 22.) felállítását megelőzően mintegy 160 000 migráns tudott átjutni (*The Guardian*, 2015. szeptember 15.). Mivel azonban sokakat nem engedtek tovább Ausztria felé, amíg a menedékkérelmük elbírálása meg nem történt, és sokan nem is nyújtották be a kérelmet attól tartva, hogy Magyarországon kell majd maradniuk, ezrek rekedtek ideiglenes táborokban (*The Guardian*, 2015. szeptember 10.). Az információhiány miatti frusztráció, az adminisztráció lassúsága és az emberi jogi csoportok által „szörnyűnek” minősített életkörülmények (*Human Rights Watch*, 2015. szeptember 11.) mind hozzájárultak ahhoz, hogy a migránsok többször is megpróbálták kiszabadulni és folytatni az útjukat. Az egyik ilyen kísérlet ösztönözte László Petrát a beavatkozásra, (*NBC*, 2015. szeptember 8.).

2020-ban az Európai Bíróság kimondta, hogy Magyarország jogellenesen tartotta fogva a migránsokat, mondván, hogy „a röszkei tranzitónában uralkodó körülmények szabadságelvonásnak minősülnek” (*DW*, 2020. május 14.). Az ítélet a tranzitóna táborainak bezárásához vezetett, és az összes migránst befogadóközpontokba szállították (*The New York Times*, 2020. május 22.).

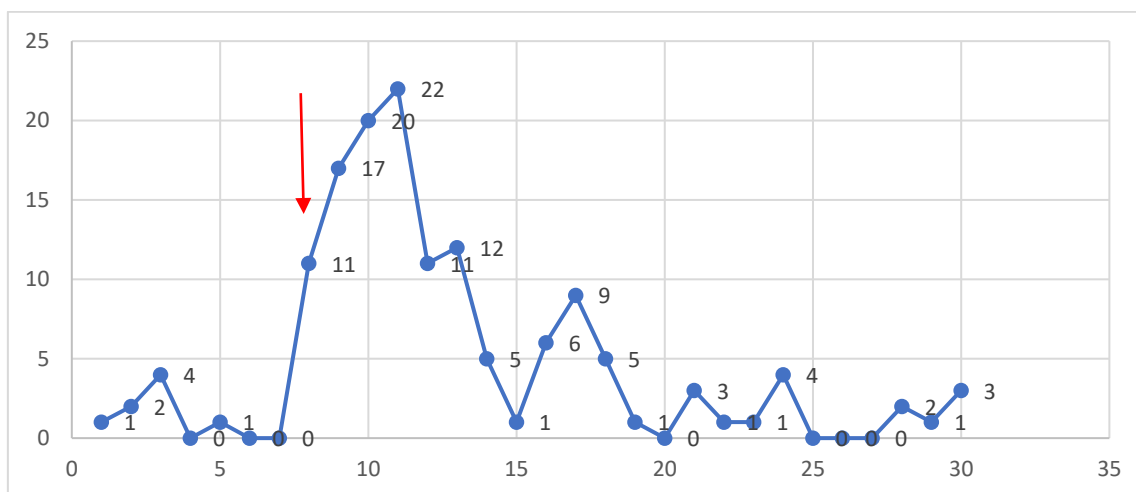
2.3. László Petra történetének kvantitatív tartalomelemzése

A kvantitatív elemzés célja leíró jellegű: a Röszke, és ezen belül László Petra történetéről szóló média megjelenések időbeli eloszlására korlátozódik, néhány, a média által előállított tartalomra vonatkozó megfigyeléssel. Olyan adathalmazt használtunk, amely a magyar online

médiában, 2015. január 2. és 2019. május 25. között megjelent összes releváns cikket tartalmazta.⁵

Ami László Petra, és – az elemzés kontextusaként – Rösztke történetének alapstatisztikáit illeti, az első kérdés az elemzés időkeretének megfelelő kiválasztása. Az adatokat idősorba rendeztük (2.1. ábra). Elemzésünk fő időszakának kiindulópontja 2015. szeptember 8. (László Petra incidensének napja).

2.1. ábra: A László Petrát megemlítő cikkek száma 2015 szeptemberében*

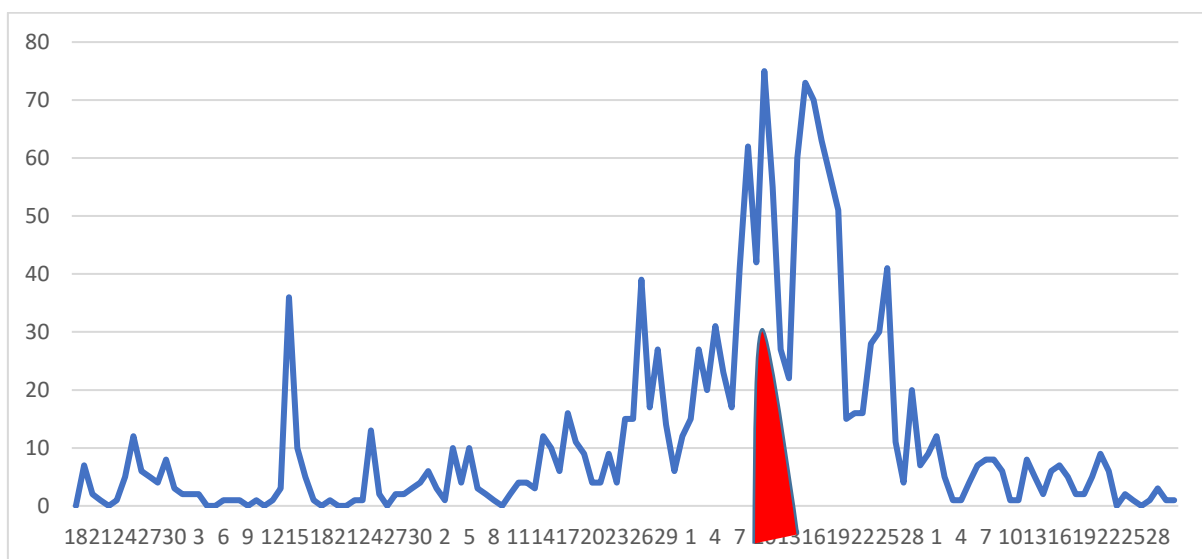
* A piros nyíl 2015. szeptember 8-át jelzi.

A médiában megjelenő történet a következő három napban érte el a csúcspontját, és körülbelül tíz nappal később ért véget. Voltak kisebb hullámok, de maga a történet az első hullám után kevesebb figyelmet kapott a médiában. A László Petra-történet utóélete azonban legalább olyan érdekes, mint a fő időszak: a történet újabb fejleményei utat egészen 2020 végéig találtak maguknak, különösen a kormányparti médiában.

Ami László Petra történetét illeti, a Rösztkével foglalkozó cikkek idősorán belül (2.2. ábra), azt látjuk, hogy ez a narratíva a Rösztke-történet első nagy hullámának része volt.

⁵ Az adatbázis a Ceaseval (<http://ceaseval.eu/>) projekthez készült 2018-ban (a részletes leírásért lásd Bognár et al. 2018). Ezt az adathalmazt az elemzés céljából átstrukturáltuk: tíz médiumot foglal csak magában, és ezeken belül is csupán azokat a cikkeket, amelyek a két kulcsszót (László Petra nevét és foglalkozását [operatőr]) tartalmazták. Ami Rösztke elemzését illeti, az egyetlen kulcsszó, amit használtunk, a „Rösztke” volt.

2.2. ábra: A László Petrát és Röszkét említő cikkek száma a „menekültválság” teljes időszakában (2015. június 18. és október 28. között)

Ami a médiumok szerinti előfordulási különbségeket illeti, László Petra története leginkább a *Pesti Srácok* és a *444.hu* oldalán volt látható, melyből az egyik kormánypárti, a másik független. Ezzel szemben a *Magyar Idők*, mely a „hivatalos” kormánypárti forrás, kihagyta ezt a „szaftos” (de az MPG számára hátrányos) eseményt. Általánosságban elmondható, hogy a kormánypárti média sokkal kevésbé foglalkozott László Petra történetével, mint a független média: az összes László Petrával kapcsolatos cikknek mindössze 13%-a jelent meg az egyébként domináns kormánypárti médiumokban.

2.4. László Petra történetének kvalitatív elemzése

Ebben a fejezetben a László Petra történetéről szóló tudósítások kvalitatív tartomelemzésének eredményeit mutatjuk be. Ebbe az elemzésbe négy online hírportál (*Index*, *444.hu*, *PestiSrácok* és *Magyar Idők*)⁶ adatbázisából (N=119), valamint két országos televíziós csatorna (M1 és RTL Klub) főműsoridős hírműsoraiból (N=119) vettük be a László Petráról szóló összes tartalmat. Ezek közül a *PestiSrácok* és a *Magyar Idők* kormánypártinak és jobboldalinak, a *444.hu* liberálisnak, az *Index* pedig (akkor még) „függetlennek” tekinthető. Az M1 a közszolgálati műsorszolgáltató hírcsatornája, és a kormány szócsövének tekinthető, míg az RTL Klub egy független kereskedelmi csatorna. Amikor „kormánypárti médiáról” beszélünk, akkor a *Magyar Idők*, a *PestiSrácok* és az M1 értendő alatta, míg az *Index*, a *444.hu* és az RTL Klub „függetlennek” számít.

⁶ A hírcsatornák közötti megoszlás a következő: *Index*: 27, *444*: 41, *Magyar Idők*: 9, *Pesti Srácok*: 42. A cikkek 2015. szeptember 8. és 2020. november 16. között jelentek meg.

Az elemzés célja, hogy bemutassa a tudósításokban jelen lévő főbb narratívákat és kereteket. Ennek során bemutatjuk az ezeket alkotó főbb jellemzőket, beleértve a jelen lévő helyszíneket, szereplőket és érzelmeket.

2.4.1. Az online médiában megjelenő főbb narratívák és keretek

Két fő cselekményt azonosítottunk a történet teljes élettartama alatt. Az elemzésünkben szereplő összes hírportálon a legelterjedtebb cselekmény az, hogy László Petra, egy operatőr (állítólag) elgáncsolt menekülteket, amikor azok a magyar rendőrség elől menekültek Röszkénél. A másik cselekmény a történet tudósításának későbbi szakaszaiban jelenik meg, és a kormánypárti és jobboldali médiumokban (*Magyar Idők* és *PestiSrácok*) dominál. E cselekmény szerint László Petra egy fáradt, gondterhelt dolgozó nő, akit a liberális média igazságtalanul vádolt meg, miközben félelemből cselekedett és védte magát a migránsoktól.

A független médiumok (*Index*, 444) a történet teljes időtartama alatt ragaszkodtak az első cselekményhez, és csak ironikusan említették a más médiumokban kibontakozó ellencselekményt. A kormánypárti médiumok esetében a tudósítás első szakaszában az első cselekmény volt jelen, majd a történet előrehaladtával a második cselekmény vált dominánssá.

Ezek a cselekmények, a tudósítás egyéb jellemzőivel együtt, a migráció két domináns narratíváját alkotják. Az első szerint a **migránsok (menekültek, menedékkérők, elmenekültek) az erőszak és a kirekesztés passzív áldozatai** Magyarországon. A második szerint „**minket**” **támadnak a migránsok** és/vagy az őket irányító liberális erők, és meg kell védenünk magunkat. A „mi” ebben az utóbbi narratívában a fogalmak széles skáláját öleli fel a magyaroktól, a keresztényektől, a nem liberálisoktól az európaiakig.

Az első elbeszélés egy ártatlan menekült (Al-Ghadab) történetét meséli el, aki hosszú szenvedés után gyermekeivel együtt érkezik Magyarországra, ahol nyílt ellenségességgel és erőszakkal találkoznak egy helyi nő (László Petra) részéről, akinek akcióját (a menekültekbe, köztük gyerekekbe, rúgását) a magyar kormány migrációellenes kampányai váltják ki. A második elbeszélés egy ártatlan nő, egy kétgyermekes anya (László Petra) történetét meséli el, aki a migrációpárti liberális média boszorkányüldözésének áldozatává válik, és a migránsok rendbontó hordájával szembeni jogos önvédelmi akcióját a hazug, rosszindulatú (vagy akár terrorista) migráns, Al-Ghadab elleni agresszióvá fordítják.

Az első narratíva nem változik jelentősen a történet során, bár idővel egyre részletesebbé és artikuláltabbá válik. Közvetlenül az eseményt követően ez a narratíva széles körben elterjedt és még a jobboldali, kormánypárti médiában is jelen van (*PestiSrácok*, 2015. szeptember 8.). A második narratíva azonban idővel felerősödik, egyre jobban kikristályosodik és kibontakozik a jobboldali és kormánypárti médiában, és megváltoztatja a fő esemény értelmezését, sőt, még a vélt cselekményt is: idővel „az operatőr elgáncsolja az ártatlan menekülteket”-ből a kormánypárti média eljut egészen „az ártatlan operatőrt majdnem elgázolják a migránsok, és a liberális média sárba tiprásá”-ig. A kormánypárti médiában, különösen a *PestiSrácok*-nál megfigyelhető narratívaváltás talán a legjelentősebb eleme az elemzésnek. Ezzel az elemzéssel ki lehet mutatni az eredeti, széles körben elterjedt „a menekültek mint passzív

áldozatok” narratívától a második, „a migránsok és a liberális erők támadása alatt állunk” narratíváig tartó elmozdulás folyamatát és főbb összetevőit.

A következőkben a tudósítások részleteit (helyszínek, szereplők/résztevők/megszólítottak, érzelmi hangvétel) és az ezeket a narratívákat jellemző fő kereteket mutatjuk be.

Helyszínek

Az események helyszínei többnyire vizuális ábrázolásokban (fotók, videók) nyilvánulnak meg, a cikkekben kevés verbális leírás található az események fizikai környezetéről. Gyakran említik az esemény földrajzi helyét (Röszke, Magyarország déli határa), valamint a szimbolikus és konkrét teret, a tábor. A fotók és videók az események helyszínét ábrázolják: füves mező és vasúti pálya, szórványosan megjelenő újságírókkal, rendőrökkel és menekültekkel. Az eseményről készült képek kaotikus környezetet mutatnak, különböző irányokba rohángáló emberekkel.

Szereplők

László Petra, egy középkorú magyar nő a főszereplő a legtöbb cikkben. Az ő személye, tettei, azonosítása és képe uralja a tudósításokat. A mintánkban szereplő összes médiumban a tudósítás elején erkölcstelen (és később illegális) tett elkövetőjeként jelenik meg. Majd a kormánypárti médiában az elkövetőből és agresszorból a tudósítás későbbi szakaszaiban az események áldozatává válik. Közvetlenül az események után minden cikkben megjelenik, de először akkor kap közvetlen hangot, amikor közzéteszi bocsánatkérő levelét. Ettől kezdve hallatszik a hangja, különösen a kormánypárti médiában és a jogi keretek használatakor (lásd alább).

A László Petrára való hivatkozás nyelvezete nagyon hasonló a tudósítás elején megjelenő cikkekben: többnyire a szakmája („operatőr”) és a tette („menekültrugdosó”) alapján jellemzik. A független médiában (állítólagos) politikai beállítottságát is gyakran emlegetik („radikális”, „szélsőjobboldali”, „jobbikos”), sőt, egyes, bár ritka esetekben a László Petra-ellenes Facebook-csoportokra hivatkozva meglehetősen durván és vulgárisan „az év hülye picsája” (444, 2015. szeptember 9.), vagy „féreg” (*Index*, 2015. szeptember 9.) jelzővel illetik. Ezekben a cikkekben László Petra vizuálisan a menekültek felé rúgkapáló, fényképezőgéppel a kezében aktívan, mozgásban lévőnek ábrázoló fotókkal jelenik meg. Amikor az ő azonosítása és származási története kerül a középpontba, akkor kétgyermekes édesanya mivoltát hangsúlyozzák. Ahogy a számos jogi eljárás elkezdődik, és a jogi keret kerül előtérbe, „gyanúsítottként” és „vádltként” címkézik, a bírósági termekben időnként elmosódott arccal ábrázolják (*Index*, 2017. január 12.). Később, ahogy a kormánypárti média narratívája változik, egyre inkább áldozatként jelenik meg a történetben, passzív nyelvezetet használva („az őrvöngők elé lökött konc”, *PestiSrácok*, 2018. november 5.), szolidaritást kifejezve („kolléganőnk”), és László Petra emberi, érzékeny oldalát kifejező fotókkal, portrékkal, fekete-fehér fotókkal (*PestiSrácok*, 2017. január 12.).

A másik szereplő, akinek jelentős szerepe van az eredeti eseményekben, az a menekült, Al-Ghadab középkorú szíriai férfi, akit kisfiával a karjában gáncsolt ki László Petra. A legtöbb

cikkben passzívan mutatják be, mint László Petra agressziójának áldozatát, állandó jelzőként mint „felrúgott menekült”, „megrúgott menekült”, vagy mint „kétségbeesetten menekülő”, „gyerekekkel a karjában futó”. Gyakran hivatkoznak rá úgy is, mint „az apára”, aki kisfiával együtt menekült el Szíriából. Szíriai állampolgárságát is gyakran említik. Érdekes módon minden, még a kormánypárti média is a „menekült” kifejezést használja a tudósítások elején. A történet előrehaladtával a kormánypárti médiában egyre inkább a „migráns” kifejezés kerül előtérbe, később pedig egyre gyakrabban fordulnak elő olyan becsmérő jelzők, mint az „illegális” vagy „tömegbe verődött illegális bevándorlók” (*PestiSrácok*, 2018. október 30.). Vizuálisan úgy jelenik meg ezekben a cikkekben, hogy egy gyermeket (a fiát) a kezében tartva a földre zuhan. Amikor a háttérével kapcsolatos találgatások jelennek meg (helyi futballedző/hős, akit megkínzott az Iszlám Állam/terrorista, aki felelős a kurdok haláláért), a Facebook-képét használják a cikkekben, amelyen ő és a fia mosolyognak a kamerába.

Míg a kormánypárti média nagyobb teret ad az öt negatív fényben ábrázoló hipotéziseknek, a terroristaként emlegetett történet élettartamának végére a független médiumok nagyobb teret adnak azoknak a történeteknek, amelyek helyi hősként, az Iszlám Állam által megkínzottként vagy egyszerűen egy átlagos családapaként ábrázolják, aki elmenekült, hogy békét és jövőt találjon családjának. Amikor olyan cikkekről van szó, amelyek a magyarországi események utáni életével foglalkoznak, két, egymástól teljesen eltérő cselekmény jelenik meg. Az egyik szerint, amelyik leginkább a független médiában van jelen, ő az áldozat, akinek az életét a befogadó nyugati közösségek nagylelkűsége és együttérzése fordítja meg. Ezek a cikkek bemutatják Németországba, majd Spanyolországba érkezését, ahol futballedzőként szerződtek, sőt, még Cristiano Ronaldóval is találkozik (*RTL.hu*, 2015. szeptember 19.). A kormánypárti médiában a személyiségének és a liberális kultúrának a manipulatív jellegére és az integrációjának kudarcára helyezik a hangsúlyt (ő nem az ártatlan áldozat, hanem az agresszív illegális migráns, aki azt hazudta, hogy László Petra elgáncsolta, és bár áldozati státusza miatt a naiv és képmutató Nyugaton nyerő pozícióba került, mégis elbukott, és kirúgták a munkahelyéről, mert még spanyolul sem tudott megtanulni). A történet teljes életútja során jelen van, de alig kap hangot: rendkívül ritkák azok a cikkek, amelyekben megszólaltatják.

Vannak más szereplők is, akik megjelennek a cikkekben. Ezek jellemzően különböző keretekhez kapcsolódnak:

a) Civil szervezetek, egyes köztisztviselők (rendőrség, ügyészség, bírák), ügyvédek gyakran vannak jelen, amikor jogi keretet használtak, általában nyilvános nyilatkozatokon keresztül. Bejelentik vagy megvitatják az állítólagos tett jogellenes jellegét, spekulálnak a lehetséges büntetésekkel és bírósági eljárásokkal, bírósági döntésekkel kapcsolatban.

b) Maga a média is fontos szereplője a tudósításoknak: az első szakaszban az első narratíva részeként jelenik meg az eseményről szóló nemzetközi tudósítások áttekintése formájában, bemutatva a László Petra tette miatti erkölcsi felháborodást. Ez magában foglalja a téma közösségi médiában való jelenlétéről szóló beszámolókat is. Ezután a kormánypárti médiában bizonyos magyar hírcsatornák és a közösségi

média a második narratíva részévé válnak, és „felelősek” a László Petra elleni „boszorkányüldözésért”. Három hírszervezet/kiadót perelt be László Petra a magánéletének megsértése miatt, és ezt az ügyet a kormánypárti média, a *Pesti Srácok* szorosán követi és támogatja.

c) A politikusok visszatérő szereplői a tudósításoknak, de nem kerülnek előtérbe, kivéve, ha politikai keretet használnak: amikor az eseményt politikai jelentőségüként értelmezik. Ilyenkor többnyire ellenzéki politikusok és pártok jelennek meg (Juhász Péter, Együtt; Gyurcsány Ferenc, DK), és Orbán Viktor miniszterelnököt és politikáját teszik felelőssé az eseményért.

d) Az aktivisták ritkán és többnyire politikusokkal együtt jelennek meg, amikor a politikai keretet használják.

Érzelmi tónus, szimbólumok és metaforák

A történetet az első fázisban minden médiumban érzelemgazdag módon mutatják be. A használt nyelvezet erős intenzitású (olyan szavak használata, mint „sokk”, „szégyen”, „gyalázat”, „embertelen bánásmód”, „agresszió”, „erőszak”, „káosz”, „sérülés”, „menekülés”, „féreg” stb.), és ugyanígy az eseményt ábrázoló képek és videók is, amelyek mozgást és zűrzavart mutatnak, érzelemmel telítettek. A metaforák az esemény jelentőségét, esetenként abszurditását olyan kifejezésekkel illetik, mint „negatív szupersztár”, „László Petra honvédelme”, vagy a leghíresebb magyarhoz, Puskás Öcsihez hasonlítva László Petrát, aki miatt Magyarország reflektorfénybe került. Ezek a metaforák, különösen a szarkasztikus hangnem a független médiában van jelen. A második szakaszban, amikor László Petra bocsánatkérő levele kerül a középpontba, az ő érzelmei dominálnak a tudósításokban (sajnálom/sokkos állapotban vagyok/megrémültem/féltem/elpattant bennem valami/az ember pánikban van/pánikba estem/őszintén megbántam/politikai boszorkányüldözés/halálos fenyegetésekre), és a magánélete (kétygermekes anyuka, munkanélkülivé és munkaképtelenné válik) is kap figyelmet. A kormánypárti médiumok úgy tűnik, hogy elfogadják és különösebb kritika nélkül közvetítik a nő álláspontját, míg más médiumok gyakran fűznek hozzá néhány megjegyzést, vagy egyszerűen csak emlékeztetnek az eseményre, esetleg megkérdőjelezzik a vallomás őszinteségét. Amikor a jogi keret uralja a tudósítást, a cikkek kevésbé érzelmesek, valamint semlegesebb, hivatalosabb nyelvezetet és tárgyalótermi képeket használnak. Kivételt képeznek a *PestiSrácok*ban a tudósítás utolsó szakaszában megjelenő cikkek: itt a jogi keret ellenére az érzelmek magasra csapnak, amikor 2018-ban László Petrát felmenti a Kúria, Magyarország legfőbb bírói hatósága (*PestiSrácok*, 2018. október 30.). A használt nyelvezet intenzívvé válik, a düh és az együttérzés a domináns érzelmek, előbbi a „liberális baloldali média” és az „állítólagos röszkéi áldozatok” ellen irányul, az együttérzés pedig magával László Petrával szemben mutatkozik („komoly félelem uralkodott el rajta, amikor a migránsok áttörtek a határon és elkezdtek özönlenni felé”):

A magyarországi balliberális sajtónak hosszú időre muníciót adott kolléganőnk története, sokáig nem tudott elhelyezkedni, miután addigi munkáltatója elbocsátotta. A világszintűre gründolt hisztéria ugyanakkor olyan következményekkel is járt, hogy mivel

az állítólagos röszei sértettek muszlimok voltak, László Petra fejére vérdíjat tűztek ki szélsőséges dzsihadisták. (*PestiSrácok*, 2018. október 30.)

Keretek

Annak ellenére, hogy a történet rövid és egyszerű, figyelemre méltó, hogy milyen sokféle keretet produkált. A fókuszban lévő hírcsatornák tudósításaiban a következőket azonosítottuk: „**mi történt**”, „**áldozat/felelősség**”, „**nemzeti és nemzetközi reakciók**”, „**jogi**”, „**politikai**” és „**biztonság/terrorizmus**” keretek. Ezek egyes cikkekben kombinálódnak.

A „mi történt” keret a megtörtént eseményekkel foglalkozik. Az ebbe a keretbe tartozó hírek gyakran tartalmaznak technikai részleteket (kinek a kamerája, mit vett fel, milyen szögből), kísérletet tesznek a cselekvéssorozat tisztázására (ki ki elől menekült, mit csinált László Petra a lábával, kit ért el és miért esett el), és feltételezéseket tesznek az érzelmeiről, a lelkiállapotról és a szándékról. A videók, fényképek (egyes esetekben a videókból készült képkockák) fontos részét képezik ezeknek a cikkeknek. Gyakran kombinálják a jogi kerettel. Ezt a keretet gyakran használják a tudósítás első szakaszában, majd a későbbi szakaszban újra megjelenik, ahogy a jogi ügy előrehalad, és ahogy a kormánypárti médiumok megváltoztatják az eseményekről szóló narratívájukat.

Az „áldozat/felelősség” keretet a legtöbb elemzésünkben szereplő cikk használja. Az ezzel a kerettel rendelkező cikkek az áldozat és az elkövető (vagy legalábbis a felelős) szerepének kijelölésére összpontosítanak a történetben, és az események erkölcsi értelmezését adják. Érzelmi nyelvezet jellemző ezekre a cikkekre, gyakran tartalmaznak vizuális elemeket is (akár fényképeket, videókat az eseményekről, akár az áldozat és az elkövető portréit). A főszereplők személyazonosságára és hátterére, valamint az esemény utáni életére vonatkozó találgatások visszatérnek az ilyen keretbe foglalt cikkekben. A tudósítások első szakaszában az áldozat szerepét Al-Ghadabnak, az elkövetőét/felelősét pedig László Petrának tulajdonítják, ami a „menekült mint passzív áldozat” narratívát állítja fel. A kormánypárti média végül megváltoztatja ezt a felállást (lásd alább és fentebb), de más médiumok ragaszkodnak hozzá.

Az áldozat feltételezett ártatlansága látens elvárás ezekben a cikkekben: ahhoz, hogy Al-Ghadab „megérdemelje” az együttérzésünket, erkölcsileg megkérdőjelezhetetlen személynek kell lennie: családapaként, a helyi focicsapat szeretett edzőjeként, sőt, hősként mutatják be, akit az Iszlám Állam megkínzott.

Amikor az áldozat későbbi életéről szóló információra kerül sor, mesészerű happy end bontakozik ki: Al-Ghadab és fia eljutnak Németországba, majd Spanyolországba, ahol Al-Ghadab meghívást kap, hogy edzője legyen egy helyi focicsapatnak, és még Cristiano Ronaldóval is találkoznak. Az elkövető viszont megfizet a tettéért (elveszíti az állását, el kell viselnie a nyilvános megaláztatást, bocsánatot kell kérnie és bíróság elé kell állnia). A „menekült mint áldozat” narratívában tehát az áldozat/felelősség keret használatával áll helyre az erkölcsi rend. A felelősség bizonyos esetekben a politikusokra, különösen Orbán Viktor miniszterelnökre és politikai rendszerére hárul, amiért olyan környezetet teremtettek, amelyben ilyen erkölcstelen cselekedetek születnek.

A kormánypárti médiában, leginkább a *PestiSrácok*ban, a leírtak szerint, ez a szerepmegosztás a tudósítások során változik: az áldozat és az elkövető szerepe felcserélődik, és László Petra tetteit egy fáradt, rémült nő érthető reakciójaként mutatják be az előtte kibontakozó kaotikus jelenetre (feléje rohanó migránsok tömege). A cikkek foglalkoznak László Petra nézőpontjával, lelkiállapotával és érzelmeivel az események alatt, valamint a szenvedésekkel, amelyeket az eseményeket követő liberális média „boszorkányüldözése” miatt kellett elviselnie. Al-Ghadabot, az egykori áldozatot hazugnak, a liberálisok által használt eszköznek, terroristának és vesztesnek állítják be, aki, bár hasznot húzott az ál-áldozati pozícióból, hosszú távon még csak nem is tudta a helyzetet a maga javára fordítani, mivel kirúgták a munkahelyéről, mert nem tanulta meg a helyi nyelvet. A legtöbb ilyen cikkben a fő bűnös a liberális média, amely „hisztériát” és „boszorkányüldözést” kelt az ártatlan, kiszolgáltatott, kétgyermekes magyar anyuka ellen.

Kolléganőnk fejére dzsihadisták tűztek ki vérdíjat a világszintre grüндolt hisztéria legsötétebb időszakában, miközben a hangulatot keltők egy olyan embert – az állítólagos áldozatot – magasztaltak jóságos menekültként, aki a hírek szerint tevékenyen részt vett a kurdok elleni népiirtásban Irakban. (*PestiSrácok*, 2018. május 11.)

2015 szeptember 8-án több száz illegális migráns törte át erőszakkal az őket visszatartani képtelen rendőrök sorfalát Röszkénél, ezzel bűncselekményt és szabálysértést megvalósítva. László Petra, az N1TV operatőreként rögzítette az eseményeket, két kézzel szorította vállán a kamerát, amikor a tömeg Szeged irányában megindult felé, miközben ekkor nekik háttal forogott. A felfokozott állapotú, erőszakos, rendőri intézkedésnek ellenszegülő és agresszív tömeg egyik tagja őt erősen meglökte. Petra az őt letarolással, megtaposással fenyegető tömeggel szembefordulva tudósítói munkáját folytatva védte magát, eközben két illegális migránssal testi kontaktusba került, majd ellépett egy, a gyermekével karján futó és rendőri fogásból erőszakkal kiszabadult, s ettől egyensúlyát veszített, majd emiatt eleső migráns elől, anélkül, hogy Petra hozzáért volna. Ezt, a bűncselekményt nem megvalósító eseménysort dagasztotta a liberális sajtó „világbotránnyá”, az EU határait is védő, hazánk lejáratására irányuló kampány részeként, László Petra személyét megbélyegezve, jó hírnevét súlyosan sértve, és az illegális migránsokat áldozatként beállítva. (*PestiSrácok* 2020. november 16.)

A „nemzetközi/nemzeti reakciók” kerete a tudósítás első szakaszában gyakori. A médiumok gyakran elmesélik, hogy a nemzetközi média hogyan tudósított az eseményekről. Ezek a cikkek rámutatnak a támadás egyedi és szimbolikus jellegére: egyrészt László Petra tette annyira felhőborító volt, hogy fokozott nemzetközi figyelmet érdemelt. Másrészt most úgy tekintenek rá, mint a menekültválságra adott magyar választ szimbolizáló cselekedetre.

Egy másik, a tudósításokban gyakran használt keret a jogi keret. Ez akkor jelenik meg, amikor a jogi eljárás különböző szakaszairól tudósítanak (a László Petra által állítólagosan elkövetett bűncselekményről szóló találgatásoktól a bírósági eljáráson keresztül a médiumok beperléséig). Ezek a cikkek hivatalos, jogi nyelvezetet használnak, olyan szereplőket mutatnak be, mint a nem kormányzati szervezetek és a köztisztviselők, és esetenként tárgyalótermi

fotókat is tartalmaznak. Gyakran kombinálják a „mi történt” kerettel és az „áldozat/felelősség” kerettel.

A politikai keret ritkán, de a mintánkban szereplő összes médium tudósításában jelen van. Ez a keret az események politikai értelmezését foglalja magában: találgatások arról, hogy mely politikusok/pártok felelősek, és milyen lépéseket kellene válaszként tenni. Ezek a tudósítások politikusokat, általában ellenzéki politikusokat (Gyurcsány Ferenc, Juhász Péter), ritkább esetben aktivistákat és civil szervezeteket szerepeltetnek.

Juhász Péter a beszédében keményen bírálta a kormányt. (...) Azt mondta, hogy László Petra mint jelenség „Orbán Viktor politikai terméke”, ide vezet a kormány gyűlöletkampánya. (*444.hu*, 2015. szeptember 13.)

Végül, bár ritkán, de érdemes kiemelni, hogy a „biztonság/terrorizmus” keret is megjelenik a tudósításokban, leginkább a kormánypárti PestiSrácoknál. Az ezt a keretet használó cikkek vagy Al-Ghadab állítólagos terrorista háttéréről, vagy a László Petra ellen irányuló állítólagos terrorista fenyegetésekről spekulálnak. E cikkek némelyike a támadást megelőző jeleneteket is fenyegetőnek és kaotikusnak írja le, hangsúlyozva az illegális bevándorlókból álló tömeg illegális viselkedését. Ezek a cikkek rendkívül érzelmes, intenzív nyelvezetet használnak, és általában László Petra megpróbáltatásait és áldozattá válását is tartalmazzák.

A Demokratikus Unió Pártjának (PYD) szóvivője (...) nemrég kijelentette, hogy az Európába menekülő egykori terrorista több alkalommal is részt vett a nyugati hatalmak által támogatott kurd erők elleni iszlamista akciókban, az al-Kaida szíriai fiókszervezetének tekintett an-Nuszra Front kötelékében harcolva. (*Magyar Idők*, 2015. szeptember 22.)

2.4.2. Főbb narratívák és keretek a televíziós hírműsorokban

Ebben az alfejezetben két országos televíziós csatorna, a közszolgálati M1 és az RTL Klub, a legnagyobb országos kereskedelmi televíziós csatorna két főműsoridős hírműsorának kvalitatív elemzését mutatjuk be.

Az M1 a 2015 márciusában alapított MTVA médiakonglomerátumhoz tartozó Magyar Közszolgálati Televízió hírcsatornája. A csatornát állami költségvetésből finanszírozzák, és többször is elfogultnak találták az események bemutatásában. A kormánypárti elfogultságával kapcsolatos kritika különösen erős volt a 2015-ös és 2016-os „menekültválság” idején, valamint 2017-ben, amikor az M1 a kormány országos kampányainak szócsöveként szolgált. Az RTL Klub egy német médiavállalat tulajdonában lévő kereskedelmi csatorna, ezért nem függ állami forrásoktól.

Amint a 2.1. táblázat mutatja, az M1 szinte teljesen elkerülte az eredeti László Petra-féle esemény tudósítását 2015-ben, míg az RTL Klub több napon keresztül többször is közvetítette az esemény több aspektusát.⁷

2.1. táblázat: A László Petrával kapcsolatos szegmensek száma és hossza az RTL Klubon és az M1-en

	RTL Klub		M1	
	A szegmensek hossza (sec)	A szegmensek száma	A szegmensek hossza (sec)	A szegmensek száma
2015. szeptember	1005	8	20	1
2015. október	127	1	0	0
Összesen (2015)	1132	9	20	1
2017. november	199	2	33	1
Összesen (2017)	1331	11	53	2

Az RTL Klub hírműsorában a 2015-ös László Petra-esemény bemutatásának legdominánsabb része a Röszkénél rögzített eredeti videófelvevételek sugárzása. Ezt követi az esemény három nézőpontja. Először László Petra nézőpontja kerül bemutatásra. Az ő perspektívája tartalmazza a bocsánatkérését, a történetek magyarázatát, a boszorkányüldözés áldozatává válásról szóló elbeszélését, és azt az állítását, hogy a történetek miatt megtört az élete. Másodszor bemutatásra kerül az „internet hangja”, beleértve a blogokat és a közösségimédia-portálokat, amelyek azt állítják, hogy László Petra egy „lelketlen ember”. Ez a rész tartalmazza az incidenst világszerte felkapó hírportálok listáját is. Harmadszor az RTL Klub híradójában az eseményre adott spanyol szolidaritási reakciót mutatják be. Ez a három nézőpont közel azonos hosszúságban látható az RTL Klub 2015-ös főműsoridős híradójában.

⁷ Az elemzésbe bevontuk a két csatorna fő hírműsorának minden olyan hírrészletét, amely László Petra történetével foglalkozott. A főműsoridős híreket László Petra első szereplésétől, 2015. szeptember 8-tól szeptember 30-ig vizsgáltuk. Szeptember 30. után egy hétig vizsgáltuk a főműsoridős hírműsort, amikor László Petra története megjelent az online médiában. Ennek eredményeképpen összesen 51 napot vizsgáltunk át a László Petrával kapcsolatos szegmensekben az RTL Klub és az M1 hírműsorában.

Az RTL Klub eseményekről szóló tudósítása a szolidaritás narratívájával fonódik össze. A 2.2. táblázat az egyes, László Petrával kapcsolatos hírrészletek címeit mutatja, amelyek tükrözik a változó narratívát és a történet alakulását. A hírek címek szembeállítják Al-Ghadab történetét, amely a nyugati társadalmak befogadásának és szolidaritásának köszönhetően happy enddel zárult, László Petra utóéletével, a történet negatív szereplőjével.

2.2. táblázat: A László Petrával kapcsolatos hírek címei és a szegmensek hossza az RTL Klubon és az M1-en

Dátum	Hossz (sec)	Címek
Az RTL Klub főműsoridős híradó címsorai László Petráról		
2015. szeptember		
8	50	Elgáncsolt egy menekültet
9	182	Többen feljelentették a gáncsoló operatőrt
10	174	Garázdaság miatt nyomoznak
11	159	Kihallgatták a rugdosó operatőrnőt
12	35	Bocsánatot kért László Petra
14	160	Menekültekbe lövetett volna
17	127	Spanyolországban az elgáncsolt szír férfi
21	118	Ronaldóval a pályán az elgáncsolt menekült fia
2015. október		
21	127	Perelni készül a rugdosódó operatőr
2017. november		
21	161	Jobbikos politikus anyját szidta
23	38	Beszólt, ezért kitiltották
Az M1 főműsoridős híradó címsorai László Petráról		

2015. szeptember		
9	20	Akár börtönbüntetést is kaphat a migránsokat megrúgó operatőr
2017. november		
20	33	Több incidens is történt a parlamentben

Az RTL Klub híradója Al-Ghadab hangján kívül sok nézőpontot megfogalmaz. Az ő hangja csak két rövid alkalommal hallható a teljes László Petra-történet közvetítése során. Az első, amikor elgáncsolják, és kiabál László Petrával, majd elfut. Másodszor, amikor megkapja a Getafe ajánlatát, és megérkezik a repülőtérre. Azt mondja az újságíróknak: „Nagyon boldog vagyok, nagyon boldog vagyok.” Az összes többi ábrázolásban csak a többi szereplő beszél.

A történet során többféle keretet alkalmaztak. Az online médiában szereplő keretek közül az RTL Klub híradójának tudósításában a jogi keretet, a nemzetközi/nemzeti reakciók keretét és az „áldozat/felelősség” keretét azonosítottuk. Az erkölcsi rend megtalálása és bemutatása az „áldozat/felelősség” kereten keresztül összhangban van a független online médiabeli események reprezentációjával.

2.5. Közösségi média elemzés

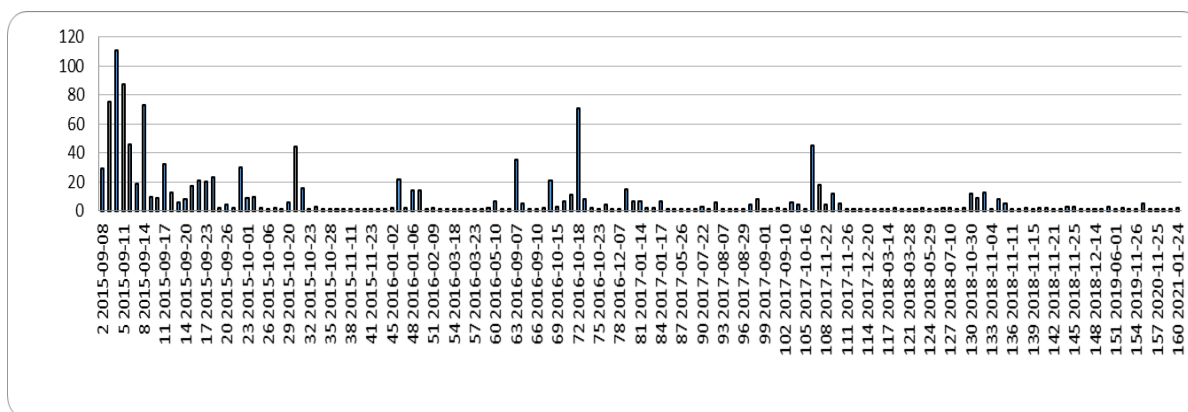
Ahhoz, hogy meghatározzuk a különböző narratívák és szereplők hatását, megvizsgáltuk a történet terjedését a Facebookon. A CrowdTangle-ben végzett kulcsszavas keresés során olyan bejegyzésekből álló adatbázist kaptunk, melyek nyilvános Facebook-oldalakra jelentek meg, és vagy a bejegyzésben, vagy a megosztott tartalom leírásában tartalmazták „László Petra” nevét. A közösségimédia-posztok elemzése kétszintű elemzést tartalmazott: egyszerű kvantitatív módszereket alkalmaztunk a teljes adatbázison, hogy megmutassuk a történet élettartamának főbb trendjeit és fordulópontjait. Ezután létrehoztunk egy 101 posztból álló almintát, amely a legtöbb interakcióval rendelkező posztokat tartalmazta.

2.5.1. Időbeli eloszlás: az aktivitás csúcsai és mélypontjai

A médiamegjelenések időbeli eloszlásával (2.1 ábra) összhangban az első hullám után itt is csupán kisebb hullámokat figyelhetünk meg, amelyek a történet utóéletében bekövetkező fejleményeket követik (2.3. ábra). A történet harmadik napján volt a legmagasabb a napi posztok száma (111), ami ezután lassan csökkenni kezd. Úgy tűnik, hogy a történet kevesebb figyelmet kap addig, amíg (21-étől kezdődően) felröppennek a hírek Al-Ghadab állítólagos Al-Kaidával való kapcsolatáról szóló találgatásokról. A következő csúcspont 30-án van, amikor megjelenik egy interjú László Petrával, amelyben bemutatja az eseményekkel kapcsolatos álláspontját. Ez a két utóbbi adalék (Al-Ghadab terrorista kapcsolatairól szóló későbbi hamisított hírek és László Petra álláspontja) a kormánypárti diskurzusban az eseményekről

lassan kialakuló ellen-narratíva építőkövei lesznek. A következő hullámot a László Petra elleni jogi eljárás első lépése idézi elő (2016. szeptember 7.), majd 2016 októberében újabb csúcspont következik, amikor 71 bejegyzés tárgyalja azt a hírt, hogy László Petra rangos díjat kapott egy dokumentumfilmért, amelyen dolgozott. Az ügy gyakorlatilag eltűnik a Facebookról, amikor az immár egyik kormánypárti csatornánál dolgozó operatőröként konfliktusba kerül az egyik ellenzéki képviselővel. Ekkorra a közvélemény már polarizálódik az ügyben, és a narratívák a kormánypárti/független törésvonal mentén oszlanak meg. A napi posztok utolsó, enyhe növekedése akkor következik be, amikor 2018-ban megjelenik az ítélet László Petra ügyében (a legfelsőbb bíróság szabálysértéssel zárta le az ügyét).

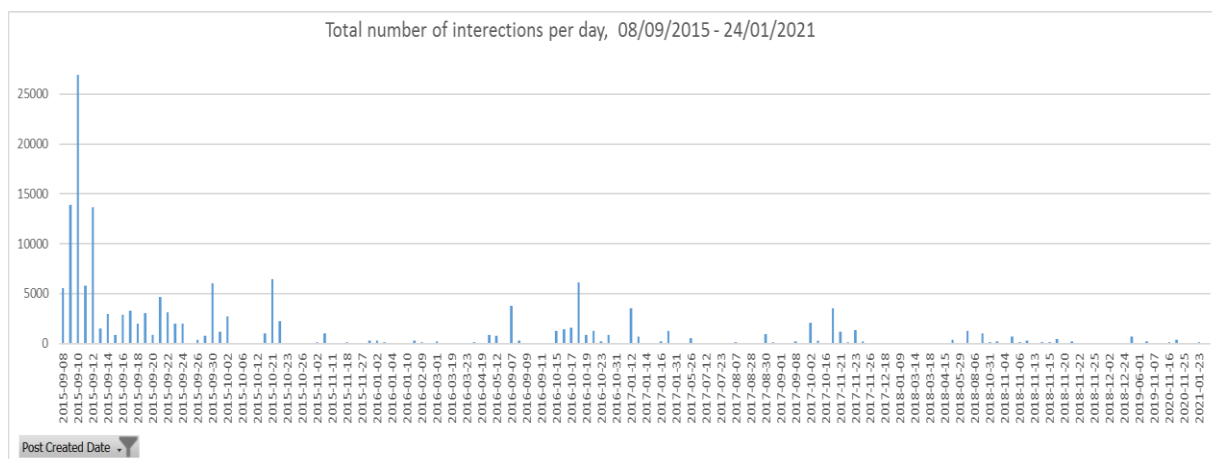
2.3. ábra: A napi hozzászólások száma, 2015.09.08 – 2021.01.24.

A történettel kapcsolatos nyilvános posztok 162 268 interakciót (kedvelések, kommentek és megosztások) generáltak a mintánkban. A napi interakciók száma ugyanazt a mintát követi, mint a napi posztok száma, és 2015. szeptember 10-én 26 903 interakcióval érte el a csúcst. A mintánkban a legtöbb interakciót kiváltó poszt több mint 4800 interakciót kapott, és egy kormánykritikus aktivista csoport (Egymillióan a sajtószabadságért) tette közzé szeptember 9-én. A poszt a *444.hu* cikkét osztotta meg a történetről, beleértve az esetről készült videófelvételt is.

A történet első fázisában a legtöbb interakciót kapó, jellemzően független vagy kormánykritikus posztok többnyire a „menekültek mint az agresszió és ellenségeskedés passzív áldozatai” narratívát használják. A későbbi fázisokban, különösen 2016 után, amikor az ellen-narratíva már teljesen kialakult, az ilyen narratívát tartalmazó, többnyire kormánypárti szereplők által készített posztok kerülnek előtérbe. Ekkorra azonban úgy tűnik, hogy a történet iránti érdeklődés alábbhagy, így ezek a posztok (és ez a narratíva) nem kapnak ugyanolyan mértékű elköteleződést (2.4. ábra).

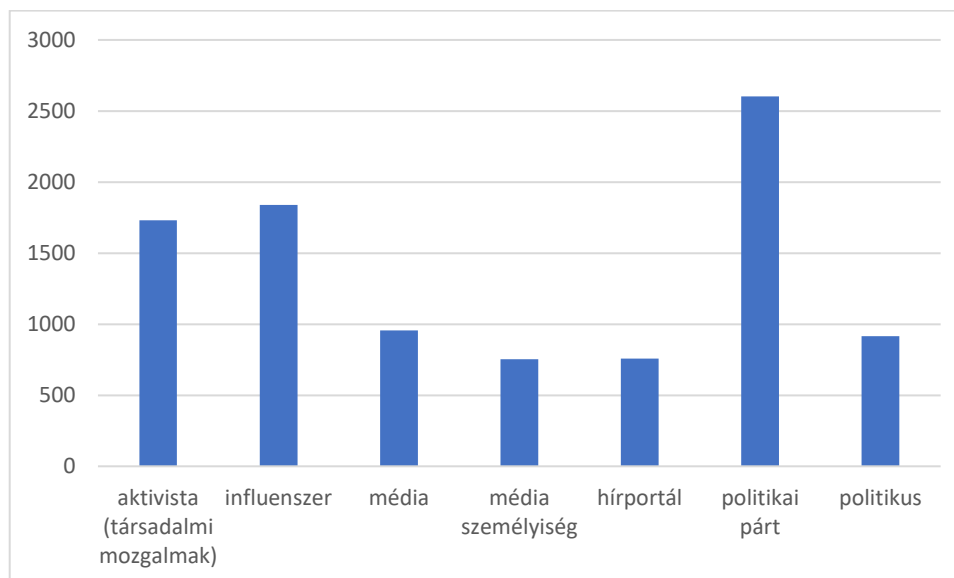
2.4. ábra: Az interakciók száma naponta, 2015.09.08. – 2021.01.04.

2.5.2. A szereplők

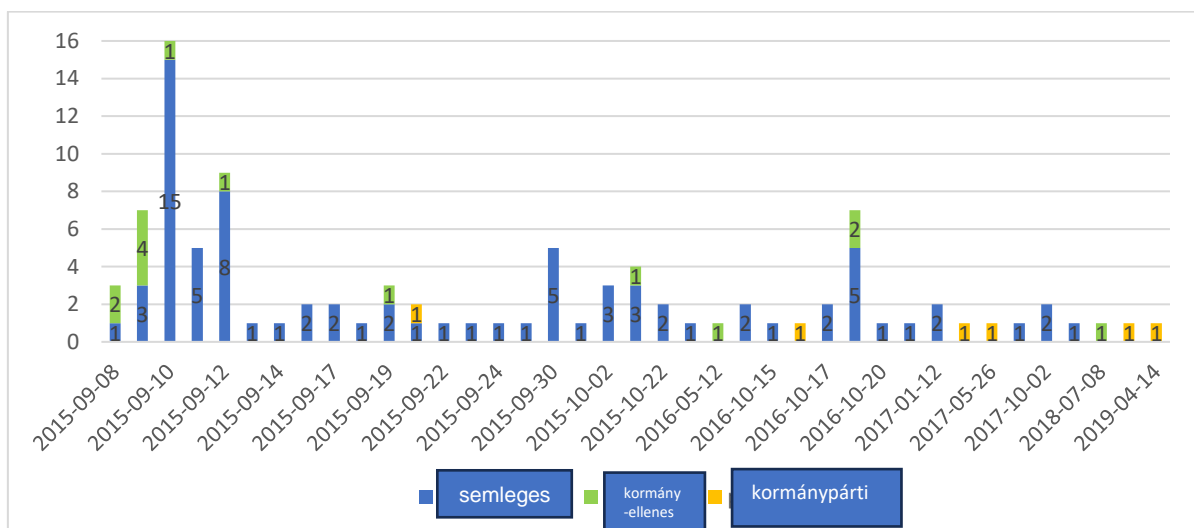
A legtöbb interakciót kiváltó 101 Facebook-bejegyzés elemzése alapján megállapíthatjuk, hogy a legtöbbet (76) a médiumok tették közzé. Még a médiaszemélyiségek, aktivisták és influenszerek is csak átlagosan 6-7 posztot tettek közzé egyenként. A médiaszemélyiségek posztjai generáltak messze a legtöbb interakciót (összesen 74 464 interakció), de az egy posztra jutó interakciók számát tekintve (2.5. ábra) a médiaszemélyiségek a legkevésbé sikeresek: a politikai pártok, az influenszerek és az aktivisták posztjai lényegesen több interakciót generáltak.

2.5. ábra: A posztonkénti interakciók száma oldaltípusonként (átlag)

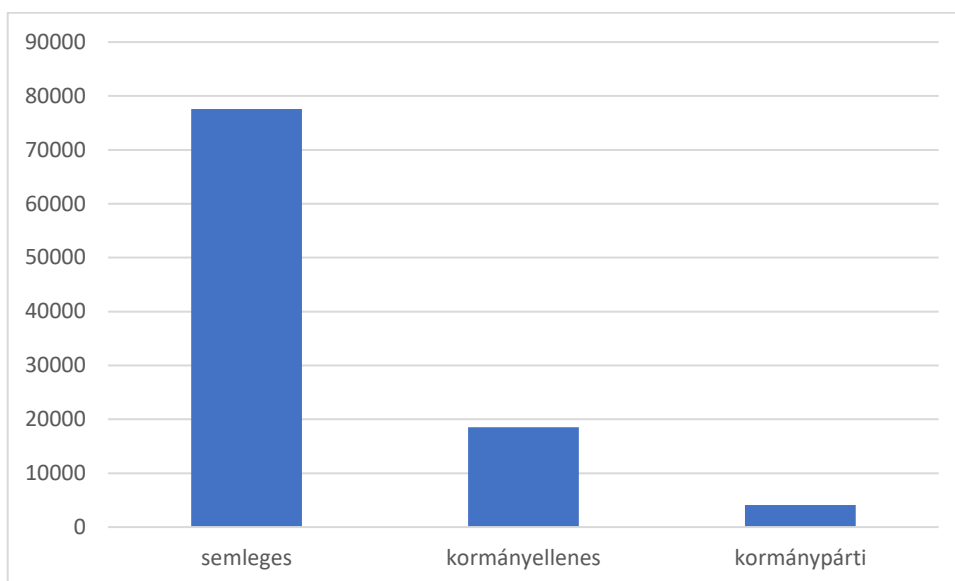
A 101 poszt közül a nem kormánypárti entitások voltak túlsúlyban, a kormánykritikus szereplők lemaradtak (79 és 14 poszttal), és csak 6 posztot készítettek kormánypárti oldalak. Ezek mind a kormánypárthoz közeli médiumok (*888.hu*, *PestiSrácok*, *Echo TV*) és többnyire a történet későbbi szakaszaiban posztoltak (2.6. ábra). Általában, ahogyan az online médiánál már elhangzott, a kormánypárti egységek tartózkodtak a történet ismertetésétől, amíg az ellen-narratíva meg nem született. Addigra azonban a közönség figyelme lecsökkent.

2.6. ábra: A hozzászólások száma az oldal magyar kormányral szembeni álláspontja szerint

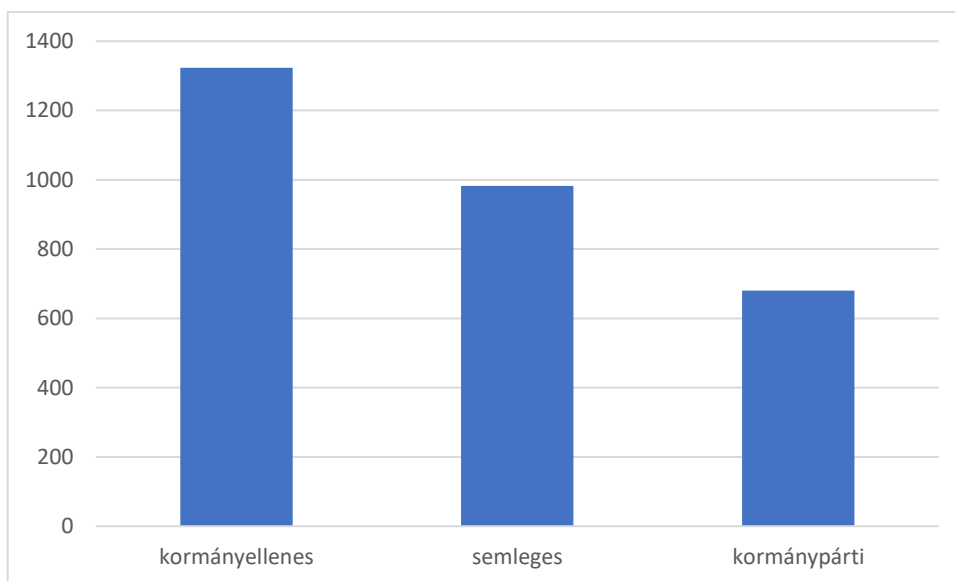

Ami a posztok által kiváltott reakciókat illeti, a 2.7. és 2.8. ábra a kormánykritikus és kormánypárti szereplők eredményeit mutatja, előbb az összlétszámot, majd az átlagos (posztonkénti) interakciók számát. A kormánykritikus szereplők posztjai átlagosan majdnem kétszer annyi interakciót eredményeztek, mint a kormánypárti szereplőké, ugyanakkor a kormánypárti szereplők üzenetei sokkal kisebb valószínűséggel jutottak el a közönséghez az adott történet esetében.

2.7. ábra: Az interakciók összesített száma oldalanként a poszt politikai álláspontja szerint

2.8. ábra: Az interakciók száma posztonként a poszt politikai álláspontja szerint (átlag)

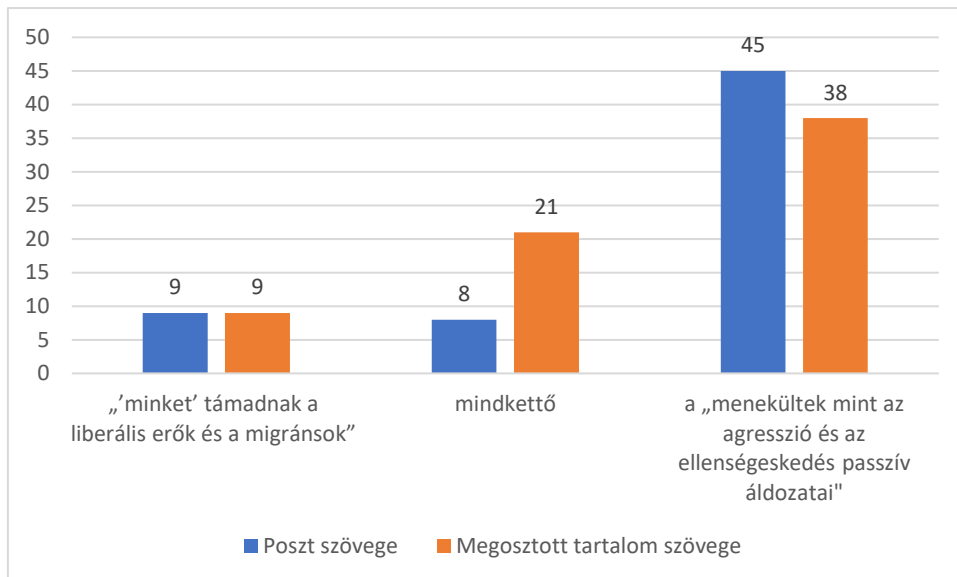

2.5.3. Narratívák

Fentebb bemutatuk a két fő narratíva összetételét és keletkezését László Petra történetének médiatudósításában. Továbbá azonosítottuk a „menekültek mint az agresszió és az ellenségeskedés passzív áldozatai” és a „»minket« támadnak a liberális erők és a migránsok” narratívákat. Most e narratívák elérését vizsgáljuk a Facebookon, azaz azt, hogy melyik narratíva volt jelen több posztban, és melyik narratíva generált több interakciót. Mindkét

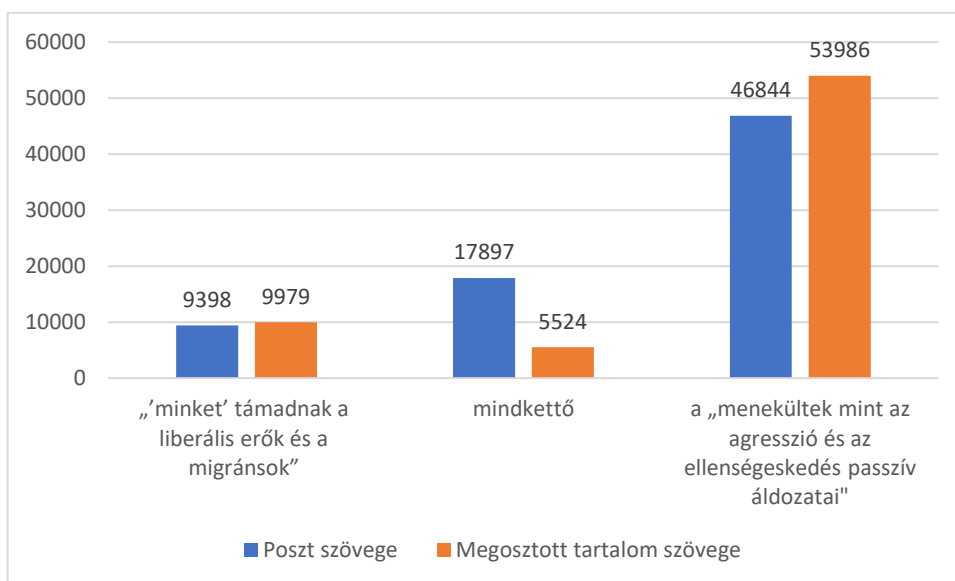
esetben a „menekültek mint az agresszió és ellenségeskedés passzív áldozatai” narratíva sokkal jobban teljesített (45 és 38 poszt), a második narratíva sokkal kevesebb posztban vagy megosztott tartalomban volt jelen. Érdekes módon jelentős azon posztok száma, ahol mindkét narratíva jelen volt, különösen a megosztott tartalmak esetében.

2.9. ábra: A posztok száma narratívák szerint a megosztott tartalmakban és a poszt szövegében

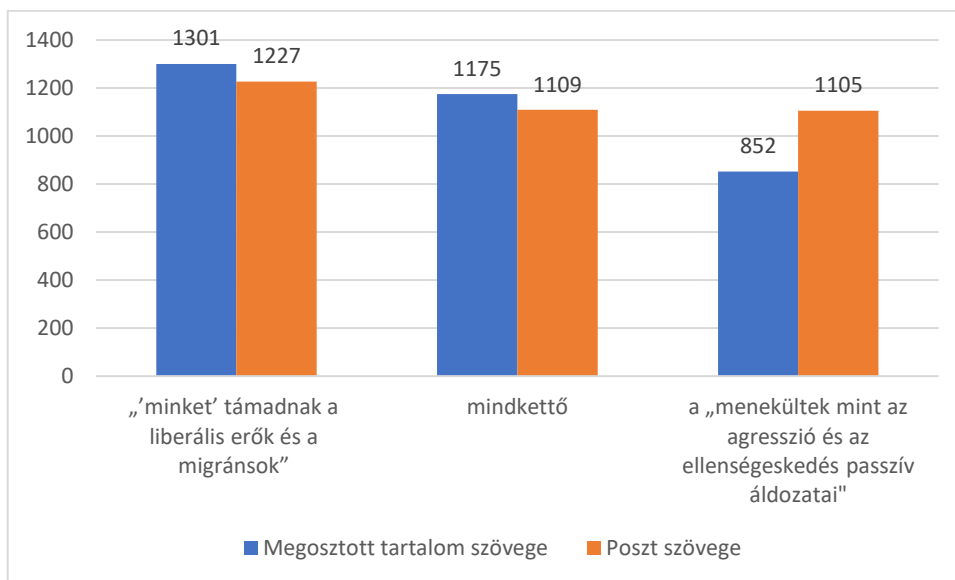
A gyakran megosztott „menekültek mint az agresszió és az ellenségeskedés passzív áldozatai” narratívájú posztok sok interakciót eredményeznek. A mintánkban szereplő olyan posztok, amelyekben ez a narratíva szerepel magában a posztban, közel 54 000 interakciót generáltak, szemben a „»minket« támadnak a liberális erők és a migránsok” narratívát tartalmazó posztok kevesebb mint 10 000 interakciójával.

2.10. ábra: Az interakciók száma narratívák szerint a megosztott tartalmakban és a poszt szövegében

A következő ábrán viszont azt látjuk, hogy az interakciókban mutatkozó különbség leginkább a posztok nagyobb számának köszönhető, mivel az átlagos számú vagy interakciók közötti különbség sokkal kisebb. A mindkét narratívát tartalmazó posztok kevesebb interakciót generálnak, mint az egyetlen narratívát tartalmazók, ami összhangban van a közösségi média általános tendenciájával, miszerint a polarizáló tartalmak nagyobb figyelmet kapnak.

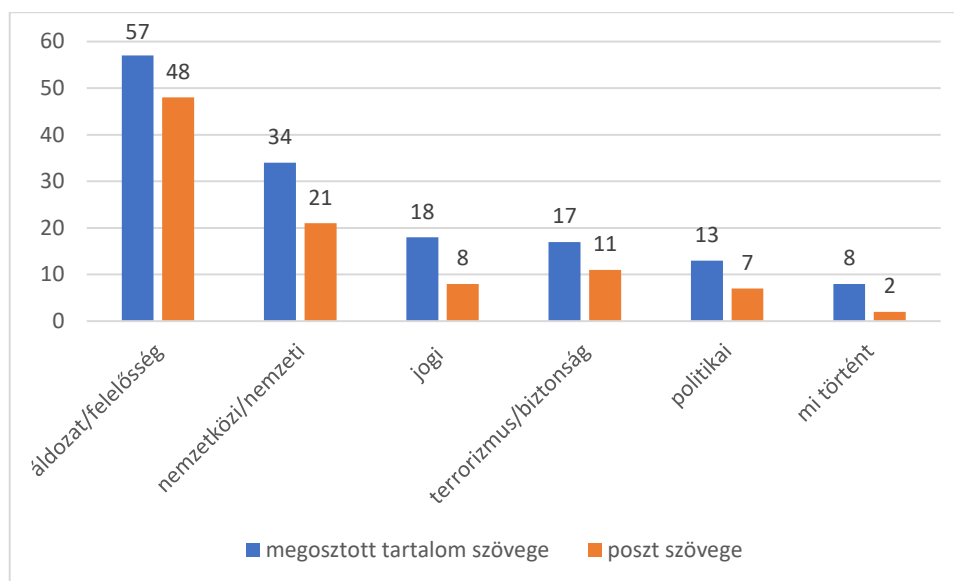
2.11. ábra: Az interakciók száma narratívánként a megosztott tartalmakban és a poszt szövegében (átlag)

2.5.4. Keretek

A Facebook-bejegyzésekben leggyakrabban az „áldozat/felelősség keretét” használják mind magukban a bejegyzésekben, mind a megosztott tartalmakban: a mintánkban szereplő bejegyzések több mint fele használta ezt a keretet (2.12. ábra). Ezt követi a „nemzetközi/nemzeti reakciókhoz” kapcsolódó keret. A „jogi” keret, a „biztonság/terrorizmus” keret és a „politikai” keret a cikkek kevesebb mint ötödében van jelen, míg a „mi történt” keret szinte láthatatlan.

2.12. ábra: A hozzászólások száma a keretek szerint a megosztott tartalomban és a poszt szövegében

2.5.5. Következtetések

A Facebook-posztok elemzése alapján látható, hogy a történet körülbelül három hétig kapott figyelmet, de, ugyan kisebb intenzitással, még négy évvel az eset után is jelen volt a közbeszédben. A médiumok voltak a legaktívabb szereplők, ami a legmagasabb interakciókkal rendelkező nyilvános posztok számát illeti. A független és kormánykritikus szereplők és az ott megjelenő „menekültek az agresszió és az ellenségeskedés passzív áldozatai” narratíva dominált mind a posztok számát, mind a generált elérést tekintve. A kormánypárti oldalak, nagyon hasonlóan az online médiához, egy ideig úgy tűnt, hogy nem kapcsolódnak be, míg az ellen-narratíva, a „»minket« támadnak a liberális erők és a migránsok” ki nem alakult az eset alakulása során. Ez a narratíva kevesebb figyelmet kapott.

2.6. A nem kormányzati szereplők narratívái és stratégiái

A kutatás kiegészítése és a különböző médiafelületek elemzésének összekapcsolása érdekében egy harmadik forrást is bevezettünk az elemzésbe, amely a különböző területek szakértőivel – aktivistákkal, újságírókkal, magyar és nemzetközi civil szervezetek és informális kezdeményezések képviselőivel, hivatalnokokkal és politikusokkal – készített interjúkon alapul. Sajnos a kormánypárti szakértők és politikusok alig képviseltetik magukat a mintában.

A 2015-ös úgynevezett „menekültválság” egy erősen vitatott térben és időben zajlott Magyarországon: a kormány már megkezdte a migrációval kapcsolatos morális pánikkeltést. A média fontos szegmensei, beleértve a közszolgálati műsorszolgáltatót is, a kormánypárt szövetségeseinek ellenőrzése alatt álltak, akik a kormánypropagandát közvetítették. Ilyen körülmények között meglehetősen ritka, hogy egy migrációval kapcsolatos esemény médiareprezentációját olyan narratíva uralja, amelyet nem a kormánypárti szereplők alakítanak. A nem kormányzati szereplőkkel – újságírókkal, aktivistákkal, civil szervezetek és NGOS-ok képviselőivel – készített interjúk alapján rekonstruáljuk a stratégiáikat és azt, hogyan értelmezik a több mint hat évvel ezelőtt történt eseményeket.

Először is, az interjúalanyok hangsúlyozták a történet egyszerűségét: ez egy rövid, egyszerű epizód volt, amelyet számos alkalommal rögzítettek és lejátszottak, és amely kevés teret hagyott az értelmezésnek. Ezért az esemény elbeszélését a független szereplők nem tartották problematikusnak. Egyesek az eset egyszerűségének tulajdonítják azt a tényt, hogy a kormánypárti szereplők nem alkottak alternatív narratívát az esetről.

A történet annyira durva volt, hogy nem kellett belsőleg megvitatni, nem volt bonyolult történet. Egy menekültet a gyerekeivel elgáncsoltak. (HU_I_7)

A szereplők beszámolóinak másik közös jellemzője a kormánypárti oldal narratívájának megváltozására való reflektálás volt. A magyar közvélemény polarizált közegében az eset egyediségét ismét a kezdeti narratívák közötti különbség hiánya jelentette, nem pedig a későbbi fázisban bekövetkező „a mi narratívánk – a ti narratívátok” kialakulása. „A kezdeti általános felháborodás után hirtelen az esemény értelmezése eltért egymástól, és ő [László Petra] a másik oldal hőségévé vált” (HU_I_6).

Először nem gondoltam, hogy nekik [a kormánypárti szereplőknek] volt koncepciójuk arra, hogy mit kellene tenniük a helyzettel kapcsolatban, aztán kitalálták, hogyan akarják ezt kommunikálni. A hagyományos Orbán-stratégiának megfelelően úgy döntöttek, hogy nem az egyesítésre, hanem a megosztásra használják: az ostromlott vár képének erősítésére, ami az otthonunk... Orbán mindig a „mi kontra ők” narratívákban gondolkodik. (HU_I_6)

Minden beszámolóban nagy jelentőséggel bír az esemény kontextusa, Rösztke. Az interjúalanyok hipotéziseket fogalmaztak meg a határon kialakult helyzet természetéről, és azt találgatták, hogy a „koholt humanitárius válság” a magyar állam hozzá nem értésének eredménye, vagy egy tervezett akció része volt. Az interjúalanyok közül néhányan megemlítették annak lehetőségét is, hogy László Petra története azért kaphatott ilyen

szimbolikus jelentőséget, mert egy érzelmes, egyszerű, könnyen átélhető esemény volt, amely megragadta a migráció összetett környezetében zajló események lényegét: a körülötte zajló narratívák megragadták az emberek képzeletét a migrációval kapcsolatban. Az interjúalanyok közül sokan a László Petra-történet jelentőségét a kormánypártok és a magyar kormány által kiváltott morális pánik hatásának materializálódásában látják. („Ez nem történhetett volna meg a gyűlöletkampányok nélkül. ... A jog megsértése mögött mindig érzelmi előkészítés áll. [HU_I_2])

Mivel az esemény egy váratlan, rövid epizód volt, amely sok civil szervezet és aktivista által humanitárius és politikai válságnak tekintett esemény közepette történt, nem akartak a László Petra-történetre összpontosítani, és az eseményt figyelemelterelésnek tekintették. Más nem kormányzati szervezetek úgy látták, hogy az eset lehetőséget ad arra, hogy a határokon belül és kívül is nagy figyelmet kapott ügy megmutassa az embertelen ösztönökre való hivatkozás következményeit, a menekült emberek kiszolgáltatottságát, a gyűlöletkampányok hatását és a szolidaritás fontosságát. Az újságírók másképp álltak hozzá: ők az eseményben látták a lehetőséget, hogy a migráció körüli feszültségek számos aspektusát megragadják, és a migrációt erős narratívában mutassák be, éppen azért, mert ez a történet olyan egyszerű, de érzelmileg mégis feltöltődött. Ahogy egy újságíró fogalmazott: „Orbán Viktor dezinformációs háborút indított ellenünk, és mi ennek a háborúnak az áldozatai vagyunk, mert mi vízipisztolyokkal harcolunk, szemben az ő tömegpusztító fegyvereivel.” (HU_I_7)

2.7. Következtetés

2015. szeptember 8-án egy videófelvétel került elő, amelyen egy operatőr, László Petra a feléje futó menekültek közé/irányába rúg, köztük gyerekek és egy férfi kisfiával a karjában. Mindez Röszkén, Magyarország déli határán. Mint azt a kvantitatív elemzésünk is mutatja, az események jelentős figyelmet kaptak Magyarországon, különösen a független médiában. A történetet úgy lehetett értelmezni, mint a migrációval kapcsolatos nagyobb eseménysorozat kezdőpontját, amely 2015-ben Röszkén bontakozott ki.

László Petra esete különleges: ez azon kevés alkalmak egyike, amikor egy migrációval kapcsolatos történetet nem a kormánypárti szereplők által konstruált narratívák uraltak. Mint az elemzés minden szintjén látható, ebben a konkrét esetben a független szereplők (beleértve a médiumokat is) aktívan részt vettek a történet lefedésében és terjesztésében, míg a kormánypárti média akkor kapcsolódott be, amikor a későbbi fázisokban megtalálta a saját narratíváját. Amint azt a korábbi médiaelemzések (Bognár et al. 2018) is kimutatták, a média területén olyan hatalmi struktúrák uralkodnak, hogy a kormányéval szemben alternatívát nyújtó narratívák és hangok nehezen jutnak el a közönséghez. Amit ebben az esetben megfigyelhetünk, az egy kivétel, hogy a kormánytól független narratíva dominál. Az eset azt is mutatja, hogy a migrációról nem folyik nyilvános vita: mielőtt a kormány migrációs napirendjéhez illeszkedő narratíva felépülne, a kormánypárti szereplők (a média, köztük a közszolgálati műsorszolgáltató és a Facebook-oldalak) a lehető legkevesebbet foglalkoznak a történettel.

A történet médiareprezentációjának elemzése feltárja a főbb narratívákat és kereteket, valamint a különböző médiatípusok tudósításainak időbeli változásait. Az első általunk azonosított narratíva a passzív, ártatlan menekültet mutatja be, aki Magyarország által elkövetett erőszak és kirekesztés áldozata. Ez a narratíva a tudósítások első időszakában és a független médiában kiemelkedő. A második narratíva szerint, amely a kormánypárti médiában egy későbbi szakaszban alakult ki, a konstruált „mi” a migránsok és a liberális erők támadása alatt áll, és védelemre szorul. Az áldozat/felelősség keret használata mindkét esetben kifejezi a történet erkölcsi vonatkozásait, de teljesen ellentétes módon: a független médiában az első narratíva szerint az ártatlan áldozat (a elgáncsolt menekült) a befogadó Nyugaton jutalmat kap szenvedéseiért, míg az elkövető (László Petra) megbűnhődik (bíróági per, közfelháborodás, munkanélküliség stb.). A kormánypárti médiában a második narratíva szerint az áldozat (László Petra) igazságtalan büntetést szenved („boszorkányüldözés”), de az igazsága győzedelmeskedik (felmentik, erkölcsi támogatást kap a jobboldali közéleti személyiségektől, és munkát kap egy jobboldali kormánypárti kiadónál, a PestiSrácoknál), míg a migránsról leleplezik, hogy ő kicsoda (terrorista, hazug, a liberális média eszköze), és végül a képmutató Nyugat ejti őt (Spanyolországból vissza kell térnie Törökországba).

Ezeknek az egyébként ellentétes narratíváknak az a közös eleme, hogy a migrációra adott reakciók középpontjába az egyént (és nem a rendszert) állítják. Az elsőben László Petra a gyűlölet és a kirekesztés arcává, az utóbbiban pedig a migráció külső fenyegetésével szembeni megvetett, de jogos védelem szimbólumává válik. A migráció és a befogadás egyébként absztrakt története erősen érzelmessé és ismertté válik az áldozattá válás, a jutalom és a büntetés jól ismert trópusaiból.

A narratívákon és a kereteken túl a következőket vizsgáltuk részletesebben:

Ami a **szereplőket** illeti, a menekültek központi szerepet játszottak László Petra történetében, de leginkább más szereplők beszélnek róluk. Egy szíriai menekült, Al-Ghadab állt az események középpontjában: volt neve, arca és története a tudósításokban, mégis alig idézték közvetlenül. A migráció szimbólumává vált, bár ennek a szimbólumnak a narratívától függően teljesen eltérő jelentése van: vagy az ellenséges reakciók passzív áldozataként, vagy segítségre szoruló személyként mutatják be, tehát a menekültek nyomorúságos helyzetének és a nyugati nagylelkűségtől való függőségének szimbólumaként. Vagy pedig fenyegetés forrásaként és a veszélyes liberális erők bábjaként jelenik meg.

A másik központi szereplő egy magyar nő. Al-Ghadabbal ellentétben az első napok után mégiscsak saját hangot kap: bocsánatkérő levelét (leveleit) közvetlenül idézik, később interjúkat ad, amelyekről szintén sok cikk és poszt szól. Az ő narratívája a történet élettartama alatt változik, a kormánypárti médiában megjelenő narratíva fejlődésével együtt. Bár e narratíva szerint ő a körülmények és a rosszindulatú liberális média áldozata volt, mégis van némi hatalma az eseményekről szóló narratívája bemutatásában.

Ezenkívül a nemzetközi és magyar újságírók hangját hallhatjuk, valamint a civil társadalom tagjait a független médiában. Az ellenzéki politikusok hangja ritka, és csak a független médiumokban van jelen. A kormánypárti szereplők jelenléte a történet utolsó szakaszára korlátozódik, amikor szolidaritásukat fejezik ki az áldozattá vált László Petrával.

Ami az elbeszélések **érzelmi telítettségét** illeti, a legfontosabb jellemző a történet nagyon is érzelmi jellege (erre gyakran hivatkoztak interjúalanyaink). A kontextus (Röske, ld. a bevezetőnk), a migrációs „válság”, a könnyen azonosítható szereplők, a gyerekek szerepe, a vizuális elemek (videók, fotók) sokasága, valamint az, hogy magában az eseményben erős érzelmek vannak jelen, mind-mind fokozzák a történet érzelmi vonzerejét. Mindkét narratíva dühöt és lázadást idéz elő, ami megmagyarázza erős jelenlétüket és elköteleződési potenciáljukat. A leírtak szerint a történetről szóló tudósítás nyelvezete is erősen érzelmmel telített.

Ami a különböző narratívák eredetét és különböző csatornák és platformok közötti **terjedését** illeti, azt találtuk, hogy az első narratíva a mainstream online médiából származik: a bevett csatornák által közzétett cikkek voltak a Facebookon megosztott és terjesztett fő tartalmak a legmegragadóbb száz poszt között. A Facebook azonban kétféleképpen is hozzájárult a narratívák sikeréhez. Egyrészt olyan információkat és tartalmakat szolgáltatott, amelyek az online médiában és a televíziós hírekben megjelenő narratívákat táplálták: az újságírók gyakran találtak új információkat az ügyről a Facebookon: a főszereplők Facebook-oldalait elemezték és felhasználták, a szakértők és állítólagos barátok Facebook-bejegyzéseit, valamint a történetre reagálva létrehozott Facebook-csoportokat a média gyakran lefedte, és így alakította a történetet. Másrészt a Facebook-posztok általában nagyobb szenvedélyt adtak a narratíváknak, ami valószínűleg növelte a narratívák érzelmi vonzerejét.

3. Esettanulmány II: „Nemzeti konzultáció a bevándorlásról és a terrorizmusról” (NKBT)

Amint azt a nemzeti konzultáció címe is sugallja, a fő üzenet az, hogy a bevándorlás és a terrorizmus összefonódik. Először is bemutatjuk a nemzeti konzultáció fogalmát általában és Magyarországon, megkérdőjelezve, hogy az itt elemzett NKBT egyáltalán megfelel-e a nemzeti konzultáció definíciójának. A következő fejezetekben az online média, a televízió és a közösségi média felületes kvantitatív és részletes kvalitatív elemzése, majd a szakértői interjúk rövid ismertetése következik. Végül a szerzők következtetést vonnak le.

3.1. A nemzeti konzultáció fogalmáról

A nyilvános egyeztetésnek világszerte különböző formái léteznek. Ezek a konzultációk a társadalmi tökére érzékeny fejlesztési intézkedés különböző formáiként fogalmazhatók meg, amelyek során egy új intézkedésről tájékoztatják azokat az embereket, akiket érint majd, és felkérjük őket, hogy mondják el véleményüket, esetleg tegyenek javaslatokat. Az ilyen akciókkal szemben az a fő elvárás, hogy ha az érintettek jobban megismerik a javasolt új intézkedéssel kapcsolatos kérdéseket, és lehetőséget kapnak arra, hogy aktívan részt vegyenek annak kialakításában, akkor nagyobb az esélye annak, hogy megvalósítható és fenntartható megoldásokat találjanak a társadalmi problémákra.

A nyilvános egyeztetés az elmúlt évtizedekben a kormányzás széles körben alkalmazott eszközévé vált. A politikai döntéshozatali folyamat ilyen részvételi technikák révén történő megnyitását szorgalmazó érvek azon a normatív elképzelésen alapulnak, hogy a részvétel és a vita a demokrácia központi elemei (Pratchett 1999, Schweigert 2010). A támogatók azzal is érvelnek, hogy a fokozott részvétel csökkentheti a társadalmi egyenlőtlenségeket, erősítheti a kisebbségek képviselőit, növelheti a döntéshozatal legitimitását, és hatékonyabbá teheti a politikát (Catt–Murphy 2003, 408. o.). Továbbá, mivel számos tudós megfigyelte a liberális demokrácia intézményeibe vetett bizalom csökkenését, új részvételi és deliberatív mechanizmusok mellett érveltek, amelyek potenciálisan enyhíthetik a széles körű politikai elégedetlenséget (Schmitter 2015).

Véleményünk szerint nyilvános konzultáció csak demokratikus környezetben létezik, azaz ha a polgárok ideális esetben részt vehetnek a politikai folyamatban. Ezt a feltételezést azonban a szakirodalomban gyakran nem teszik egyértelművé, esetleg implicit módon triviálisnak feltételezik. Számos autoriter állam azonban különböző módszereket alkalmaz a nyilvánossággal folytatott konzultációra a legitimitás megszerzése, a konszenzus kialakítása, az ellenvélemények megfékezése és semlegesítése, sőt bizonyos mértékig a politikai döntéshozatal informálása érdekében (Chen–Xu 2013, Curato–Fossati 2020). Így, bár a nyilvános konzultációs módszerek kategorizálása a kinyilvánított céljaik és szervezési elveik alapján elemzési szempontból hasznos, fennáll a veszélye annak, hogy figyelmen kívül hagyja a „nem demokratikus környezetben” történt tényleges alkalmazásuk közötti jelentős eltéréseket. A nyilvános konzultáció mint technika beágyazódik egy társadalom társadalmi-gazdasági, politikai, intézményi és hatalmi viszonyaiba, és azok határozzák meg (Perreult 2015, Youdelis 2016). Ezért célszerű külön fejezetben megvizsgálni, hogyan alkalmazzák a konzultációs mechanizmusokat nem demokratikus kontextusokban.

Mielőtt rátérnénk a „nem demokratikus környezetekre”, hozzá kell tennünk továbbá, hogy talán a tankönyvi demokráciák kivételével a nyilvános konzultációs technológia különböző elemei felhasználhatók – és gyakran alkalmazzák is – az emberek manipulálására. Például a nyilvános konzultáció felhasználható a közbeszéd alakítására, a rendszer, egy adott politikai párt vagy politikus legitimitációjának megerősítésére, valamint az ellenzék és a kritikus hangok diszkreditálására. Erre egy gyakori, a demokráciákban is sűrűn alkalmazott példa a push-polling. A push-poll során a válaszadókat gyakran hamis vagy félrevezető információkkal látják el az adott kérdéssel kapcsolatban, és a kérdéseket manipulatív módon fogalmazzák meg, erősen a közvélemény-kutatás kezdeményezője által preferált válaszok felé terelve (Genovese–Streb 2004).

A „nem demokratikus” országokban, mint például Magyarországon vagy Kínában a konzultatív mechanizmusok elfogadása mindig átverés, mivel az előző fejezetben említett technikák egyike sem létezik. Ez azt jelzi, hogy a konzultáció nem más, mint egy hamisítvány, ahol a polgárok szempontjait a politikaalkotásban nem kérdezik meg, hanem felülről lefelé építik fel, és a push-pollok csak egy célt szolgálnak, a diskurzus keretének terjesztését, amelybe minden narratívát be kell ágyazni.

3.2. A nemzeti konzultáció magyar változata

Orbán Viktor miniszterelnök kormánya az első olyan nem demokratikus európai uniós állam kormánya, amely ismételten alkalmazta a push-pollt – „nemzeti konzultációnak” címkézve azt –, hogy legitimálja politikáját. Ezzel Orbán Viktor miniszterelnök egy szélesebb körű tendenciát példáz: amikor autoriter vezetők különféle „újításokat” vezetnek be rendszereikben, hogy megakadályozzák a hatalomvesztést, fenntartsák a demokrata legitimitás illúzióját, és kontrollálják a társadalmi konfliktusokat és változásokat (Curato–Fossati 2020).

Ebben a fejezetben a 2015-ös NKBT-re összpontosítunk. Bemutatjuk, hogy annak keretezési technikája és propagandatechnikája hogyan lett béta-tesztje a morális pánikgomb (MPG, erről a „hungarikumról” lásd bővebben Barlai–Sik 2017) kifejlesztésének, amely a Fidesz pártirányítás által 2015 óta alkalmazott propaganda „technológia”.

Szemben a hivatalos állásponttal, amely szerint „az emberek véleményének kikérése ilyen konzultációkon keresztül »kipróbált és bevált/bevett gyakorlat«, amely lehetővé teszi, hogy mindenki elmondhassa a véleményét” (Novák Katalin, idézi BBJ, 2018. november 6.), mi azt állítjuk, hogy a nemzeti konzultáció magyar változata minden, csak nem konzultáció. Szociológiai szempontból az NKBT egy push-poll, amely közvélemény-kutatásnak adja ki magát, de amihez valójában semmi köze. Minden eleme (azaz a kiegészítő szórólapok, a kérdések, a válaszok és a hozzájuk fűzött magyarázatok) egyetlen célt szolgál: „annak biztosítását, hogy a válaszadók túlnyomó többsége a kormány által támogatott választ válassza, annak bizonyítására, hogy politikája tükrözi Magyarország polgárainak népakaratát” (The Orange Files).

Kereskedelmi szempontból az NKBT egy fogalom közvetlen marketingkampányaként is értelmezhető:

Az úgynevezett „nemzeti konzultációs kérdőívek” olyan direkt marketing kampánylevelek, amelyeket „Magyarország kormánya” megbízásából minden magyar háztartásba elküldenek. Ezeket országos plakátkampány támogatja, az állami és a Fidesz által dominált média teljes támogatásával, valamint hirdetések segítségével is – melyek nagyjából minden helyi lapban megjelennek. Állítólag „megkérdezik az emberek véleményét”, de eredményeik nem nyilvánosak, a kérdések pedig meglehetősen költőiek – és gyakran tele vannak félelemkeltéssel és bűnbakképzéssel. (FNF Europe 2017)

A nemzeti konzultáció magyar változata a szándékosan elfogult felmérési módszerrel, amelyet a manipulatív tájékoztatók és magyarázatok is erősítenek, a lakosság véleményének megalkotását, nem pedig megismerését célozza. Más szóval, a kormány elképzeléseit kívánja eladni. Azt hivatott demonstrálni, hogy a magyar nemzet egyetért a kormánnyal, mozgásteret teremt a potenciális Fidesz-párti szavazók mozgósítására, és legitimálja az eleve elhatározott jogi és politikai intézkedéseket.

Az NKBT kérdőívét a szakértők (Bocskor 2018) több szempontból is kritizálták, így például:

- A kérdések és a válaszok megfogalmazása a válaszadók manipulálására irányult, és nem arra, hogy érvényes információkat szerezzenek a véleményükkel kapcsolatban.
- A 3. kérdés (ld a 2. melléklet 2. képét) a terrorizmus és a migráció témáját olyan, eredendően összefüggő kérdésként fogalmazta meg, amelyek közül mindkettő a menekültválságért felelős egyik fő bűnös, nevezetesen Brüsszel által elkövetett hibákból gyökerezik.
- A felmérésekben részt vevő válaszadók általában „beleegyezési torzítást” mutatnak – azaz a válaszadók hajlamosak inkább egyetérteni, mint nem egyetérteni. A „Néhányan úgy vélik...” egy olyan módszer, amellyel az embereket arra lehet rávezetni, hogy egyetértsenek a kifejtett nézettel, hacsak nem ellensúlyozzák azt egy ellentétes nézettel: „mások úgy vélik, hogy...” A 3. és 5. kérdés a kormány álláspontját mutatja be anélkül, hogy azt ellenvéleményekkel ellensúlyozná.
- A kérdések sorrendje is befolyásolhatja a válaszokat, mivel az emberek általában igyekeznek fenntartani az összhangot a saját korábbi válaszaikkal, és mivel a korábbi kérdések bizonyos kérdéseket kiemelhetnek. Az 1–3. kérdések a bevándorlást a terrorizmus kontextusában helyezik el. Ez a későbbi kérdésekben valószínűleg negatív válaszokat vált ki a bevándorlókkal szemben, még akkor is, ha a válaszadók korábban soha nem gondoltak ezekre a kérdésekre.
- A válaszadóknak három lehetőségből kellett kiválasztaniuk válaszukat: „nagyon fontos”, „fontos” vagy „nem fontos”; ez egy teljesen kiegyensúlyozatlan formátum, mivel két tétel egyetértést fejez ki, és csak egy egyet-nem-értést. Ráadásul nem voltak külön semleges vagy „nem tudom” opciók, így a kezdetben bizonytalan válaszadók a kérdésekkel kapcsolatos véleményükkel kapcsolatban arra kényszerültek, hogy kifejezzék a kormány álláspontjának támogatását.

Az NKBT tartalmazott egy külön levelet, egy Orbán Viktor miniszterelnök által írt előszót (a miniszterelnök mosolygós fényképével kiegészítve, amelynek célja talán az volt, hogy a kommunikációt személyesebbé és bensőségebbé tegye, ld. 2. melléklet, 1. kép).

Az NKBT dokumentumokat minden magyar felnőttnek (kb. 8 millió embernek) kiküldték, és a válaszadási arány (nem auditált és elemzés nélkül) kb. 13% volt. A két kulcsfontosságú keretkérdés (1. és 3. kérdés) esetében 96,41% és 88,86% volt azok aránya, akik a hivatalos közleményben szereplő két pozitív válaszlehetőség valamelyikével egyetértettek.⁸

3.3. Az NKBT kvantitatív tartalomelemzése

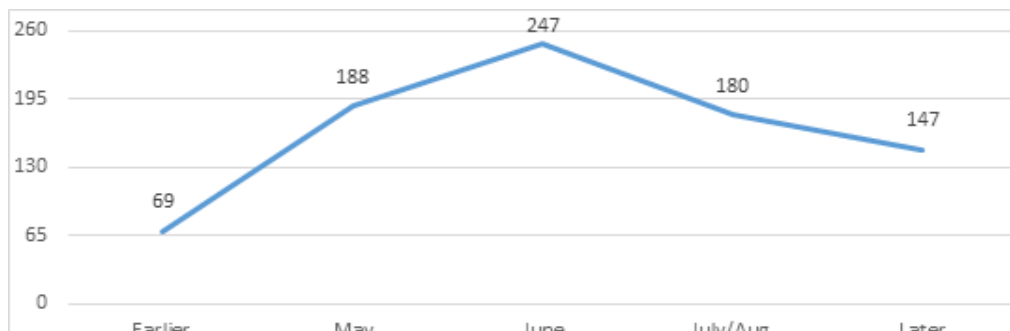
Az online médiumok alábbi tartalomelemzése annak a diskurzusnak bizonyos aspektusait hivatott bemutatni, amelyen keresztül a média megközelítette a bevándorlás és a terrorizmus témáját.⁹ Olyan, 2015. április 24. és augusztus 1. között megjelent cikkek adathalmazát hoztuk létre, melynek a törzsszövegében és/vagy a címében tartalmazta a „nemzeti konzultáció”

⁸ Az eredményeket lásd Bocskor 2018, 564. o.

⁹ Az NKBT legfontosabb dátumait lásd a 3. mellékletben.

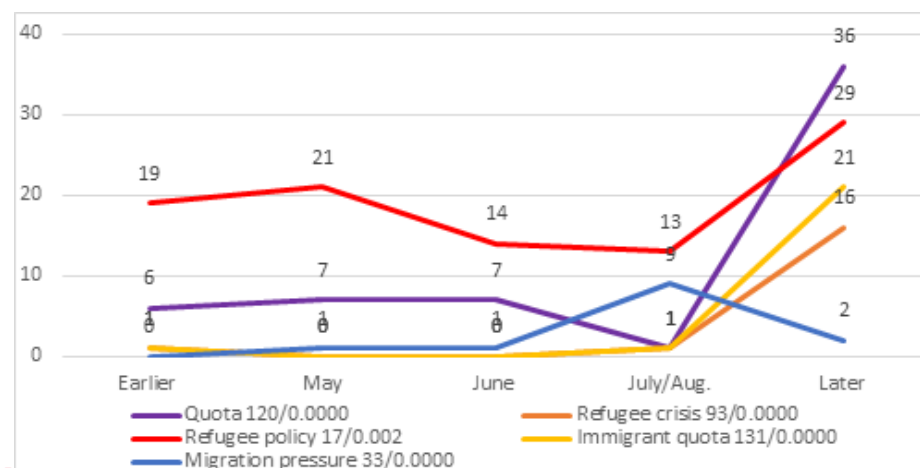
kifejezést (a tíz legnagyobb olvasottságú online médiumból válogatva, N=831). A cikkek 2015-ben tapasztalt gyakorisága haranggörbére hasonlít, a csúcs júniusban van (3.1. ábra), azaz akkor, amikor valóban a legtöbb menedékkérő volt Magyarországon.

3.1. ábra: Az NKBT-hez kapcsolódó cikkek gyakorisága

Ami a leggyakrabban használt, az NKBT kulcsszavaihoz szorosan kapcsolódó kifejezéseket illeti (3.2. ábra), a „migrációs nyomás” kivételével, amely (júliusban és augusztusban) tetőzött, mindegyik az időszak végén vált láthatóvá, amikor – a szerb–magyar határ mentén épülő kerítés következtében – már nem voltak migránsok Magyarországon, de amikor a kormányzat részéről nagyon gyakran megnyomták a morális pánikgombot.

3.2. ábra: Az NKBT további kifejezéseinek időbeli alakulása (% , 2015)

3.4. Az NKBT kvalitatív elemzése

A kvalitatív elemzés három online médiumban és a közösségi médiában megjelenő posztokat tartalmazza. A kutatás kiegészítése érdekében interjúkat készítettünk különböző területek

szakértőivel: aktivistákkal, újságírókkal, magyar és nemzetközi civil szervezetek képviselőivel, köztisztviselőkkel és informális szervezetekkel.¹⁰

3.4.1. Az online médiában megjelenő főbb narratívák és keretek

Az online médiumok kvalitatív elemzésében 125 cikket vizsgáltunk három különböző médiumból: egy kormánypártit (*Magyar Idők*), egy függetlent (*Index*, akkoriban az egyik legnagyobb olvasótáborral rendelkező és kormánykritikára hajlamos) és egy kormánykritikus-liberálist (*444.hu*). A vizsgált időszak a nemzeti konzultáció első említése (2015. február 6.) és a konzultáció lezárása (2015. július vége) közötti időszak.

A cikkeket relevanciájuk alapján választottuk ki: csak azokat a cikkeket elemeztük, amelyekben a nemzeti konzultáció a teljes szöveg jelentős részét lefedte. Az elemzés követi az NKBT idővonalát (3. és 4. melléklet): az NKBT meghirdetése, majd a lakosságnak kiküldött levelek és a kérdőív, az óriásplakát-kampány, végül az eredmények bejelentése. A hangsúly a politikusok által alkalmazott technikákon van, amelyek a fő üzenetet – a migráció és a terrorizmus közötti szoros kapcsolatot – hozták felszínre.

Az NKBT időszakai

A nemzeti konzultációval kapcsolatos események időrendi sorrendben a 3. és a 4. mellékletben láthatók. A főbb események a következők: parlamenti viták; nemzetközi szervezetek jelentései és (általában negatív/elutasító) megjegyzései; a konzultáció előzetes eredményeinek megosztása; a konzultációellenes plakátok és azok megromlása; a felmérés eredményei és Orbán Viktor miniszterelnök különböző médiumokban (rádió, televízió stb.) elmondott beszédei.

Az NKBT első bejelentése és az első fázisának kezdete között több mint két hónap telt el, ezt követően pedig állandó témává vált. A legtöbb elemzett cikk 2015 májusában és júniusában született. A leggyakoribb téma az óriásplakátok megromlása volt, ezt követte a konzultáció eredménye.

A főbb narratívák

Az NKBT középpontjában a kormány bevándorlás- és menekültellenes álláspontja/politikája állt. A cikkeken két fő ellentétes narratívát találtunk, mindkét „oldalon” egy-két melléknarratívával.

A kormánypárti médiában a domináns migrációs narratíva nyilvánvalóan a kormány álláspontját támogatta, nevezetesen azt, hogy a migráció eredendően rossz dolog. Ahogy Orbán Viktor miniszterelnök mondta: „A gazdasági bevándorlás rossz dolog Európában, nem szabad úgy tekinteni rá, mintha annak bármi haszna is lenne, mert csak bajt és veszedelmet

¹⁰ Sajnos a kormánypárti szakértők és politikusok elutasították az interjúkérésünket.

hoz az európai emberre, ezért a bevándorlást meg kell állítani, ez a magyar álláspont.” (Dull–Miklós 2015).

Az NKBT-vel kapcsolatos fő narratíva először az volt, hogy **a nemzeti konzultáció egy közvéleménykutatás (kérdőív), később pedig az, hogy egy tájékoztató kampány** része. Az előbbi esetben a deklarált cél az volt, hogy megtudja, mit gondolnak az emberek a terrorizmusról és a migrációról, az eredmények pedig felhatalmazást adtak a kormánynak a cselekvésre. Néha a független média is ezt az érvet használta, mondván, hogy a kormánynak csak a döntései alátámasztásához volt szüksége a nemzeti konzultációra, ezt azonban szarkasztikusan értették.

Ezt a narratívát két melléknarratíva támasztotta alá. Először is, a félelemkeltés módszerét alkalmazták: az NKBT kapcsán számos cikk azt állította, hogy a migránsok Magyarország felé özönlenek, a korábbi évekhez képest jelentősen többen. Vagy ahogyan fogalmaztak, sok illegális bevándorlót fogtak el a határokon. A félelemkeltés volt az egyik oka annak, hogy az „illegális” szó olyan gyakran szerepelt, főként a kormánypárti médiumokban; a független médiumokban a félelemkeltésre alkalmas kifejezés általában a kormánynak dolgozó személytől származó idézetként jelent meg, de a szöveggörnyezetből arra lehetett következtetni, hogy a tudósító újságíró nem ért egyet annak üzenetével.

A félelemkeltés gyakran a természeti katasztrófák és háborúk leírására emlékeztető szókincs használatával valósult meg. Például: „A migránsok elárasztják Magyarországot” (*Magyar Idők* 2015). A kormány nevében nyilatkozók gyakran használtak olyan kifejezéseket, mint „bevándorlók inváziója”, vagy például Kovács Zoltán azt mondta: „a modern kor népvándorlásának” vagyunk tanúi.” (Herczeg 2015).

Mivel – legalábbis a kormány szerint – a „gazdasági migránsok beáramlása” ellen fel kell lépni, a második melléknarratíva a hazafias narratíva volt: fő üzenete a Magyarország megvédéséhez való jog köré összpontosult, szemben az országra „kényszerített” európai menekültpolitikai intézkedések elfogadásával. Ezek a cikkek azt a kérdést tették fel, hogy kinek a felelőssége megvédeni Európa határait az „ellenségtől”, ugyanakkor segíteni a migránsoknak, hogy származási országukban maradhassanak – ami lehetővé tette a kormány számára, hogy nagylelkűnek és jószívűnek pozicionálja magát anélkül, hogy a cikkek szerzőinek kommentálniuk kellett volna a kormány kirekesztő retorikáját és bevándorlásellenes politikáját. Ahogy Orbán Viktor miniszterelnök mondta: A bajba jutott embereket meg kell menteni, de közben olyan politika kell, ami segít nekik, hogy ott maradhassanak, ahol születtek, és „Európa határait meg kell védeni” (*Index* 2015b).

Ráadásul a hazafias narratíva szerint jobb lenne, ha az EU-tagok dönthetnének arról, hogyan akarják kezelni az ilyen jellegű válságokat. Az egyik kormánypárti médiumban (*Magyar Idők*) azt írták: „a miniszterelnök megerősítette a magyar álláspontot” (2015. április 24.). Az azonban meglehetősen egyértelmű, hogy egységes magyar álláspont nem létezett. A nemzeti konzultáció egy (propagandisztikus) eszköz volt arra, hogy elhitesse az emberekkel, hogy azt akarják, amit a kormány akar.

Ez a narratíva összefügg a nemzeti konzultáció 3. kérdésével (lásd 2. melléklet 2. kép). Ennek a kérdésnek (és a narratívának is) az volt a fő célja, hogy bemutassa, hogy a magyarok maguk akarnak dönteni az országukról, és ezért a betelepítési kvótát nem szabad megvalósítani (ahogyan néhány más uniós politikát sem).

Végül a kormány álláspontja az volt, hogy a baloldali ellenzék támogatja a bevándorlást, és célja az ország megkárosítása, azaz a nemzeti érdekekkel szemben állnak. A CÖF (Civil Együttműködési Fórum, egy kormány által finanszírozott szervezet) például azt állította, hogy az „úgymond baloldali ellenzék” szégyenletes módon felkarolta a balkáni útvonalon érkező illegális határátlépőket (Horváth 2015b).

Egy ellenvéleményt megfogalmazó személy, Kőszeg Ferenc a nemzeti konzultáció elleni tüntetésen elmondta: „Az nem megy, hogy belépünk egy előnyöket biztosító klubba, aztán megpróbáljuk megpuccsolni a klub alapszabályát” –, hozzátéve, hogy az ilyen bunkó klubtagok előbb-utóbb az ajtón kívül találják magukat.” (Horváth 2015a).

A független médiumok szociálisan érzékeny megközelítést képviseltek a menekültekkel/migránsokkal szemben: a menekültekre nem fenyegetésként kell tekinteni, hanem segíteni kell rajtuk. Ezt lefordítva az NKBT kontextusába, az ellen-narratíva az volt, hogy **az NKBT „a politikai kommunikáció eszköze, amely a kormánypárti szimpatizánsok mozgósítására irányul, és arra, hogy elterelje a figyelmet az ország valódi (társadalmi) problémáiról”**. Egy példa:

Az Együtt felhőborítónak tartja, hogy a Fidesz és Orbán Viktor miniszterelnök a bevándorlásról szóló, az országot megosztó plakátkampányba kezdett azért, hogy a munkanélküliségről és az oktatási rendszer válságáról elterelje a figyelmet. „Orbán Viktort nem a migráció és a bevándorlók érdeklik, hanem a Fidesz csökkenő népszerűsége.” (Szigetvári Viktor; *Index* 2015e)

A Párbeszéd (baloldali liberális párt) szóvivője hasonlóan fogalmazott: „ennyire drága, ennyire ostoba, ennyire rosszindulatú és gonosz gumicsont mint a nemzeti konzultáció” (...) (MTI 2015a). Mások kigúnyolták, és „menekültellenes kérdőívnek” (Fábián et al. 2015), vagy „menekültellenes kampánynak” (Német 2015), vagy „kamu konzultációnak” (Demokratikus Koalíció, vö. Eleméry 2015a), vagy „gyűlöletkampánynak” (erdelyip 2015) nevezték. Pápa Levente amellett, hogy „nemzeti gyalázkodásnak” nevezte, meglehetősen nyersen így foglalta össze: „a nemzeti konzultációnak hívott szenny, az nem más, mint egy manipulatív félrevezetés, egy populista, gyűlöletkeltő, hazug, áлиндokokkal teli kérdőív” (dsz 2015).

A független oldal egyik melléknarratívája, amely az utolsó idézetben is megtalálható, az volt, hogy az NKBT (különösen az óriásplakátok) gyűlöletet szít (tehát az idegengyűlölet növekedni fog a lakosság körében). Érdekes módon a kormány megfordította ezt a narratívát, és ellenük használta fel, amikor az ellenzék elkezdte az óriásplakátok megrongálását (lásd később).

Akiket megszólítottak

Az NKBT csak politikusoknak és aktivistáknak adott hangot, az átlagembereknek nem. A szakértőkre és az újságírókra összpontosítva azt találtuk, hogy az online médiumok között nem sok különbség van. Többnyire politikusokat idéztek, akik sajtótájékoztatókon vagy parlamenti vitákon beszéltek (ahogy azt Kiss [2016] is megállapította). Leginkább Orbán Viktor miniszterelnök, Kovács Zoltán és Rogán Antal tűnt fel. Mivel Orbán Viktor miniszterelnök minden pénteken interjút ad a közszolgálati rádióban, ez a tény jelentősen növelte megjelenését. Mindhárom általunk elemzett médium idézett kormánytagokat és ellenzéki politikusokat (parlamenti képviselőket vagy kormánytisztviselőket) egyaránt. Az *Index* és a *444.hu* szerepeltette a legszélesebb spektrumban a hangokat, olyan liberális nézeteket valló szakértőket idéztek, mint Örkény Antal és Kőszeg Ferenc, sőt az *Indexen* még az ENSZ Menekültügyi Főbiztosával is volt interjú.

Érzelmek, szimbólumok és metaforák

Ami a nyelvezetet illeti, mint már említettük, a *Magyar Idők* cikkei között több cikkben is találkozunk a „magyar álláspont szerint” kifejezéssel, amely jellemzően a kormány álláspontjához igazodó nézőpontot jelölte. Az *Index* és a *444.hu* cikkei között bőven találtunk eltéréseket, hiszen a formátumuk nagyon különböző volt. Például a hosszú, elemző cikkek hangvétele más volt, mint a rövideké.

Az *Index* semlegesebb volt, de egyértelműen az NKBT ellenében. Találtunk olyan mondatokat, mint „Vannak jó és ostoba megoldások. Melyiket választották?” (Földes 2015) – ami itt azt jelenti, hogy a menekültválságot a kormányénál racionálisabb politikával is meg lehetne oldani. Találtunk néhány szarkasztikus megjegyzést is: „Nem fogod elhinni: L. Simon szerint is súlyos probléma a migráció.” (Joób 2015)

A *444.hu* nyíltan kritikus nyelvezetet használt, sőt „áthúzott” és/vagy káromkodó szavakat, mint például a „wtf” (a „mi a fasz” rövidítése angolul). Egy példa az előbbire: „A nemzeti konzultáció ~~gusztustalan, valóttan propaganda~~ (sic!) kérdőívét online lehet kitölteni.” (Király 2015) Egy példa az utóbbira: „Tegnap beszámoltunk róla, hogy Orbán Viktor tusványosi beszédében megemlítette, hogy több mint egymillióan küldték vissza a bevándorlással és terrorizmussal kapcsolatos kérdőívet (wtf).” (Horváth 2015b). A cikkek szerzői gyakran saját véleményüket is kifejtik. Például: „Rogán a Jobbik szavazóit is próbálja megnyerni, megismételte, hogy...” (erdelyip, 2015. február 6.). A *444.hu* gyakran ad szarkasztikus vagy vicces címeket a cikkeknek, például: „Most, hogy szünet van a bombázásban, gyorsan ide teszem, hogy...” (uo.).

Keretek

A 3.1. táblázat összefoglalja a médiában megjelent főbb kereteket, adott esetben az altémával együtt. (A gyakoriságokat a közösségi médiával együtt mutatjuk be).

3.1. táblázat: A keretek és témák listája (ahol releváns)

Keret	1. téma	2. téma	3. téma
Szándék	az NKBT egy push-poll (kormánykritikus)	az NKBT egy közvélemény-kutatás (kormánypárti)	
Jogi	az NKBT jogi felelőssége (mindkettő)	a menekülteket vissza kell küldeni (kormánypárti)	
Összehasonlító (kormánykritikus)	1956-os menekültek	„mi is lehetünk menekültek”	
Pénzügyi	az NKBT pénzügyi költségei (kormánykritikus)	a migránsok költségei (kormánypárti)	
Fenyegetettség/biztonság (kormánypárti)	a migránsok által jelentett kockázat	a migránsok sokba kerülnek az országban	Magyarországot meg kell védeni

A független médiából kiindulva az első keret, amelyet azonosítottunk, a „szándék” keret volt. Ez együtt jár azzal a narratívával, hogy az NKBT a kormány propaganda terjesztésének eszköze. Ezekben a cikkekben kritizálják a kérdőív nyelvezetét, és a következő következtetésre jutottak:

„De az teljesen nyilvánvaló, hogy a korábbi nemzeti konzultációkhoz hasonlóan ez sem konzultáció, hanem olcsó populizmussal operáló, az információhiányt, a tájékozatlanságot, az ösztönös emberi félelmeket politikai célokra kihasználó, konzultációnak álcázott bevándorlóellenes propaganda.” (anarki 2015a)

Ugyanezt a nézetet osztották az NKBT ellenzői Magyarországon kívül is:

Az Európa Tanács emberi jogi biztosa szerint a bevándorlásról kezdeményezett nemzeti konzultáció intoleranciát szít, a brüsszeli Szakszervezeti Konföderáció egyenesen perverznek nevezte, hazai társadalomkutatók szerint pedig minden, csak nem konzultáció. (Index 2015c)

Kovács Zoltán e kritikákra reagálva szintén egyetértett azzal, hogy az NKBT valóban nem közvélemény-kutatás, hanem „politikai kérdőív [...], amely a kormány politikai szándékainak megfelelően tesz fel kérdéseket” (Kiss 2016, 47. o.).

Tény, hogy a nemzeti konzultáció inkább a politikai propaganda eszköze volt, mint tényleges kérdőív: a kormány előre tudta az eredményeket – nem kellett megvárnia, hogy a válaszok beérkezzenek. Ugyanerre a következtetésre utal az a tény is, hogy a déli határon a kerítés építése már a kérdőívek visszaküldése előtt megkezdődött.

A második általunk azonosított keret a „jogi” keret volt. Ez a keret két különböző témával kapcsolatban merült fel. Az egyik a felelősség kérdése. Kinek a felelőssége volt a plakátkampány? Mint kiderült, nem minden fideszes politikus támogatta az ötletet: Balog Zoltán azt mondta: „Hogy világosan és nyíltan beszéljünk: ez nem az én ízlésem szerint való.” (Magyari 2015). Egy másik fontos kormányzati személy, Lázár János pedig azt mondta, hogy „az egyszerűsége az előnye és a hátránya is” (uo.).

A másik téma a Fidesz jogi álláspontja, miszerint a menekülteket/menedékkérőket vissza kell küldeni.

„Jogi nonszensz – fogalmazott a Menedék migránsokkal foglalkozó egyesület vezetője, Örkény Antal. – Jogilag és szakmailag sem igen lehet értelmezni Rogán szavait. Az elmondottaknak legfeljebb belpolitikai kontextusban van értelmük. Ez legkevesbé sem szól azokról az emberekről, akik hozzánk jönnek. Ez szimpla hisztériakeltés. Rogán nacionalista, sovinszta szólammokkal ellenséget akar kreálni a bevándorlókból.” (Földes 2015)

A harmadik általunk azonosított keret az „összehasonlítás” keret volt, vagyis amikor összehasonlítást vontak a bevándorlók helyzetével. Az egyik összehasonlítás az volt, hogy életünk bármelyik szakaszában menekültekké válhatunk, ezért is kellene őket beengednünk. Egy másik, konkrétabb összehasonlítás pedig az 1956-os magyar menekültekkel volt, amikor mintegy 200 000 magyar menekült el az országból.

A negyedik keret a „pénzügyi” keret volt, két különböző témával. Az első az egész NKBT költségeiről szólt. A médiában gyakran felmerült, hogy a kormány rengeteg pénzt költött rá. Ellenzéki politikusok arra is rámutattak, hogy az NKBT-t a Fidesz finanszírozására használták, „rejtett pártfinanszírozásnak” nevezve (Schiffer András; Bohár 2015). A *444.hu* egyik cikkének címe: „Így lopott el Tőled a kormány 1,297 milliárd forintot 3 egyszerű lépésben”¹¹ (anarki 2015b). A pénzügyi szempont néha jelzőként is előkerült, amikor csak „egymilliárd forintos konzultációt” írtak. A kormánypárti médiumokra és narratívákra áttérve egy másik téma, ahol a pénzügyi keretet használták, az az volt, amikor a migránsok kitoloncolásával és fogva tartásával kapcsolatos költségek szerepeltek, hiszen a kormány azzal érvelt (a konzultációban is), hogy a bevándorlók sokba kerülnek (beleértve a migránsok kitoloncolásának és fogva tartásának költségeit is).

¹¹ Az egész folyamat (a kérdőívek kiküldése és a plakátkampány) 1,3 milliárd forintba került. Köztudott, hogy Magyarországon kormányközeli oligarchák vannak, és a „kabarémúSORra” költött pénz egyenesen a miniszterelnök ezen barátainak a zsebébe vándorolt. (Lásd például Stur 2017)

Azonosítottunk egy ötödik keretet, amelyet „fenyegetés” vagy „biztonság” keretnek neveztünk el. Ennek a keretnek három változata van, és mindháromban a bevándorlókat hibáztatják olyan dolgokért, mely közös mindegyikben. Ezekkel magyarázta a kormány, hogy „Magyarország nem akar bevándorlókat”:

„Naponta több kilométernyi eldobott ruházatot szednek össze, a menekültek ugyanis levetik az átázott, elhasznált kabátot, pulóvert, használati tárgyat, amelyet azonnal össze kell gyűjteni, nehogy egy helyi lakos vegye magához, mert nem tudni, hogy esetleg milyen kórt hordoz magában.” (Flirt Mátyás; Joób–Dull 2015)

E keret egyik változata, hogy a „migránsok veszélyeztetik a helyi lakosság jólétét”. Ezt az NKBT egyik (5.) „kérdése” (lásd 2. melléklet 2. kép) is sugalmazta, úgy is mint a kormány óriásplakátjain olvasható olyan mondatok, mint például: „Ha Magyarországra jöttök, nem vehetitek el a munkahelyeinket”.

A másik a fenyegetettségi keret terrorista változata. Az egész NKBT azon a feltételezésen alapult, hogy a migráció és a terrorizmus összefonódnak/együtt járnak. Ezért is jelenik meg olyan gyakran a „terror” szó a tartomelemzésünkben (lásd a 3.2. ábrát).

Van összefüggés a bevándorlás és a terrorizmus között. Akik megérkeznek Európába, kiszakadnak a saját kulturális közösségükből, és láthatjuk, hogy Nyugat-Európában ennek milyen következményei vannak. Egy sajátos szubkultúrát tudnak kialakítani, ami deviáns szubkultúrává, a bűnözés melegágyává is válhat. (Tuzson Bence; Joób–Dull 2015)

Ennek a keretezésnek egy szarkasztikusabb változata a független médiumban: „A gazdasági migránsok csalók. Gyújtogatók. Tolvajok. Bűnözők. Betegségterjesztők. Terroristák. És a kommunisták szeretik őket. Vigyétek ki őket Magyarországról.” (Dull 2015)

A bevándorlók negatív színben való feltüntetése az NKBT-nek is része. „Bár a konzultációk önmagukban is a demokratikus kormányzás fontos eszközei, a mostani konzultáció tartalmilag elfogadhatatlan, gyűlöletet és intoleranciát terjeszt a migránsokkal kapcsolatban, akiket a magyar társadalomra nézve fenyegetésként állít be”. (Európai Unió ombudsman; Király, 2015a)

A fenyegetettségi keret pénzügyi változatát is azonosítottuk: a migránsok sokba kerülnek az országnak. Ezt tekinthetjük a pénzügyi keret második változatának is, de itt a migránsok a téma, nem az konzultáció. Az NKBT az egyik (10.) „kérdésén” keresztül ezt a gondolatot kommunikálja (ld. 2. melléklet 2. kép); Rogán Antal azonban továbbment:

„Az előírásokat úgy kellene módosítani, hogy a Magyarországra érkező illegális bevándorlókat menekültkérelemtől függetlenül idegenrendészeti őrizetbe lehessen venni, utána pedig mindaddig ellenőrzés alatt kellene tartani őket, amíg kiderül, jogosultak-e menekültstátusra. Ha nem jogosultak, haladéktalanul ki kell toloncolni őket Magyarországról.” (Index, 2015a)

A fenyegetettségi/biztonsági keret utolsó változata az ország fizikai integritására fókuszál: „Magyarországot meg kell védeni” – ez a kormánypárti cikkek visszatérő mondata. Ez a verzió együtt jár a „sok migráns jön”, és a hazafias narratívával is. Az egyik fő téma a kampány során épülő kerítés volt, mely az illegális migrációt hivatott megállítani. Egy másik téma a bevándorlók őrizetbe vételének és hazatoloncolásának gondolata volt. Ez volt a nemzeti konzultáció egyik (9.) kérdése is (lásd 2. melléklet 2.kép).

Volt néhány egyéb, inkább marginális keret mindkét oldalról. A független narratívákkal összhangban a humanitárius értékekre és a szolidaritásra hivatkoztak, míg a kormánypárti narratívát képviselő cikkek a kereszténységre és a történelmi keretre, amely szerint Magyarország ugyan nyitott az 500 éve itt élő emberek felé, de a gazdasági bevándorlók felé nem. Továbbá az Európai Unió értékeit mindkét oldalon felhasználták – mindig a fő üzenethez igazítva. Például a kormánykritikus narratívában a demokráciát és az emberi jogokat hangsúlyozták, míg a kormánypárti narratívában az országok szuverenitásáról írtak.

Míg a kormánypárti médiában csak a kormánypárti narratívát találtuk meg, addig a független média a kormány szóvivőit idézve a kormánypárti narratívát is megismételte és terjesztette. A keretek a médiumok megközelítésétől függetlenül keverednek, mivel nem tartoznak „oldalakhoz”.

3.4.2. A televíziós hírműsorok fő narratívái és keretei

Ebben a szakaszban bemutatjuk a főműsoridőben (6 órakeret) sugárzott televíziós hírműsorokban az NKBT-ről szóló tudósítások elemzésének eredményeit.¹² Akkor tekintettünk relevánsnak (az NKBT szempontjából) egy híryanagot, ha a „nemzeti konzultáció” kifejezést használták, vagy az egy képen szerepelt.

Az elemzéshez az M1 (kormánypárti) és az RTL Klub (független) televíziós csatornákat választottuk. Az előbbi a Magyar Közszolgálati Televízió országos hírcsatornája, az utóbbi pedig a legnagyobb nézettségű országos kereskedelmi csatorna, amely a német Bertelsman csoport tulajdonában van. Az RTL Klub műsoridejének nagy részében politikamentes médiatartalmakat mutat be. Hírműsora, az RTL Híradó a magyar hírműsorok közül a legnagyobb nézettségű, és általában független a kormánypropagandától.

A nemzeti konzultáció két fő narratívája

Az M1 azt a narratívát mutatta be, amely szerint a migráció eredendően fenyegető, és a védelem és biztonság eléréséhez szükséges intézkedéseket, melyek által kiszolgálják a magyar emberek akaratát. E narratíva szerint az illegális bevándorlók száma növekszik, az embercsempészek szervezett közlekedési útvonalakat alakítanak ki. Továbbá, a magyar nép

¹² A kutatási időszak 2015. május 7. és július 31. közé esett, onnantól kezdve, hogy az NKBT-kérdőíveket postán kiküldték addig, amíg az eredményeket megvizsgálták, és az NKBT-ről szóló vita véget ért. Ezért időkeretünk 86 napot foglal össze 172 hírrel.

önvédelmi jogát Brüsszel bevándorláspolitikájával szemben, illetve a szuverenitás ügyét Orbán Viktor miniszterelnök képviseli. A Magyarország déli határán felhúzott kerítés volt a megoldás erre a problémára. Kovács Zoltán kormányzóvivő szerint az NKBT-kérdőíveken keresztül az emberek kifejezték az akaratukat, hiszen így adhattak hangot a migrációval kapcsolatos véleményüknek. Kovács Zoltán azt is kijelentette, hogy a kérdőív és a kampány kifejezte a kormány migrációval kapcsolatos nézeteit, valamint a migráció jelentette kihívásokkal szemben szükséges intézkedéseket. Elmondta azt is, hogy az NKBT eredménye az volt, hogy az emberek meg akarják állítani az emberek beáramlását, és kifejezték igényüket az erősebb korlátozásokra.

Ez az érvelés – az online médiához hasonlóan – a „hazafiság” melléknarratívához vezetett, amely szerint az NKBT a magyarok akaratának kifejeződése volt, és arról szólt, hogy joguk van saját maguk dönteni az ügyekről. Továbbá, mivel az emberek akaratát kell követni, a kormány erkölcsi kötelessége mindent megtenni azért, hogy Európa az európaiaké, Magyarország pedig a magyaroké maradjon. A multikulturális szemléletet kifejezetten elutasították, és egy erős hazafias szemléletet fogalmaztak meg azzal, hogy a magyar embereknek joguk van saját jövőjükéről dönteni, az Európai Unió külső nyomásgyakorlásának beavatkozása nélkül. Ez utóbbi érvelés reakció volt a (kizárólag a)z RTL Klub által terjesztett európai parlamentbeli kritikákra.

Az M1 híradójában ugyanazt a melléknarratívát találtuk, amit a kormánypárti online médiában is megfigyeltünk, nevezetesen, hogy az óriásplakátok megrongálását vandalizmusnak állította be, melyet az utca embere hajtott végre, és amit egyszerű bűncselekményként kell kezelni, és a rendőrségnek pedig leállítani. Azokat a politikai pártokat, amelyek a polgárokat vagy saját tagjaikat az NKBT óriásplakátjainak megrongálására buzdították, úgy állították be, mint radikalizálódásra és erőszakra buzdító elemeket, akik ezáltal szándékosan figyelmen kívül hagyják a jogállamiságot.

Az RTL Klub az M1-gyel szemben egy ellen-narratívát épített fel, melyben azt hangsúlyozták, hogy az NKBT és az európai értékek, valamint a politikai és egyéni szereplők között konfliktusok vannak. Ennek megfelelően az NKBT-t „nem európainak” és embertelennek ítélték meg. Az RTL Klub narratívájában Orbán Viktor miniszterelnök migrációellenes megközelítése valójában nem a migránsokról szólt, hanem a kormány szimpatizánsainak mozgósításáról.

A nemzeti konzultáció szakaszai

Az NKBT több mint két hónapig tartott, és három fő szakasza volt a főműsoridős hírekben. Ezek a fázisok az M1-en és az RTL Klubon az NKBT-ről szóló kommunikáció szempontjából jól elkülöníthető mintázatot mutatnak.

Az első fázist az NKBT kontextusának lefektetése alkotta, amely 2015. május 7-től 2015. május 31-ig tartott. Ebben a fázisban csak az NKBT kérdőívek nyomtatott változata állt rendelkezésre. Az M1 számára ez egy kevésbé aktív kampányidőszak volt, míg az RTL Klub az NKBT-re adott nemzetközi reakciókat mutatta be. Amint a 3.2. táblázat mutatja, az M1 körülbelül negyedannyi műsoridőt fordított az NKBT-vel kapcsolatos hírekre, mint az RTL Klub.

A második fázis az NKBT-re adott reakciókra és az eredmények értelmezésére összpontosított. Ez volt a legaktívabb kampányidőszak, amely az NKBT kérdőívek online oldalának megnyitásával kezdődött, amelyet Kovács Zoltán jelentett be az M1-en 2015. május 31-én. Az ezt követő két és fél hétben az RTL Klub megduplázta, az M1 pedig megsokszorozta az NKBT-nek szánt műsoridőt.

A harmadik fázist az eredeti határidő 15 nappal történő meghosszabbítása jelenti, amelyet 2015. június 30-án jelentettek be az M1-en. Míg az M1 ebben az időszakban csökkentette a lefedettséget, addig az RTL Klub továbbra is aktív volt. Amint a 3.2. táblázat mutatja, az M1 júliusban mindössze egy olyan hírt közölt, amelyben az NKBT közvetlenül említésre került. Az RTL Klub ezzel szemben folytatta a kampányt a reakciók és az eredmények értelmezésének bemutatásával.

3.2. táblázat: Műsoridő és a hírek száma az RTL Klubon és az M1-en

	<i>RTL Klub</i>		<i>M1</i>	
	műsoridő (mp)	Hírek száma	Műsoridő (mp)	Hírek száma
Első fázis	988	8	236	2
Második fázis	1853	11	1316	8
Harmadik fázis	844	7	204	1
Összesen	3685	26	1756	11

Keretek és a fő témák

Az első fázisban az M1 a kontextust a migráció külső fenyegetettségével határozta meg a biztonság és a hazafiság keretein keresztül. Az M1 hírei a „fenyegetés/biztonság” keret részeként a határvédelem szükségességét hangsúlyozták Magyarország déli határán. Szakértők és magas rangú politikusok a migráció problémájának gyors megoldását szorgalmazták. Érvelésük szerint az ellenőrizetlen beáramlás kulturális és vallási feszültségekhez, a betelepült bevándorlók radikalizálásához vezethet. Továbbá a jelenlegi migrációs hullámot „gazdasági migrációnak” bélyegezték, magyarán a migránsok azért szándékoznak Európába áttelepülni, hogy kényelmes életet éljenek.

Az RTL Klub első szakaszában a fő hangsúly fokozatosan az NKBT-re adott reakciókra helyeződött át a szakasz vége felé. Az NKBT-re adott egyik reakció – az európai szemszöveget kihangsúlyozva – az volt, hogy Orbán Viktor miniszterelnök megközelítése kicsinyes, és bár a nemzeti konzultáció általában egy hasznos módszer, a magyarországi NKBT elfogult és gonosz, és nincs összhangban az európai értékekkel. Erre jó példa, ahogy az ENSZ-t úgy mutatta be az RTL Klub mint az NKBT elleni ellenkampány résztvevőjét, a letelepedett

menekültek pozitív megítélésén keresztül. Továbbá a nagyobb magyarországi ellenzéki pártok azt hangoztatták, hogy az NKBT gyűlöletet szított és idegengyűlöletet váltott ki. Ezen túlmenően olyan csoportok, mint a románok, a romák, a kunok és a svábok képviselői is nyilatkoztak, akik nemtetszésüket fejezték ki az NKBT megfogalmazásával kapcsolatban, amely a „magyar” értékeket és a családokat hangsúlyozta prioritásként.

Az NKBT második szakasza volt a legaktívabb időszak az RTL Klubon, és a fő hangsúly továbbra is az NKBT-re adott reakciókon volt. A legdominánsabban bemutatott reakció a kiterjedt NKBT plakátkampányra adott szervezett reakció értelmezése volt. Az RTL Klub felvételeket sugárzott magánszemélyekről és politikai szervezetek tagjairól, akik megrongálták és átfestették az NKBT óriásplakátjait, majd ezt követően több alkalommal is bejelentették „vandalizmusuk” miatt elkövetett cselekményeiket a rendőrségen. Az RTL Klub bemutatta továbbá azoknak a magyaroknak a szemszögét, akik elhagyták Magyarországot, hogy Európában éljenek és dolgozzanak: Az NKBT óriásplakátjainak üzeneteire reagáltak, mint például: „ha hozzánk jöttök, nem vehetitek el a helyiek munkáját”. Ezek a külföldön élő magyarok olyan üzeneteket tettek közzé a közösségi oldalakon, amelyekben azt írták, hogy ellopták a helyiek munkahelyeit vagy juttatásait azokban az országokban, ahol éltek.

Az RTL Klub a kampánynak ebben a szakaszában egy „pénzügyi” keretet is bemutatott, amelyben a politikai szereplők azt állították, hogy a migráció problémáját valójában elhanyagolják, és a kormány csak a migrációval kapcsolatos kommunikációs kampányra költött pénzeket. Az M1-en bemutatott narratíva mellett megjelent egy „összehasonlítás” keret is: míg korábban az ellenzék az ellen kampányolt, hogy a külföldön kisebbségként élő magyarok kettős állampolgárságot kapjanak, addig most ugyanez az ellenzék olyan migránsokat hív be az országba, akiknek semmilyen kapcsolatuk nincs Magyarországgal. Az M1-en elhangzott érvelés szerint tehát az ellenzéknek nem volt erkölcsi alapja arra, hogy fellépjen az NKBT ellen, vagy hogy akadályozza a kormányt a migránsok beáramlásának megállítására irányuló törekvéseiben.

A harmadik fázisban mindkét csatorna foglalkozott az eredményekkel, de más-más szemszögből. A két tévécsatorna egyaránt elfogadta az 1,2 milliót, mint a visszaküldött kérdőívek érvényes számát, valamint azt, hogy mi lett a végeredmény, vagyis, hogy a Magyarországra és Európába irányuló migráció erőteljesebb korlátozására van igény. Míg azonban az M1 azt állította, hogy ez volt az eddigi legsikeresebb konzultáció, amely felhatalmazást adott a kormánynak arra, hogy kerítést építsen Magyarország déli határán, addig az RTL Klub azt hangsúlyozta, hogy a lakosságnak mindössze 12,5 százaléka válaszolt, és a kérdések erősen elfogultak voltak.

Az M1 és az RTL Klub is több műsoridőt használt fel saját érveik bemutatására. A 3.3. táblázat az NKBT-t kritizáló és támogató nézőpontok megoszlását mutatja (a semleges nézőpontok nélkül), valamint a műsorvezető bemutatkozására szánt műsoridőt. Az M1-en az NKBT három szakaszában a támogató nézőpontok domináltak, 2015 júliusában pedig kizárólag támogató nézőpontok kerültek bemutatásra. Az RTL Klubon valamivel kiegyensúlyozottabbnak tűnt a kritikus és támogató nézőpontok megoszlása, de még mindig egyértelműen az NKBT kritikája dominált.

3.3. táblázat: Kritikus és támogató nézőpontok az RTL Klubon és az M1 csatornákon, és a szereplők

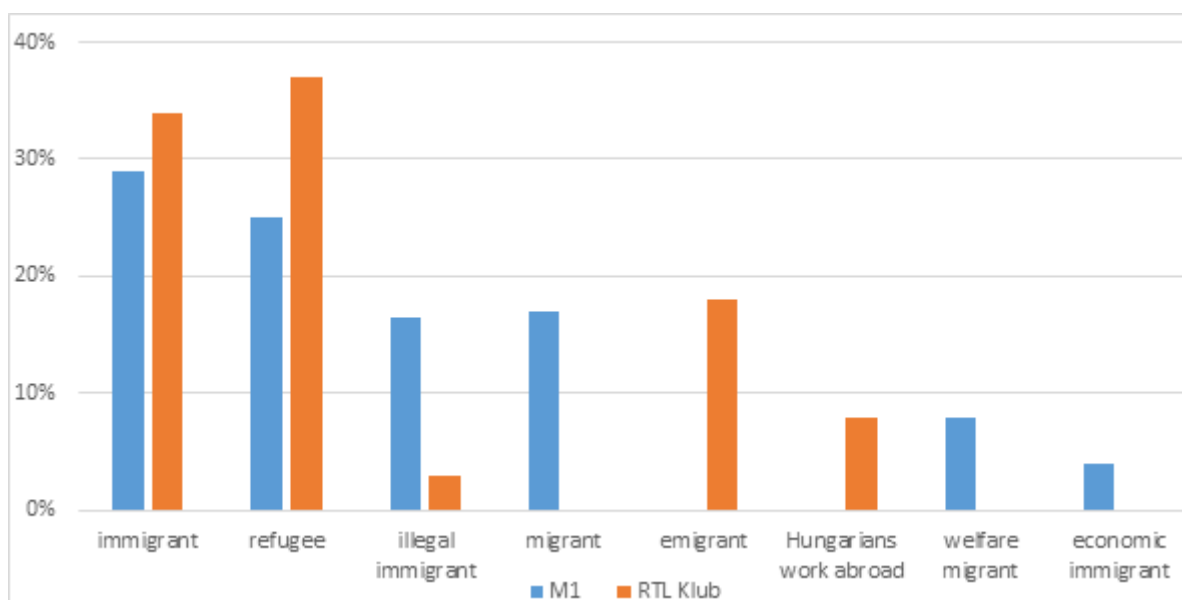
		RTL Klub hírek		M1 hírek	
		Kritikus	Támogató	Kritikus	Támogató
Első fázis (RTL Klub N=708 mp, M1 N=202 mp)		59%	41%	23%	77%
	Hazai politikai szereplő	17%	41%	23%	77%
	Külföldi politikai szereplő	19%			
	Kisebbségek képviselői	23%			
Második fázis (RTL Klub N=1413 mp, M1 N=859 mp)		78%	22%	36%	64%
	Hazai politikai szereplő	34%	20%	36%	64%
	Külföldi politikai szereplő	6%	2%		
	Kisebbségek reakciói	16%			
	Engedetlenség	22%			
Harmadik fázis (RTL Klub N=510 mp, M1 N=201 mp)		59%	41%	0%	100%
	Hazai politikai szereplő	59%	41%	0%	100%

Ami a **megszólítottakat** illeti, míg az M1 csak politikai szereplőket mutatott be, az RTL Klub a civil társadalom és a politikai csoportok számára is megnyitotta a vitát. A 3.3. táblázat azt is mutatja, hogy az RTL Klub nem hazai politikai szereplőknek is hangot adott az NKBT kapcsán. Míg az RTL Klub híradásában a nyilvánosság számos aspektusa szerepelt, azaz hangot adott a nem politikai szereplőknek, addig az M1 szigorúan megmaradt a pártpolitika terében, amelyben csak az ellenzéki pártok képviselői, a kormánypárti szereplők és a szóvivők vitatkoztak az NKBT-ről. Az M1 ezért teljesen elrejtette az NKBT-re adott lakossági reakciókat,

míg az RTL Klub műsoridőt adott a kisebbségek vagy az (e)migráns háttérűek képviselőinek, hogy kifejezzék az NKBT-tel kapcsolatos aggodalmaikat.

Az M1 és az RTL Klub híradójának álláspontja a migrációról szóló nyelvezetükben is megmutatkozott. A használt terminológiában mutatkozó különbségek a 3.3. ábrán láthatóak. Míg a kormánypárti médiában a jóléti vagy gazdasági migráns, az illegális bevándorló és a migráns kifejezések dominálnak, addig például az emigránsok témája csak az RTL Klubon jelenik meg. A negatív konnotációjú kifejezés (migráns)¹³ használata jellemzőbb volt az M1-re, mint a pozitív jelentésű (menekült) és fordítva. A fogalom negatív konnotációjú verziójának (migráns) használata jellemzőbb volt az M1-re, mint a pozitív konnotációjú (menekült), és fordítva.

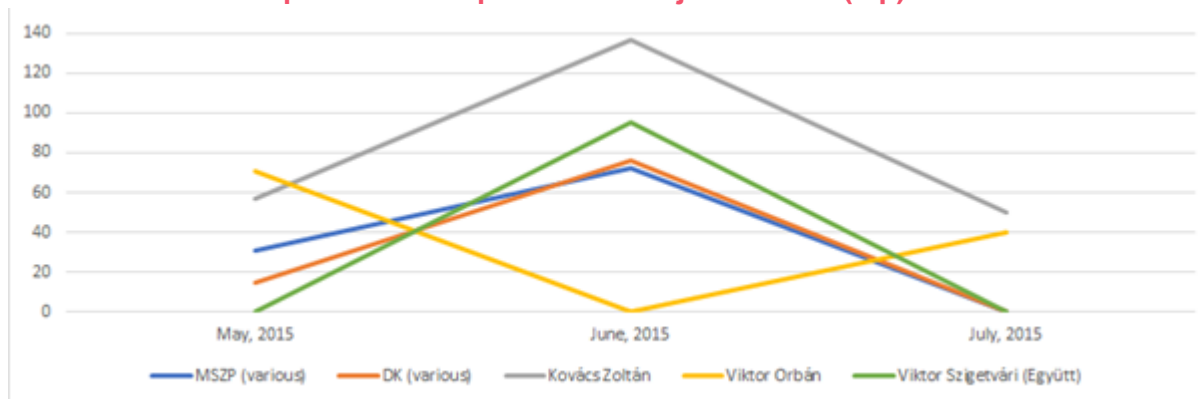
3.3. ábra: A határokat átlépő emberekre utaló címkék fontossága a következő területeken az M1-en és az RTL Klubon (% , RTL Klub N=29, M1 N=24)

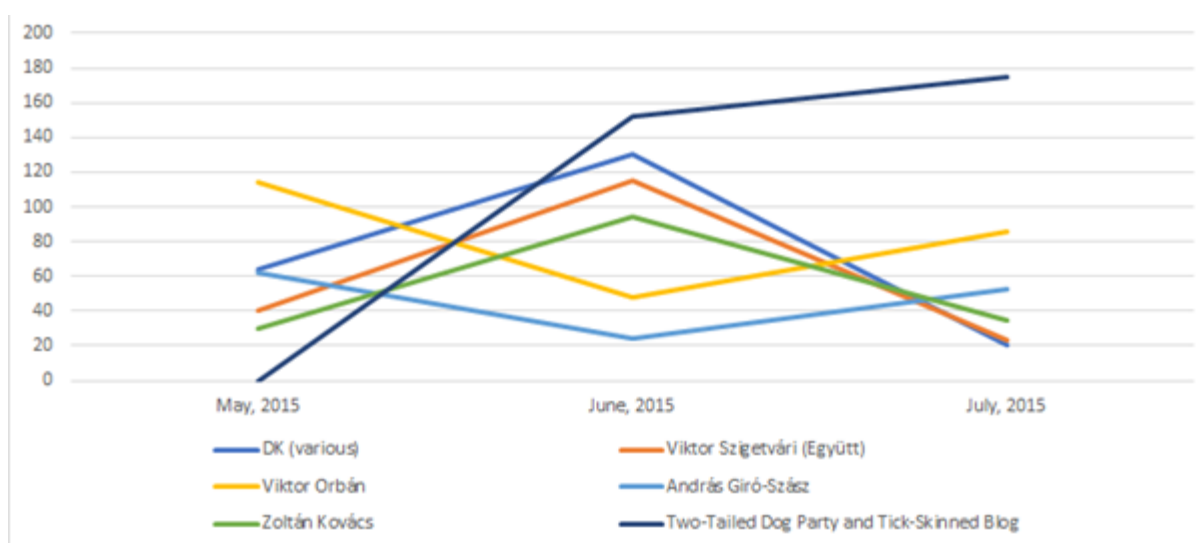
Az M1 és az RTL Klub Híradójában a különböző politikai szereplők műsoridejét tekintve Orbán Viktor miniszterelnök mindkét csatornán erős pozíciót foglalt el. Ahogy a 3.4. ábra mutatja, ő és Kovács Zoltán kormányzóvivő uralta az M1 tudósításait. Ahogy a 3.5. ábra mutatja, az RTL Klub híradója két ellenzéki politikai szereplőnek, a Kétfarkú Kutya Pártnak és a Vastagbőr bolognak adott hangot, bár Orbán Viktor miniszterelnök is kiemelkedő volt.

¹³ Gyakran további negatív attribútumokkal, mint például gazdasági, jóléti vagy illegális.

3.4. ábra: Releváns politikai szereplők műsorideje az M1-en (mp)

3.5. ábra: Releváns politikai szereplők műsorideje az RTL Klubon (mp)

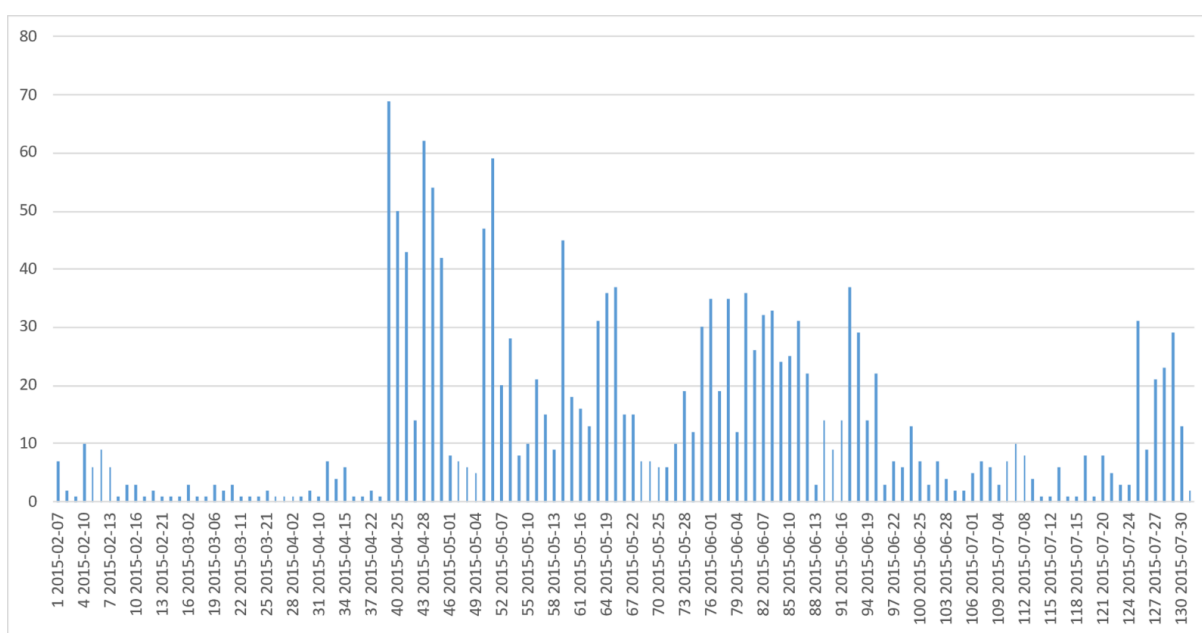
Az M1 nem kapcsolta össze teljes mértékben az NKBT-kampányt a nemzeti konzultáció témájával. Az NKBT-kérdőív kitöltésére vonatkozó meggyőző érveket közvetett módon, a migrációellenes témák bemutatásán keresztül mutatták be, mint például a határbiztonság, a migránsok növekvő beáramlása, a menekültek vagy migránsok által elkövetett bűncselekmények, valamint a terrorizmus és a radikalizálódás.

Összefoglalva, az NKBT esete azt mutatja, hogy az M1 és az RTL Klub az NKBT értelmezéséről folytatott vitába zárkózott, és így a magyar politikai valóság elbeszélésében és értelmezésében két polaritásként állt. Az NKBT-et nem úgy kezelték, mint egy közvélemény-kutatást, amelynek célja az volt, hogy a kormány betekintést nyerjen az emberek véleményébe. Ehelyett az NKBT-et politikai kampányként kezelték, amelynek célja az volt, hogy felhatalmazást adjon a kormánynak a migráció elleni fellépésre: más szóval, a kormánypárti M1 által támogatott és a független RTL Klub által megkérdőjelezett push-pollként kezelték.

3.4.3. Főbb narratívák és keretek a közösségi médiában (Facebook)

A 3.6. ábra a „nemzeti konzultáció” kulcsszóval ellátott összes Facebook-bejegyzés trendjét mutatja.¹⁴ Április 24. előtt, amikor hivatalosan bejelentették az NKBT-t, naponta csak néhány poszt volt. A médiában megjelent cikkek gyakoriságához képest (lásd a 3.1. ábrát) jelentős különbség van; míg a médiában megjelent cikkek száma június közepe körül tetőzött, addig a közösségi médiában megjelent posztok száma az elején volt a legmagasabb, és a vége felé fokozatosan csökkent – némi ingadozással a kettő között. Néhány „kiugrás” egybeesik a júniusi médiacsúcsokkal, amelyek többnyire az óriásplakát-kampányról és az arra adott későbbi (nemzeti és nemzetközi) reakciókról, valamint a szerb határon lévő kerítés építéséről szóltak (ld. bővebben a 3. mellékletben).

3.6. ábra: A közösségi médiában naponta megjelenő posztok gyakorisága (N=1743)

A kvalitatív elemzés során arra a 104 bejegyzésre összpontosítottunk, amelyek a legtöbb interakciót kapták.¹⁵ Megvizsgáltuk magukat a bejegyzéseket és a megosztott tartalmakat.¹⁶ Link esetén a cikket, fotók, videók esetén azok tartalmát elemeztük.

Az eredmények némileg eltérnek a médiaelemzés eredményeitől: a bejegyzések között sokkal több a kormánykritikus (28 darab) és független (66 darab) tartalom, mint a kormánypárti (6

¹⁴ Ugyanazt az időszakot vizsgáltuk, mint a médiaelemzésben (2015. február 6. és július 31. között), és a kereséshez használt kulcsszó a „nemzeti konzultáció” volt.

¹⁵ A kedvelések, megosztások és kommentek számának összesítése.

¹⁶ Kivéve a megjegyzéseket, mivel azokat az általunk az elemzés során használt platform (a CrowdTangle segítségével) nem látja. Mivel ebben az időszakban egy másik nemzeti konzultációt terveztek, manuálisan tisztítottuk az adatbázist (amely a 100 bejegyzésből állt).

darab). Ennek egyik lehetséges oka az, hogy a kormány akkoriban alig használta a közösségi médiát.¹⁷

A megosztott tartalmak több mint fele (56 darab) a médiumoktól származott, a többi megosztott az egyéb kategóriák között, leginkább a politikusok és a pártok oldalaitól (12 és 14 darab).

A posztokhoz kapcsolódó események hasonlóak voltak, mint a médiumok esetében (lásd a 4. mellékletet). Az egyetlen nagy különbség az, hogy sok közösségimédia-poszt (amelyek a legtöbb [és általában kritikus] interakciót kapták) az NKBT kezdetén jelent meg (amikor sajtótájékoztatót bejelentettek).

Főbb narratívák

A kormánypárti és kormánykritikus oldal egyik fő narratívája sem fordult elő gyakran a közösségi médiában közzétett posztokban és megosztott tartalmakban, hanem inkább a melléknarratívák domináltak a diskurzusban. A kormánypárti oldalról ezek a következők voltak: „sok migráns érkezik Magyarországra” és „Magyarországnak joga van megvédeni magát”.

Ami a kormánykritikus narratívát illeti: az az üzenet volt jelen, hogy a „nemzeti konzultáció politikai propaganda”, és csak egy melléknarratíva volt erős – hogy gyűlöletet szít. Sok hozzászólásnak nem volt konkrét narratívája, vagy azért, mert csak egy kép vagy egy fotó volt egy mondattal, vagy a megosztott cikk nagyon rövid és szarkasztikus volt, de egyértelmű volt, hogy az NKBT-t kritizálják.

Az NKBT ellenzői különböző módon demonstrálták nemtetszésüket: 2015. május 19-én tüntetést tartottak ellene, ahol több aktivista és egy menekült (aki megkapta a státuszát) tartott beszédet. A Magyar Helsinki Bizottság két kampányt is folytatott: az elsőben arra kérték a lakosságot, hogy bojkottként küldjék vissza a levelet (nemzeti konzultáció) üresen, a másodikban pedig – az UNHCR kampányához hasonlóan – a sikeres bevándorlókkal foglalkoztak, és az 1956-os magyar menekültekkel vontak párhuzamot. Az egyik médium, a Kettős Mércse szintén a kérdőív bojkottját kezdeményezte: mémek készítésére kérték a lakosságot.

A Demokratikus Koalíció (DK) az NKBT papírváltozatát gyűjtötte, és az újrahasznosításból befolyt pénzt egy ellenzéki rádiócsatornának (Klubrádió) adományozta. Egy ellenzéki politikus (Barabás Richárd a PM-ből) a nemzeti konzultációról tartott sajtótájékoztatóján „gumicsontot” adott a kormányzóvivőnek (Kovács Zoltán): szimbolikus akciónak szánta, hogy megmutassa, a nemzeti konzultáció csak egy újabb gumicsont, amit a politikusok „megrághatnak”.

Voltak, akik a plakátok megrongálásával fejezték ki véleményüket. Egy aktivista az interjúban azt mondta, hogy azért fújták le az óriásplakátokat, mert „szégyenletesek, és nem akarjuk őket” (HU_I_4). Két ellen-plakátkampány is volt. Az egyik a Kétfarkú Kutya Párt és a Vastagbőr Blog által közösségi finanszírozásból fizetett óriásplakátokon keresztül zajló gúnykampány

¹⁷ Az is elképzelhető, hogy mivel a médiában a három legnagyobb olvasottságú médiumot elemeztük (mindkét oldalról), ezért a kisebb (és talán radikálisabb) médiumok alulreprezentáltak.

volt. Szarkasztikus hangvételük és fekete humoruk az NKBT óriásplakátkampányának abszurd elemeit volt hivatott artikulálni/kihangsúlyozni. A Magyar Szocialista Párt (MSZP) saját plakátkampányt indított, hogy ellensúlyozza az NKBT óriásplakátjainak üzeneteit.

Továbbá a *444.hu* is hirdetett egy versenyt olvasói számára, akik beküldhettek ötleteket, hogy mi legyen az óriásplakátokon (a mintát a hírportál szolgáltatta). Ez is a szarkasztikusabb megoldások közé tartozik. Néhány példa:

2. kép: a 444.hu ellenplakátkampány egyik beküldöttje (forrás: 444.hu)

3. kép: A 444.hu ellenplakátkampány egyik beküldöttje (forrás: 444.hu)

A kormány ezeket az akciókat arra használta fel, hogy ahelyett, hogy „az óriásplakátok tartalmáról beszélne”, az ellenzéki politikusokra tolják át a felelősséget, akik „a plakátok rongálására biztatnak” (Magyari 2015). Az óriásplakátok megrongálásával kapcsolatban a következőket mondták:

Elutasítjuk a baloldal agresszióját és felszólítjuk őket, hogy fejezzék be az erőszakos akcióikat! Hagyják abba a nemzeti konzultáció plakátjainak rongálására való felbujtást, és még ha nem is értenek egyet a konzultáció céljával, azt törvényes eszközökkel fejezzék ki! (MTI 2015b)

Az NKBT nagy nemzetközi figyelmet kapott. Frans Timmermans a következőket mondta az NKBT-ről:

„Egy olyan konzultáció, amely elfogult nézetekre, félrevezető kérdésekre és a bevándorlókkal szembeni előítéletekre épül, bajosan tekinthető tisztességes és objektív alapnak szakpolitikai döntések meghozatalához. A terrorizmus kontextusában emlegetni a bevándorlást, olyan színben tüntetni föl a bevándorlókat, hogy az emberek munkáját és megélhetését veszélyeztetik, rosszindulatú és helytelen. [...] Negatív hozzáállást teremt és táplál a kisebbségekkel szemben, és tüzei a feszültséget a társadalom különböző csoportjai között.” (Eurologus 2015)

Az UNHCR szemszögéből nézve az NKBT felcserélte a szerepeket:

„Nem szabad elfelejtenünk, hogy szerre a világon nem a menekültek jelentenek fenyegetést, hanem éppen ők vannak veszélyben.” Vagy: „Mély aggodalommal tölt el bennünket, ahogyan a magyar kormány egyre erőteljesebben rágalmozza azokat az embereket, akik Szíriából, Afganisztánból, Irakból és más háborús övezetekből menekültek el, és akiknek kétségbeesett szükségük van biztonságra és védelemre Magyarországon.” (UNHCR; *Index* 2015d)

Mindezek az akciók ugyanabba az irányba mutattak: az NKBT-t leleplezni, mint push-pollt, és megmutatni, hogy a kormány arra használta, hogy elterelje a figyelmet a valódi problémákról, mint a korrupció, szegénység stb.

Keretek és témák

A közösségi médiában szinte ugyanazokat a kereteket azonosítottuk, mint a médiában, de ezek gyakorisága különbözött. Amint a 3.4. táblázat mutatja, a közösségi médiában leggyakrabban megjelenő keretek a „pénzügyi”, a „szándék” és a „fenyegetettség” voltak. A marginális keretek között szerepelt a „biztonság”, a „jog” és a „kereszténység”.

3.4. táblázat: A keretek gyakorisága a médiában és a közösségi médiában (dokumentumok [cikkek és posztok] száma)

Keret	Média	Közösségi média
Szándék	32	26
Jogi	26	4
Összehasonlító	14	7
Pénzügyi	24	32
Fenyegetettség/biztonság	60	22

A legnépszerűbb közösségimédia-szereplések közül sok az NKBT eredményeinek értelmezéséről szólt. Míg a kormánypárti posztok azt állították, hogy sikeres volt, és az eredmények felhatalmazzák őket arra, hogy a válaszok alapján döntéseket hozzanak, mondván „a magyarok döntöttek” (Orbán Viktor miniszterelnök július 25-én), addig a kormánykritikus és független oldalak azt hangsúlyozták, hogy „a válaszok aránya csak 12,5%” (2015. július 25., *444.hu*), és hogy „nem hiszem, hogy elemezni fogják a válaszokat, már megvan” – mondta Barabás május 6-án (*atv.hu*).

3.5. A nem kormányzati szereplők narratívái és stratégiái – szakértői interjúk

A nemzeti konzultáció nem más, mint az MPG manipulációs technikája. A kormánykritikus narratívák terjesztésének viszonylag finom módja volt az ellenreakciók gyakori emlegetése. Például a Helsinki Bizottság által kezdeményezett #Iamanimmigrant kampány a tíz legtöbb interakcióval rendelkező poszt között volt. A civil szervezet szakértője is megerősítette, hogy ez a kampány nagyon sikeres volt. Kommunikációs stratégiájuk az volt, hogy hangosan és világosan felszólaljanak az NKBT ellen. Az UNHCR reakcióit tartalmazó posztok szintén sok interakciót kaptak a közösségi médiában. Az ő stratégiájuk az volt, hogy felszólaljanak ellene, de mindkét szervezet megvárta, amíg az újságírók megkeresik őket, szemben azzal, hogy ők keresték volna a nyilvánosságot.

A siker mérésének másik szempontja a narratívák hatása. Bár a közösségi médiában a kormánykritikus narratíva dominált, a valóságban a kormány propagandája sikeresebb volt. Ezt támasztják alá a TÁRKI által, a magyarországi idegengyűlöletről végzett longitudinális kutatás eredményei (lásd Sik–Simonovits–Szeitl 2016). És ezt a szakértők is megerősítették. Egy aktivista, aki segített a menekülteknek, és most a roma közösségen belül önkénteskedik, azt mondta, hogy a romák mostanában „migránsnak” hívják egymást, ami „szitokszóvá” vált Magyarországon (HU_I_5). Szerinte a kormány által okozott kár sokkal nagyobb, mint

gondolnánk: nőtt a félelem, és azok, akik látens idegengyűlölők voltak, nyíltan gyűlölködni kezdtek.

Az interjúk főbb megállapításait világosan illusztrálják a következők: valaki egy civil szervezettől azt mondta, hogy „ez volt az első alkalom, hogy a migrációt összekapcsolták a terrorizmussal, ami meghatározta a diskurzus irányát” (HU_I_2). Egy másik, bevándorlókkal és menekültekkel foglalkozó civil szervezet képviselője szerint a siker abban rejlik, hogy a média inkább mindent bináris kategóriákba egyszerűsít, és nem képes kezelni a differenciált/finomabb diskurzusokat (HU_I_1). Több szakértő egyetértett abban, hogy a bevándorlás kérdéséről beszélni kell, de nem a nemzeti konzultáció módján, mert az egyirányú kommunikáció.

3.6. Következtetés

Miután kvantitatív és kvalitatív szempontból is megvizsgáltuk az NKBT médiaközvetítéseit, egyértelmű, hogy a médiumok, a közösségi médiában megjelenő posztok és a főműsoridős hírműsorok között voltak különbségek, de hasonlóságok is. Az általunk vizsgált két televíziós csatorna két fő narratívája két ellentétes álláspontot képvisel az NKBT eredményeként kialakult vitában. Míg a kormánypárti narratíva olyan álláspontot artikulált, amely szerint a kormány migrációellenes intézkedései legitimek voltak, addig a bevándorlópárti narratíva az NKBT-ben rejlő konfliktusokra és ellentmondásokra mutatott rá. Az online médiumokban és a közösségi médián közzétett posztok között azonosított narratívák az NKBT szerepére összpontosítottak: míg a kormány a közvélemény (politikai) felméréseként tekintett rá, hogy támogassa intézkedéseit, az ellen-narratíva szerint politikai propagandáról van szó, hogy elterelje a figyelmet az ország valódi problémáiról. A melléknarratívák hasonlóak voltak a vizsgált adatokban. Míg a televíziós csatornák a narratívák „oldalait” képviselték, addig az online médiumokban és a közösségi médiában a kormánypárti narratíva gyakran megjelent a kormánykritikus vagy független oldalakon is – legfeljebb kritikán keresztül. Ez azonban a narratíva láthatóságát is növelte.

A tévécsatornák, az online médiumok és a közösségi média napirendje átfedésben volt egymással. Az NKBT-kampányt erős (ellen)reakciók követték a politikai szervezetek és a civilek részéről. A migrációpárti oldalon a legdominánsabban bemutatott keret – mindkét platformon – ezeket a reakciókat polgári engedetlenségként mutatta be. A kormánypárti oldalon ezeket az (ellen)reakciókat radikálisnak és bűncselekménynek bélyegezték. Egy másik, egymást átfedő keret az NKBT-kampány költségeinek az ellenkampány költségeihez viszonyított bemutatásában lépett működésbe. A tévécsatornák és az online médiumok keretei között jelentős különbség volt a külső (outgroup) csoport bemutatásának módja. Míg az online médiumok inkább a kormánypárti csatornák által meghatározott migránsok elemzésére koncentráltak, addig a független tévécsatorna (RTL Klub) inkább az NKBT által meghatározott magyar (in-group) értelmezését mutatta be. Továbbá, ami a szereplők bemutatását illeti, valamennyi kormánypárti csatorna kizárólag politikusokat mutatott be. Az RTL Klub, a *444.hu* és az *Index* viszont szakértőknek és liberális gondolkodású aktivistáknak is hangot adott. Összességében mind a kormánypárti, mind a független csatornákon a politikusok domináltak.

Míg a kormánypárti tévécsatorna (M1) nem fektetett nagy hangsúlyt az óriásplakátkampány vagy az NKBT levele elleni ellenlépésekre, addig az online médiumokban és a közösségi médiában azt tapasztaltuk, hogy a legtöbb cikk a plakátok megrogálásáról, az elkövetők letartóztatásáról és a plakátok körüli későbbi rendőri felügyelet jogosságáról szóló vitáról szól.

Összességében két fő ellentétes álláspont alakult ki: a kormány álláspontja, amely szerint az NKBT szükséges és sikeres volt, és magas volt a kormány intézkedéseit támogató válaszok aránya, valamint az az álláspont, amely szerint az NKBT szükségtelen, drága és gyűlöletkeltő propagandakampány volt.

4. Véggkövetkeztetések

Két esetet mutattunk be a magyar (online és közösségi) média migrációval kapcsolatos tudósításairól. A történetek teljesen eltérő dinamikát mutatnak: László Petra esete spontán esemény volt, amely a kormánypárti szereplőket reaktív helyzetbe hozta. Mivel maga az esemény nem illeszkedett a kormánynak a migrációval kapcsolatos, már létező, plakátkampányokban artikulált narratívájába, a kormánypárti média a történet első szakaszában minimalizálta az eseményről szóló tudósítást. Ez azonban teret nyitott a független és kormánykritikus szereplők számára az esemény domináns narratívájának kialakítására. A kormánypárti média csak később fordított nagyobb figyelmet az esetre, amikor egy ellen-narratíva alakult ki (amely tökéletesen illeszkedett a morális pánik [MPG] diktálta migrációs diskurzusba).

Az NKBT esetében éppen fordítva történt. Az MPG propaganda részeként a kormány kezdeményezte a közvélemény kialakítását és manipulálását. Következésképpen a kormánypárti szereplők, beleértve a kormánypárti médiát is, kezdetől fogva hegemon pozícióban voltak, amikor az esemény narratívájának és értelmezésének kialakításáról volt szó, mindenki mást reaktív – vesztesre ítélt – helyzetbe hozva.

Van azonban egy közös vonása az eseteknek: a vita hiánya, ami pedig a média demokratikus intézményként betöltött szerepének fontos eleme lenne.

Az alábbiakban a két esettanulmány empirikus eredményei alapján próbálunk választ adni a fő kutatási kérdésekre:

- Kik azok, akik a médiában megjelennek és milyen narratívákat hoznak fel?
- Hol jelennek meg és hogyan mozognak ezek a narratívák az online és a közösségi média között?
- Mik a versengő narratívák jellemzői?

Amint azt a bevezetőben és a jelentésben is kifejtettük, a magyar média egy egymástól elkülönülő kormánypárti és nem kormánypárti univerzumra oszlik, gyakran különböző tények, narratívák és szereplők uralkodnak a különböző szférákban. Ezért a kutatási kérdésekre adott válaszok gyakran a két szférában eltérőek.

4.1. Ki?

4.1.1. Hozzáférés a médiához

A két eset közös jellemzője, hogy a menedékkérők a viták középpontjában állnak, de szinte soha nincsenek jelen megszólalóként, többnyire más szereplők beszélnek róluk. Ez jól dokumentált jelenség a médiakutatásban. Eseteinkben érdemes megemlíteni, hogy nagyon különböző kiindulópontok vezettek ugyanahhoz a jelenséghez: a menekült emberek és tapasztalataik absztrakt szimbólumokká válnak.

Az első esettanulmányban a menekültek állnak a viták középpontjában, de többnyire más szereplők beszélnek róluk. A második esettanulmányban a „migránsok” vagy „menekültek” csak tömegként vannak jelen, nincs arcuk, nevük vagy hangjuk a médiában. A közösségi médiában azonban a legnépszerűbbek között több olyan poszt is van, ahol a migránsok vagy menekültek szerepelnek. Ez egy olyan civil szervezetnek köszönhető, amely az emberi jogok védelmével foglalkozik, és ezt úgy teszi, hogy hangot ad nekik az „Én vagyok a bevándorló” kampányával, hogy felvegye a harcot a kormánypárti idegengyűlölő/menekültellenes narratívával.

Az első esettanulmányban a menekültek szimbólummá válnak, amelyet minden szereplő az általa választott jelentéssel tölt meg: aktív fenyegetés vagy passzív áldozat. A kiindulóponttól függetlenül a menekültek mindaddig érdekesekek, amíg valamit szimbolizálnak. A második esettanulmányban a migrációs diskurzust a politikusok, különösen a Fidesz és a kormány képviselői uralják, az ellenzéki politikusok ugyan jelen vannak, de a hegemon kormánypárti médiában csak mint vandalizmus és a radikalizmus bűnöseként jelennek meg. A szakértők és a civil társadalom képviselői leginkább a független médiában jelennek meg.

A Facebookon mindkét esetben a médiumok dominálnak a legtöbb elköteleződést mutató posztok között. A mainstream médiától való jelentős eltérés a független és kormánykritikus csoportok és hangok láthatósága. Ez különösen jelentős az NKBT-ellenes kampányok esetében: itt a kormánypárti szereplők keretei nélkül is képesek elkötelezettséget és láthatóságot teremteni. A közösségi média ebben az esetben a mainstream média hatalmi viszonyainak megkerülésében játszott szerepet, és teret biztosít olyan hangoknak, amelyek egyébként alig lennének képviselve.

4.1.2. Stratégiák és felelősségek

A gyenge hatalmi pozícióban lévők (civil társadalom, kisebbségi csoportok tagjai stb.) az NKBT esetében nincsenek jelen, mivel a kormánypárti média teljesen figyelmen kívül hagyja a kormány álláspontjától eltérő szereplőket és narratívákat. A független média nagyobb teret adhat e szereplők narratíváinak, de hatókörük korlátozott, és így a közvéleményre gyakorolt potenciális hatásuk is kicsi. Ezeket a nehézségeket a szereplők felismerik, és különböző stratégiákhoz vezetnek: egyesek a „radikális-politikai” szerepvállalás mellett döntenek, hogy megtörjék a körülöttük lévő csendet, mások a szakértői szerephez ragaszkodnak, hogy megpróbálják megőrizni hitelességüket. Az ellenzéki politikusok és pártok abban a helyzetben találják magukat, hogy a kormánypárti médiában a hangjuk és narratívájuk képviseléséért is

küzdeniük kell. Sokan, különösen a független és kormánykritikus szereplők a közösségi médiához fordulnak, de abba a csapdába esnek, hogy a menekültekről szóló írásaikban a kormánypárti terminológiát kénytelenek használni (a „migráns” kifejezést használják a „menekült” kifejezéssel szemben). Egyes esetekben ez szándékos stratégia, hogy ellenálljanak a „migráns” kifejezés kormány általi teljes kisajátításának.

4.2. Mitől lesz sikeres egy elbeszélés?

A magyarországi polarizált és átpolitizált médiakörnyezetben az elemzett történetek tudósításaiban jelen lévő narratívák közös jellemzője, hogy könnyen azonosítható, hogy ki propagálja őket (akár kormánypárti, akár független szereplők). A vita gyakran vagy-vagy választásra redukálódik, és a történeteket narratívákban és ellen-narratívákban értelmezik, mindegyiknek megvan a maga kijelölt közönsége. A lehetséges narratívák és érvek színvonaltalanságának ez a hiánya a magyar kormány által használt morális pánikgomb sikere: a narratíva előállítása egy nagyobb propagandagépezet része, amelyet olyan sokáig (már legalább hét éve) olyan intenzitással töl, hogy nem lehet ellene küzdeni. Bármilyen kísérlet az ellene való fellépésre azt eredményezi, hogy a) a rá való reagálással még inkább felerősíti azt, és b) a kormányzat a magyarságot megtettesítő kormány elleni „támadás” eseteiként azonosítja. Ennek oka, hogy a kormányzat létrehozott egy metanarratívát, amely minden eseményhez kapcsolódó narratíva fölött áll: e metanarratíva szerint Magyarország egy nagyszerű nemzet, amelyet állandóan fenyegetnek a külső összeesküvések, amelyeket a belső ellenzék (azaz bárki, aki nem ért vele egyet) támogat. Az erkölcsi pánikgomb különböző tolóerői határozzák meg a fenyegetet és tényleges célpontjait és jellegét: legyen az a liberális Nyugat által támogatott migráció vagy a családokat támadó LMBTQ-propaganda stb. Mindezen összeesküvések egyetlen állandó eleme, hogy az árnyékban mindig nemzetközi hatalmak állnak, és mögöttük a végső ellenség – Soros György. Ezért, amikor egy tényleges esemény ellen-narratívája kialakul, azt könnyen semlegesíteni lehet azzal, hogy ebbe a metanarratívába helyezik, és mint a nemzet elleni támadást, a haza elárulását jeleníti meg. Ezért különösen érdekes László Petra első esete: spontán eseményként az egyébként erősen ellenőrzött nyilvánosságban (rövid időre) teret biztosított független szereplők számára, hogy az eseményekről, és így a migrációról is olyan narratívát alakítsanak ki, amely nem a kormánypárti narratívára való reakció. Amit találtunk, az a többszintű elkerülés volt: a kormánypárti média alig számolt be az eseményről, amíg egy későbbi szakaszban meg nem alakította a saját narratíváját az MPB metanarratívájával összhangban.

Az NKBT domináns narratívája szinte megegyezik a kormány migrációval kapcsolatos narratívájával, mivel a kormány (vagy inkább a kormánypárti Fidesz) a nyilvánosságot használja fel arra, hogy keresztülvigye a napirendjét. Megállapíthatjuk, hogy a kormánypárti migrációs narratíva, nevezetesen az, hogy „a migránsok fenyegetést jelentenek, és meg kell védenünk magunkat”, sikeres volt, mint egy olyan migrációs narratíva, amely („gyarmatosítja azt a kommunikációs szférát, ahol (és amiért) született, és végül átterjed más szférákra” [Garces–Pastore 2022, 6. o.]). Ami a narratíva transzformativitását illeti („egy adott narratívának a pusztán terjedésétől független azon képessége, hogy ténylegesen alakítsa az attitűdöket vagy viselkedéseket, egyéni vagy kollektív szinten [uo.]), ismét csak elkerülhetetlen ennek a narratívának a sikere: a kormány politikákat hajtott végre és/vagy igazolt, a lakosság

idegengyűlöletének szintje nőtt (Gerő–Sik 2020), és a kormányt 2015 óta kétszer választották újra.

4.3. Hol: A helyszínekkel kapcsolatos sikertényezők

A két esettanulmány idején (2015-ben és 2016-ban) a közösségi média, beleértve a Facebookot is, nem volt a kormánypárti szereplők fókuszában. Ez csak a 2019-es önkormányzati választások után változott meg, azóta kialakult egy kormánypárti közösségi médiauniverzum, saját oldalakkal, csoportokkal és influenszerekkel, valamint több milliárd forintos támogatással (Német et al. 2021).

2015–16-ban a mainstream média diskurzusának a közösségi médiában való megisméltődését látjuk, az első száz legnagyobb elkötelezettségű poszt között a médiumok a fő források. A fő (és rendkívül jelentős) különbség a kormánypárti források dominanciájának hiánya a sikeres források között, és a kormánykritikus szereplők egy részének láthatósága. Az NKBT esetében ez különösen fontos, mivel az ellenkampányokat (és ellen-narratívákat) vagy figyelmen kívül hagyták, vagy a magyar kultúra és rend elleni támadásként keretezték (a fenti metanarratívával összhangban). A közösségi média tehát képes volt a médiához való hozzáférés hierarchiájának megtörésében szerepet játszani, de korlátozott módon: a sikeres posztokat továbbra is a médiumok tartalmi uralták.

4.4. Mikor: az időzítéssel kapcsolatos sikertényezők

A tárgyalt esetek teljesen eltérő időbeli körülmények között zajlottak: az első eset egy rövid, váratlan esemény volt egy hosszabb válság eszkalálódásának részeként, konkrét helyen és időben. A második eset a morális pánikgomb első megnyomása volt, a kormány által 2015 óta gyártott, jól megtervezett intézkedéssorozat. Vannak olyan időszakok, ahogyan azt bemutattuk, amikor a kormány úgy dönt, hogy szükség van a morális pánikgomb megnyomására, és ekkor a kapcsolódó narratívák és témák egy ideig a média napirendjén vannak (a céltól függően ezek teljes kampányok formájában is megjelenhetnek).

Az egyetlen eset, amikor a migrációval kapcsolatos semleges (nem kormánypárti) narratívák láthatóvá vagy akár dominánssá tudtak válni (legalábbis rövid időre), az volt, amikor az incidens előre nem látható jellege miatt a kormánypárti szereplők (akik általában dominánsak a diskurzus meghatározásában) reaktív pozícióba kerültek, így nem tudták azonnal átvenni az irányítást a narratíva felett. A második esetben néhány versengő narratíva némi láthatóságot szerzett, különösen a Facebookon, de a kormánypárti narratíva(k) dominált(ak) a tudósításban.

Irodalomjegyzék

anarki (2015a): Pimasz propaganda, amit a kormány nemzeti konzultáció címén művel. *444.hu*, április 25. <https://444.hu/2015/04/25/pimasz-propaganda-amit-a-kormany-nemzeti-konzultacio-neven-muvel>

anarki (2015b): Így lopott el tőled a magyar kormány 1,297 milliárd forintot 3 egyszerű lépésben. *444.hu*, június 16. <https://444.hu/2015/06/16/igy-lopott-el-toled-a-magyar-kormany-13-milliard-forintot-3-egyszeru-lepesben>

Barlai, M. – Sik, E. (2017): A Hungarian Trademark (a „Hungarikum”): the Moral Panic Button. In *The Migrant Crisis European Perspectives and National Discourses*, edited by Barlai, M. – B. Fachnrich – C. Griessler – M. Rhomberg, 147–168. Zürich: LIT. https://www.academia.edu/33599524/A_Hungarian_Trademark_a_Hungarikum_the_Moral_Panic_Button

BBJ (2018). Gov't launches 'National Consultation' on families, blasts EU. *Budapest Business Journal*, november 6. <https://bbj.hu/budapest/culture/history/gov-t-launches-national-consultation-on-families-blasts-eu>

Bede M. (2015): Xenofób Hírmondó: a kormány természetesen támogatja a nemzeti konzultációt bevándorlásügyben. *444.hu*, február 11. <https://444.hu/2015/02/11/xenofob-hirmondo-a-kormany-termeszetesen-tamogatja-a-nemzeti-konzultaciott-bevandorlasugyben>

Bocskor, Á. (2018): Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015. *Sociology*, 52(3): 551–568. <https://doi.org/10.1177/0038038518762081>

Bognár, É. (2021): Hungary, Reuters, Digital News report. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2021/hungary>

Bognár, É. – Sik, E. – Surányi, R. (2018): The case of Hungary: de Wilde goes wild. Ceaseval, WP 8, http://ceaseval.eu/publications/08_BognarSik_Suranyi_The_case_of_Hungary.pdf

Bognár, É. – Kerényi, P. – Sik, E. – Surányi, R. – Szabolcsi, Zs. (2022a): In Search of a Victim: The Story of *Petra László* in Hungarian Media. BRIDGES, Case Study No. 1., Manuscript

Bognár, É. – Sik, E. – Surányi, R. (2022b): The Operation of the Moral Panic Button. In *Populism and Migration*. Eds.: Gedő, É. – Szénási, É. L'Harmattan, Paris, pp. 105–125. <https://doi.org/10.56037/978-2-343-25630-6>

Bohár D. (2015): Korlátoznák a harmadik országbeli munkavállalók számát. *Magyar Idők*, április 29. <https://www.magyaridok.hu/belfold/korlatoznak-a-harmadik-oroszagbeli-munkavallalok-szamat-473152/>

Boswell, C. – Smellie, S. – Maneri, M. – Pogliano, A. – Garcés, B. – BenetMartínez V. – Güell, B. (2021): The Emergence, Uses and Impacts of Narratives on Migration: State of the Art. BRIDGES Working Papers 2. DOI: 10.5281/zenodo.5720313 p8

Catt, H. – Murphy, M. (2003): What voice for the people? Categorising methods of public consultation. *Australian Journal of Political Science*, 38(3): 407–421. <https://doi.org/10.1080/1036114032000133967>

Chen, J. – Xu, Y. (2013): On Deliberative Authoritarian Governance. *SSRN Electronic Journal*. citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.739.5537&rep=rep1&type=pdf

Cohen, S. (2011): *Moral panics as cultural politics: introduction to the third edition*. New York: Routledge, VI–XLIV.

Curato, N. – Fossati, D. (2020): Authoritarian Innovations: Crafting support for a less democratic Southeast Asia. *Democratization* 27(6): 1006–1020. <https://doi.org/10.1080/13510347.2020.1777985>

dsz (2015): Az Együtt népszavazásra viszi Orbán kérdéseit. *Index*, május 28. https://index.hu/belfold/2015/05/28/az_egyutt_nepszavazasra_viszi_orban_kerdeseit/

Dull S. (2015): Gyűlöletheadjáratot indított a Fidesz a menekültek ellen. *Index*, február 20. https://index.hu/belfold/2015/02/20/gyuloletheadjaratot_inditott_a_fidesz_a_menekultek_ellen/

Dull Sz. – Miklósi G. (2015): Miért jó Orbánnak a kíméletlen harc a bevándorlókkal?” *Index.hu.*, június 16. https://Index.hu/belfold/2015/06/16/miert_jo_Orbannak_a_kimeletlen_harc_a_bevandorlokkal/

Eleméry M. (2015a): Konzultáció a bevándorlásról. *Magyar Idők*, április 27. <https://www.magyaridok.hu/belfold/konzultacio-a-bevandorlasrol-472396/>

Eleméry M. (2015b): Lezárhatjuk a déli határt a bevándorlók előtt. *Magyar Idők*, június 6. <https://www.magyaridok.hu/belfold/lezarhatjuk-a-deli-hatart-a-bevandorlok-elott-484108/>

erdelyip (2015): Most, hogy van egy kis szünet a pergőtűzben, gyorsan berakom, hogy... *444.hu*, február 6. <https://444.hu/2015/02/06/most-hogy-van-egy-kis-szunet-a-pergotuzben-gyorsan-berakom-hogy>

erdelyip (2015): Ezért nem volt nyílt pályázat a 300 milliós kormányzati gyűlöletkampányra. *444.hu*, június 23. <https://444.hu/2015/06/23/ezert-nem-volt-nyilt-palyazat-a-300-millios-kormanyzati-gyuloletkampanyra>

Eurologus (2015): Timmermansnál kihúzhatta a gyufát a kormány. *Index*, május 5. https://index.hu/kulfold/eurologus/2015/05/05/timmermansnal_kihuzhatta_a_gyufat_a_kormany/

Fábián T. – Földes A. – Spirik J. (2015): Teljes fordulatszámra kapcsolt a kormány menekültellenes kampánya. *Index*, június 2. https://index.hu/belfold/2015/06/02/teljes_fordulatszamra_kapcsolt_a_kormany_menekultelles_kampanya/

FNF Europe (2017): „National Consultation” Campaigns in Hungary. 23 November. <https://fnf-europe.org/2017/11/23/national-consultation-campaigns-in-hungary/>

Földes A. (2015): Kiderült, miben hasonlít Rogán és Gyurcsány. *Index.hu*, február 11. https://index.hu/belfold/2015/02/11/kiderult_miben_hasonlit_rogan_es_gyurcsany/

Gamson, W. A. – Modigliani, A. (1989): Media Discourse and Public Opinion on Nuclear Power: A Constructionist Approach. *American Journal of Sociology*, 95(1): 1–37.

Garces, Blanca, and Ferrucio Pastore (2022) Migration narrative success, Concept Note, CIDOB, Barcelona.

Genovese, M. A. – Streb, M. J. (2004): When Push Comes to Shove: Push Polling and the Manipulation of Public Opinion. In *Polls and politics: the dilemmas of democracy*. Albany, NY: State University of New York Press, pp. 95–115.

Gerő, M. – Sik, E. (2020): The Moral Panic Button. In *Europe and the Refugee Response*. Godziak, E. M – Main, I. – Suter, B. eds., 39–58. Routledge. <https://www.taylorfrancis.com/books/e/9780429279317/chapters/10.4324/9780429279317-4>

Herczeg M. (2015): Ez lett a nagy, 1 milliárd forintos, bevándorlók ellen hergelő nemzeti konzultáció eredménye. *444.hu*, július 27. <https://444.hu/2015/07/27/ez-lett-a-nagy-milliardos-bevandorlok-ellen-hergelo-nemzeti-konzultacio-eredmenye>

Horváth B. (2015a): Orbán logikája: Nincs menekülttábor, nincs bevándorlás-probléma, vannak stadionok, van jó foci. *444.hu*, május 19. <https://444.hu/2015/05/19/orban-logikaja-nincs-menekulttabor-nincs-bevandorlas-problema-vannak-stadionok-van-jo-foci>

Horváth B. (2015b): A CÖF szerint a visszaküldött nemzeti konzultációs kérdőívek valójában egy virtuális békemenetet jelentettek. *444.hu*, július 26. <https://444.hu/2015/07/26/a-cof-szerint-a-visszakuldott-nemzeti-konzultacios-kerdoivek-valojaban-egy-virtualis-bekemenetet-jelentettek>

Index (2015a). Menekültek: 100 milliárdba is kerülhet Rogán ötlete. *Index*, február 12. https://index.hu/belfold/2015/02/12/menekultek_100_milliardba_is_kerulhet_rogan_otlete/

I

Index (2015b): Orbán: Európa határait meg kell védeni. *Index*, április 24. https://index.hu/belfold/2015/04/24/orban_mindenki_lephet_egyet_efore/

Index (2015c): Perverznek nevezi a nemzeti konzultációt a brüsszeli Szakszervezeti Konföderáció. *Index*, május 5.
https://index.hu/kulfold/2015/05/05/perverznek_nevezi_a_nemzeti_konzultaciot_a_brusszeli_szakszervezeti_konfederacio/

Index (2015d): Az ENSZ is támadja a kormányt a konzultáció miatt. *Index*, május 8.
https://index.hu/belfold/2015/05/08/aggodik_az_ensz_a_magyarorszagi_idegengyulolet_miat_t/

Index (2015e): Feljelent a Fidesz a plakátrongálások miatt. *Index*, június 7
https://index.hu/belfold/2015/06/07/feljelent_a_fidesz_a_plakatrongalások_miatt/

Jámbor A. (2015): Az 5 legjobb módszer a nemzeti konzultáció megsemmisítésére! *Kettős mérce*, május 17.
https://kettosmerce.blog.hu/2015/05/17/az_5_legjobb_modszer_a_nemzeti_konzultacio_megsemmisitesere

Jones, M. D. – McBeth, M. K. (2010): A Narrative Policy Framework: Clear Enough to Be Wrong? *Policy Studies Journal*, 38(2): 329–353.

Joób S. (2015): L. Simon szájából vette ki a szót Rogán Antal. *Index*, február 16.
https://index.hu/belfold/2015/02/16/tejesulhet_kover_laszlo_alma/l_simon_szajabol_vette_ki_a_szot_rogan_antal/

Joób S. – Dull Sz. (2015): Tényleg kórokozókat terjesztenek a munkahelyeinket veszélyeztető, dolgozni nem akaró terrorista menekültek? *Index*, június 11.
https://index.hu/belfold/2015/06/11/menekultek_bevandorlas_menekultugy_migransok_illegalis_migrans_nemzeti_konzultacio_menekultugyi_orizet_visszatoloncolas_bevandorlasi_es_alampolgarsagi_hivatal/

Király A. (2015a): Az európai ombudsman szerint elfogadhatatlan a magyar kormány legújabb nemzeti konzultációjának tartalma. *444.hu*, április 29. <https://444.hu/2015/04/29/az-europai-ombudsman-szerint-elfogadhatatlan-a-magyar-kormany-legujabb-nemzeti-konzultaciojanak-tartalma>

Király A. (2015b): Most, hogy már pármilliárdot elbasztak postaköltségre, az interneten is kitölthetővé tették a bevándorlás nemzeti konzultációt. *444.hu*, május 31.
<https://444.hu/2015/05/31/most-hogy-mar-parmilliardot-elbasztak-postakoltsegre-az-interneten-is-kitolthetove-tettek-a-bevandorlos-nemzeti-konzultaciot>

Kiss, E. (2016): The Hungarians Have Decided: They Do Not Want Illegal Migrants – Media Representation of the Hungarian Government Anti-Immigration Campaign. *Acta Humana: Hungarian Centre For Human Rights Publications*, 4(6): 45–77.

Magyari P. (2015): Ki kérte ezeket a plakátokat? *444.hu*, június 12.
<https://444.hu/2015/06/12/ki-kerte-ezeket-a-plakatokat>

Magyar Idők (2015): A baloldal azért nem szereti a magyarokat, mert magyarok. *Magyar Idők*, július 27. <https://www.magyaridok.hu/belfold/a-baloldal-azert-nem-szereti-a-magyarokat-mert-magyarok-499861/>

MTI (2015a): Készülnek a bevándorlásról szóló nemzeti konzultáció kérdőívei. *Magyar Idők*, május 5. <https://www.magyaridok.hu/belfold/keszulnek-a-bevandorlasrol-szolo-nemzeti-konzultacio-kerdoivei-474628/>

MTI (2015b): A Fidesz elutasítja a konzultációs plakátok megrongálását. *Magyar Idők*, június 7. <https://www.magyaridok.hu/belfold/a-fidesz-elutasitja-a-konzultacios-plakatok-megrongalast-484243/>

Német T. (2015): Megvan a kormány menekültellenes kampányának két újabb szlogenje. *Index*, június 4. https://index.hu/belfold/2015/06/04/megvan_a_kormany_menekultellenes_kampanyanak_ket_ujabb_szlogenje/

Perreault, T. (2015). Performing participation: Mining, power, and the limits of public consultation in Bolivia. *The Journal of Latin American and Caribbean Anthropology*, 20(3), 433-451.

Pratchett, L. (1999): New fashions in public participation: towards greater democracy? *Parliamentary Affairs*, 52(4), pp. 616–633. <https://doi.org/10.1093/pa/52.4.616>

rtl.hu (2015). Ronaldoval a pályán az elgáncsolt menekült fia. RTL.hu, szeptember 19. <https://rtl.hu/hirado/2015/09/21/ronaldoval-a-palyan-az-elgancsolt-menekult-fia>

Schmitter, P. C. (2015): Crisis and Transition, But Not Decline. *Journal of Democracy*, 26(1): 32–44. [10.1353/jod.2015.0004](https://doi.org/10.1353/jod.2015.0004)

Schweigert, F. J. (2010): Strengthening Citizenship Through Deliberative Polling. *Journal of Community Practice*, 18(1), pp.19–39. <https://doi.org/10.1080/10705421003761223>

Sik, E. – Simonovits, B. (2019): The first results of the content analysis of the media in the course of migration crisis in Hungary. Budapest, Tárki. Ceaseval Working Paper. <http://www.tarki.hu/Index.php/eng/ceaseval-working-paper-first-results-content-analysis-media-course-migration-crisis-hungary-endre>

Sik, E. – Félix, A. – Gerő, M. – Kerényi, P. – Molnár, A. (2022): Soros, the virus. BRIDGES, Case Study Hungary No. 3. Manuscript.

Sik E. – Simonovits, B. – Szeitl, B. (2016): Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. *Régió*, 24(2): 81–108.

Streb, M. J. – Pinkus, S. H. (2004): When Push Comes to Shove: Push Polling and the Manipulation of Public Opinion. In *Polls and politics: the dilemmas of democracy*. Albany, NY, State University of New York Press, 95–115.

Stur, B. (2017): The emergence of Hungary's oligarchs. *New Europe*, 27 December. <https://www.neweurope.eu/article/emergence-hungarys-oligarchs/>

Szabolcsi, Zs. (2020): The Flashnews as a Commercial Session of Political Marketing: The Content Analysis of the Embedded Political Narratives in Non-Political Media Products” *International Journal of Law and Political Sciences*, 14(10): 966–974.

Szabolcsi Zs. (2021): A reklámok közé bújtatott politikai narratívák: Az MTVA által gyártott villámhírek és a 6 órás hírek tartalomelemzése. *Médiakutató*, 22(2): 53–68.

The Orange Files. The “Let’s Stop Brussels!” National Consultation <https://theorangefiles.hu/the-lets-stop-brussels-national-consultation/>

Youdelis, M. (2016). “They could take you out for coffee and call it consultation!”: The colonial antipolitics of Indigenous consultation in Jasper National Park. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 48(7), 1374-1392

Mellékletek

1. melléklet: Az interjúalanyok

Kód	Country	Kategória	Neme	Interjú időpontja
HU_I_1	HU	NGO	F	2022. február 21.
HU_I_2	HU	NGO	N	2022. február 22.
HU_I_3	HU	NGO	F	2022. február 23.
HU_I_4	HU	aktivista	F	2022. február 23.
HU_I_5	HU	aktivista	F	2022. február 24.
HU_I_6	HU	újságíró	F	2022. március 2.
HU_I_7	HU	újságíró	F	2022. március 2.
HU_I_8	HU	állami tisztviselő	F	2022. március 22.

2. melléklet: A kísérőlevél és a kérdőív

1. kép: Az NKBT kísérőlevele és a kérdőív

NEMZETI KONZULTÁCIÓ
a bevándorlásról és a terrorizmusról

Töltse ki a kérdőívet!

1] Indokolt-e véleményem, hogy feltűnik az utazási-turizmusban a nemzetközi kapcsolatokban (a nemzetközi turizmusban) a terrorizmus elterjedésének a veszélye, és ezt a veszélyt meg kell-e értékelni a migrációs politikában?

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

2] Ha igen, az elterjedés mértéke hány a nemzetközi migrációs viszonyok függvényében?

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

3] Személyes véleményem, hogy a terrorizmus elterjedésének a veszélye a migrációs politikában a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

4] Valóban úgy vélem, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

5] Indokolt-e véleményem, hogy feltűnik az utazási-turizmusban a nemzetközi kapcsolatokban (a nemzetközi turizmusban) a terrorizmus elterjedésének a veszélye, és ezt a veszélyt meg kell-e értékelni a migrációs politikában?

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

6] Személyes véleményem, hogy a terrorizmus elterjedésének a veszélye a migrációs politikában a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

7] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

8] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

9] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

10] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

11] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

12] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

Titkos! Magyar Párt

Titkos! Magyar Párt

1] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

2] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

3] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

4] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

5] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

6] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

7] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

8] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

9] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

10] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

11] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

12] Úgy gondolom, hogy a migrációs politikában a terrorizmus elterjedésének a veszélye a következőképpen jelenik meg:

Nagyon sokat Sokat Nem sokat

István Vékás

2. kép: Az NKBT kérdései

NEMZETI KONZULTÁCIÓ a bevándorlásról és a terrorizmusról

FELELŐS KIADÓ: MINISZTERELNÖKSÉG

Töltse ki a kérdőívet!

1] Sokféle véleményt lehet hallani az erősödő terrorcselekményekkel kapcsolatban. Ön mennyire tartja fontosnak a terrorizmus térnyerését (a franciaországi vérengzés, az ISIS riasztó cselekményei) a saját élete szempontjából?

Nagyon fontos Fontos Nem fontos

2] Ön szerint az elkövetkező években lehet-e terrorcselekmény célpontja Magyarország?

Komoly esély van rá Előfordulhat Teljesen kizárt

3] Vannak, akik szerint a Brüsszel által rosszul kezelt bevándorlás összefüggésben van a terrorizmus térnyerésével. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

4] Tudta-e Ön, hogy a megélhetési bevándorlók törvénytelenül lépik át a magyar határt és az elmúlt időszakban húszszorosára nőtt a bevándorlók száma Magyarországon?

Igen Hallottam róla Nem tudtam

5] Sokféle véleményt hallani a bevándorlás kérdésével kapcsolatban. Vannak, akik szerint a megélhetési bevándorlók veszélyeztetik a magyar emberek munkahelyeit és megélhetését! Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

6] Vannak, akik szerint Brüsszel politikája a bevándorlás és a terrorizmus kérdésében megbukott és ezért új megközelítésre van szükség ezekben a kérdésekben. Ön egyetért ezekkel a véleményekkel?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

7] Támogatná-e Ön a magyar kormányt, hogy Brüsszel megengedő politikájával szemben szigorúbb bevándorlási szabályozást vezessen be?

Igen, teljes mértékben támogatnám
 Részben támogatnám Nem támogatnám

8] Támogatná-e Ön a magyar kormányt, hogy szigorúbb szabályokat vezessen be, ami alapján őrizetbe vehetők a magyar határt törvénytelenül átlépő bevándorlók?

Igen, teljes mértékben támogatnám
 Részben támogatnám Nem támogatnám

9] Egyetért-e Ön azzal a véleménnyel, hogy a magyar határt törvénytelenül átlépő bevándorlókat a lehető legrövidebb időn belül vissza kell fordítani a saját hazájukba?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

10] Egyetért-e Ön azzal, hogy a megélhetési bevándorlók, amíg Magyarországon tartózkodnak, saját maguk biztosítsák az ellátási költségeiket?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

11] Egyetért-e Ön azzal, hogy a bevándorlás elleni küzdelem legjobb eszköze, ha az Európai Unió tagországai segítik azon országok fejlesztését, ahonnan a bevándorlók érkeznek?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

12] Egyetért-e Ön a magyar kormánnyal abban, hogy a bevándorlás helyett inkább a magyar családok és a születendő gyermekek támogatására van szükség?

Teljesen egyetérték Inkább egyetérték Nem értek egyet

3. melléklet: Az NKBT főbb eseményei a kvantitatív elemzéshez

- Április 24.: Sajtótájékoztató a nemzeti konzultáció kezdetéről és egy interjú Orbán Viktorral a rádióban. Az üzenet: „Európa határait meg kell védeni.”
- Június 3.: Elkezdődik az óriásplakát kampány azoknak üzenve, akik illegálisan akarnak belépni; 300 000 válasz érkezett az NKBT-re
- Június 5.: Az Európai Néppárt kritizálja az NKBT-t; az Európai Parlament szavaz a magyarországi helyzetről (különös tekintettel az NKBT-re); Orbán Viktor interjút ad a rádióban „Miért kéne szeretnünk a bevándorlókat” felütéssel
- Június 10.: Az Európai Parlament határozata a magyarországi helyzetről; az óriásplakátok rongálása folytatódik; 500 000 válasz érkezett az NKBT-re, Balog miniszter úr nem azonosul teljesen az óriásplakáttal (az első kormánytag, aki így tesz)
- Június 18.: Az NKBT-re adott válaszok elérik a 610 000-et; a déli határon építendő kerítésről szóló határozat hivatalossá válik; sok óriásplakátot megrongáltak
- Július 1.: Megkezdődik a szerb határon a kerítés építése, hogy megvédje Magyarországot a migránsoktól; a kormány benyújtott egy törvényjavaslatot, hogy ne kelljen végrehajtani a migráns kvótát Magyarországon; a halálbüntetés kérdése megzavarta az állóvizet (Orbán Viktor felhozta egy interjújában); új nemzeti konzultáció lesz; néhány embert elkaptak az óriásplakátok rongálásával
- Július 16.: A hadsereg csatlakozik a kerítés építéséhez; kb. egymillió válasz érkezett; a Kétfarkú Kutya Párt ellenkampánya elindult
- Július 25.: Orbán Viktor kihirdette az NKBT eredményét Tusnádfürdőn; az ellenzék reakciói a beszédre
- Augusztus 1.: (heti) rádióinterjú Orbán Viktorral; az óriásplakátrongálás folytatódik

4. melléklet: Az NKBT főbb eseményei a kvalitatív elemzéshez

A táblázat tartalmazza a főbb eseményeket, az időpontját és az utolsó oszlop mutatja, hogy hány cikk jelent meg róla. (Csak azok az események vannak feltüntetve, melyek több mint egy cikket eredményeztek.)

Dátum	Esemény	Cikkek száma
2015. február 6.	A Fidesz parlamenti frakciójáról: beszélgetés a nemzeti konzultációról	3
2015. február 10.	Rogán Antal sajtótájékoztatót tart	3
2015. február 16.	Parlamenti vita	2
2015. április 24.	Sajtótájékoztató: Orbán Viktor a Kossuth Rádióban	2 3
2015. április 29.	Az európai ombudsman jelentése	3
2015. május 5.	A nemzeti konzultáció elkezdődik	5
2015. május 8.	UNHCR vélemény	2
2015. május 12.	A <i>Der Spiegel</i> re adott reakció	2
2015. május 19.	NKBT elleni tüntetés	3
2015. május 19.	Európai vita a magyar helyzetről	6
2015. május 28.	A Párbeszéd kezdeményezi a népszavazást	2
2015. május 31.	Az NKBT-t online is ki lehet tölteni	3
2015. június 2.	Az óriásplakátokról: miről fognak szólni	3
2015. június 4.	300 000 válaszadó	3
2015. június 4.	Óriásplakát-tervező verseny (<i>444.hu</i>)	2
2015. június 5.	EP decision	3
2015. június 6.	Orbán Viktor a Kossuth Rádióban: 400 000 kitöltötte, 200 000 elemezve	3
2015. június 10.	EP javaslatok	3
2015. június 16.	A Századvég közvéleménykutatás eredményei	3

2015. június 24.	A Párbeszéd által kezdeményezett népszavazás elutasítva	3
2015. június	Óriásplakát-rongálás, rendőrségi megfigyelés	17
2015 július vége	Eredményhirdetés	10

BRIDGES: Assessing the production and impact of migration narratives is a project funded by the EU H2020 Framework Programme for Research and Innovation and implemented by a consortium of 12 institutions from all over Europe. The project aims to understand the causes and consequences of migration narratives in a context of increasing politicisation and polarisation around these issues by focusing on six European countries: France, Germany, Hungary, Italy, Spain, and the United Kingdom. To do so, BRIDGES adopts an interdisciplinary and co-productive approach and is implemented by a diverse consortium formed by universities, think tanks and research centres, cultural associations, and civil society organisations.

The BRIDGES Working Papers are a series of academic publications presenting the research results of the project in a structured and rigorous way. They can either focus on particular case studies covered by the project or adopt a comparative perspective.

How to cite this Working Paper:

Bognár, Éva, Péter Kerényi, Endre Sik, Ráchel Surányi, and Zsolt Szabolcsi. 2023. "Migrációs narratívák a hagyományos, az online és a közösségi médiában. Magyarország" *BRIDGES Working Papers* 30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10479206>

© BRIDGES Consortium 2023

The texts are published in digital format in open access and under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) license.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10479206>

ISSN: 2696-8886

Editorial Coordination: Barcelona Centre for International Affairs (CIDOB)

This publication has been funded by the European Union under the Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement no. 101004564. Its contents are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the European Union or of the participants of the research. The European Commission and the Research Executive Agency are not responsible for any use that may be made of the information it contains.